

משנה מסכת מקוואות (מ)

• [פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#) • [פרק ו](#) • [פרק ז](#) • [פרק ח](#) • [פרק ט](#) • [פרק י](#)

[פרק א](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)

[פרק ב](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)
[משנה ט](#) [משנה י](#)

[פרק ג](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#)

[פרק ד](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

[פרק ה](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

[פרק ו](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)
[משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#)

[פרק ז](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

[פרק ח](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

[פרק ט](#)

פרק י

א

פרק

פרק א - משנה א

שש מעלות במקואות, זו למעלה מזו, וזו למעלה מזו. מי גבאים, שתה טמא ושתה טהור, טמא. שתה טמא ומלא בכלי טהור, טמא. שתה טמא ונפל כפר של תרומה, אם הדיח, טמא. ואם לא הדיח, טהור:

ר"ע מברטנורה **שש מעלות במקואות.** מקומות של פנוס מים יש בהן שש מעלות, כל אחת מהן גדולה מחברתה: **מי גבים.** הפירה שבקרקע המכנסין בה מים שאינן שאובין **[א]**, והן פחות מארבעים סאה שהוא שעור מקוה: **גבים.** לשון מים מגבא (ישעיה ל): **שתה טמא ושתה טהור טמא.** אם שתה מאותן המים טמא תחלה ואחר כך שתה מהן הטהור, נטמא הטהור, לפי שנפלה טפה מפיו **[ב]** של טמא לתוך הגבא, ושתה שתה אותה הטהור ונטמא, דהשתה משקין טמאים פוסל את התרומה. והוא משמנה עשר דבר שגזרו בו ביום כדאיתא פרק קמא

דְּשֶׁבֶת. וְאָף עַל גַּב דְּאִינוּ פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה אֲלָא אִם כֹּן שְׁתָּה רְבִיעִית, מִכָּל מְקוֹם כְּשֶׁבָאָה הַטָּפָה הַטְּמֵאָה בְּפִיו, טְמֵאָה כָּל הַמְּשַׁקֵּין שְׁבִפְנוּ [ג]. וְאוֹתָהּ טָפָה לֹא סִלְקָא לָהּ הַשְּׂקָה בְּגָבָא, דְּמִירֵי כְּשֶׁאִין בּוֹ אַרְבְּעִים סָאָה כְּדִקְתָּנִי בְּסִיפָא. וְעַל יְדֵי נְגִיעַת הַטְּמֵא [ד] אִין מִי הִגְבָּא מְטַמְּאִים עַד שְׂיִתְלָשׁוּ. וְהָכִי אֵיתָא בְּתוֹסְפָתָא: מִלָּא בְּכָלִי טְהוֹר. מִן הַמֵּים שְׁבִגְבָא לְאַחַר שְׁשֶׁתָּה בּוֹ הַטְּמֵא, דְּחִישִׁינָן לְאוֹתָהּ טָפָה כְּדִפְרִישִׁית, נְטֵמָא הַכְּלִי [ה], שְׁהַכְּלִים מְטַמְּאִין בְּנְגִיעַת מְשַׁקֵּין טְמֵאִין: אִם הַדִּיחַ. אֶת הַכֶּכֶר, טְמֵא, וְאִם לֹאוֹ טְהוֹר, מִפְּנֵי שְׁאִין מִי גְבָאִין עֲלוּלִים לְקַבֵּל טְמֵאָה עַד שְׂיִתְלָשׁוּ, הַלְּכָךְ אִם לֹא הַדִּיחַ טְהוֹר, וְאֶפְלוּ כְּשֶׁהִגְבִּיחַ הַכֶּכֶר לֹא הִחְשְׁבוּ מֵים שְׁבּוֹ לְקַבֵּל טְמֵאָה מִן הַטָּפָה, שְׁנִתְבַּטְּלָה הַטָּפָה בַּמֵּים הַטְּהוֹרִים [ו]. אֲבָל כְּשֶׁהַדִּיחַ, הִחְשְׁבוּ וְהִכְשְׁרוּ מֵים שְׁבִיגְדִיו לְקַבֵּל טְמֵאָה מִן הַטָּפָה וְלֹא נִתְבַּטְּלָה בְּהוֹן אֲלָא אֲדַרְבָּה נְטֵמָאוֹ וְטְמֵאוֹ אֶת הַכֶּכֶר: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [א] וְהַרְמַב"ם כְּתַב, אָף שְׁאוּבִין: [ב] וּבְסִפְרָא אֲגַדָּה כְּתַב, רַק. וְלִשׁוֹן הַרְאֵב"ד, חֲזָרוּ הַמֵּים שְׁנִגְעוּ בְּפִיו: [ג] וְסִתָּם שְׁתִּיחָה הוּא רְבִיעִית: [ד] אִי נְמִי, הַטָּפָה עֲצָמָה שְׁנִפְלָה בְּגָבָא: [ה] כְּלוּמַר, מִהַטָּפָה עֲצָמָה נְטֵמָא. דְּלַמְּשַׁקֵּין אִין שְׁעוֹר לְטְמֵא. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: [ו] הַר"ש. וְנִרְאִין דְּבִרְיָהּם כְּדַבְּרֵי הַרְאֵב"ד שְׁמִפְרֵשׁ שְׁמִתְבַּטְּלַת בַּמֵּים שְׁבִמְחַבֵּר אֲלָא אִם כֹּן חֲשָׁבוּ בְּתִלוּשׁ. לְפִיכָךְ אִם הַדִּיחַ בְּהוֹן יָדוֹ אוֹ הַכֶּכֶר שְׁנִפְלַל, הָרִי הַכְּשָׁרוֹ, כְּלוּמַר נִחְשְׁבוּ כְּתִלוּשׁ וְנְטֵמָאוֹ מִשְׁתִּית הַטְּמֵא וְטְמֵאוֹ אֶת הַכֶּכֶר כּו'. וְאִם לֹא הַדִּיחַ טְהוֹר, שְׁהַטָּפָה עוֹמְדַת בְּבִטּוּלָה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְחַשְׁבוּ עַל יְדֵי הַדְּחָה עַל כָּל פְּנִים, וְאִין צָרִיךְ לומר עַל יְדֵי שְׁתִּיחָה וּמְלוּי כְּלִי. וּמִכָּל מְקוֹם קְשִׁיָּא לִי, דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵיהֶם שְׁצָרִיךְ שְׂיִקְבְּלוּ הַמֵּים טְמֵאָה מִהַטָּפָה כְּדִי שְׂיִחְזְרוּ וְיִטְמְאוּ לְכֶכֶר, דְּתַפּוּק לִיָּה מְשׁוּם טָפָה עֲצָמָה הוֹאִיל וְנִעְרָה מְבִטּוּלָה. וְלִשׁוֹן מְהַר"ם, לֹא בְּטָלָה הַטָּפָה כּו' וְטְמֵאָתוֹן וְטְמֵאָה נְמִי הַכֶּכֶר. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמר קבוץ המימות הם שש מדרגות כל קבוץ מהם יש לו מדרגה מן הטהרה והאחת יותר גדולה מן השניה אשר למטה הימנה והתחיל בזכרון הקפת מדרגה והוא שיהיו המים מקובצים נחים שוקטים ולא שיהיו שאובין והם אשר יקראו מי גבאים ולא יהיו באלה המימיות מי סאה אלא פחות מזה ואפי" סאה אחת הנה אלו המימות אשר בזה הגבא יטמאו כמו שיטמאו שאר המשקין אשר בכלים ויטמאו אחרי הטמאם כמו שיטמאו משקין הטמאים אלא בדבר אחד וזה שמשקין טמאים אשר בכלים יטמאו ברצון ושלא ברצון כמו שיתבאר ואלה מי הגבאים לא יטמאו האוכלין אלא לרצון ובה תתחלף ממשקין שבכלים ובעבור זה אמר שאם שתה מזה הגבא איש טמא ואיש טהור הנה הטהור נטמא בשתייתו משקין טמאים לפי שאלה המים נטמאו ביד הטמא בעת שתייתו וכן אם שאב מזה הגבא בכלי טהור נטמא כמו שידעת ממשקין טמאים יטמאו הכלים ואם נפל באלה המים ככר של תרומה אחרי הטמא המים בשתיית הטמא מהם הנה לא יטמא להיותו נופל בלי כוונה ואם רחצה באלה המים אשר היה הטבלתו בהם בכוונה הנה נטמא הככר כי הוא נגע במשקין טמאים ובתוספי' (רפ"א) מפני מה אמרו ואם לא הדיח טהור שאין המים שבגבא עלולין לקבל

טומא' עד שיתלשו ומפני מה אמרו אם הדיח טמא הוכשרו המים שבידיו ונטמאו הככר ר"ל המים אשר בידו נתלשו ושבו מוכנים לקבל טומאה והוא יטמא מפני שהמים כבר הגיעו בגדר מה מן הטומאה ולזה נטמא הככר: (רמב"ם)

פרק א - משנה ב

מֵלֵא בְּכֵלֵי טָמֵא וְשִׁתָּה טְהוֹר, טָמֵא. מֵלֵא
בְּכֵלֵי טָמֵא וּמֵלֵא בְּכֵלֵי טְהוֹר, טָמֵא. מֵלֵא בְּכֵלֵי
טָמֵא וְנִפְל כֶּפֶר שֶׁל תְּרוּמָה, אִם הִדִּיחַ, טָמֵא.
וְאִם לֹא הִדִּיחַ, טְהוֹר:

ר"ע מברטנורה **מלא בכלי טמא**. לעיל אשמעינן כשהטמאה באה למים
מחמת אדם טמא, והכא אשמעינן כשהטמאה באה מחמת כלי [טמא]:
(ר"ע מברטנורה).

רמב"ם **כבר ידעת שכלי טמא יטמא משקין ואלה המשקין יטמאו כלים**
טהורים וכבר באה זאת ההלכה להודיענו שאלה המים כמו שיטמאו מאדם
טמא כן יטמאו מכלים טמאים זאת הטומאה בפני עצמו: (רמב"ם)

פרק א - משנה ג

נִפְלוּ מֵיִם טָמְאִים וְשִׁתָּה טְהוֹר, טָמֵא. נִפְלוּ

מִים טְמֵאִים וּמְלֵא בְּכָלִי טְהוֹר, טָמֵא. נִפְלוּ
מִים טְמֵאִים וְנִפְל כֶּכֶר שֶׁל תְּרוּמָה, אִם הֵדִיחַ,
טָמֵא. וְאִם לֹא הֵדִיחַ, טְהוֹר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר,
בֵּין שֶׁהֵדִיחַ בֵּין שֶׁלֹּא הֵדִיחַ, טָמֵא:

ר"ע מברטנורה נִפְלוּ מִים טְמֵאִים. הֵכָא אֲשַׁמְעִינָן שְׁמֵי גְבָאִים הִלְלוּ
מִקְבָּלִין טְמֵאָה עַל יְדֵי מְשַׁקֵּין טְמֵאִין שֶׁנִּפְלוּ בָהֶן: רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר בֵּין
שֶׁהֵדִיחַ בֵּין שֶׁלֹּא הֵדִיחַ. אֲכַלְהוּ קֵאִי רַבִּי שְׁמַעוֹן, בֵּין אֲטֵמְאָה שְׁבָאָה
מִחֲמַת אָדָם, בֵּין מִחֲמַת כָּלִי, בֵּין מִחֲמַת מְשַׁקֵּין, בְּכֻלְהוּ סְבִירָא לִיה בֵּין
הֵדִיחַ בֵּין שֶׁלֹּא הֵדִיחַ טָמֵא הַכֶּכֶר. וְטַעְמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן, שְׁאֲנִי אוֹמֵר
שֶׁטַפַּת הַמַּיִם טְמֵאִים שֶׁנִּפְלוּ מִפִּי הַטָּמֵא אוֹ מִן הַכָּלִי אוֹ מִן הַמְשַׁקֵּין
טְמֵאִין, לְבִסּוּף כִּשְׁנִפְלוּ כָּל הַמַּיִם נִשְׁתַּיְרָה הַטֶּפֶח הַהֵיא עַל הַכֶּכֶר
וְטַמְאֵתוּ. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם הוֹדִיעֵנו גַם כֵּן שִׁיטְמָאוּ אֱלֹהֵי הַמַּיִם אֲשֶׁר אֵין בֵּהֶם אַרְבַּעִים סָאָה
בְּמִשְׁקֵין טְמֵאִין אִם נִפְלוּ בֵּהֶם כְּמוֹ שִׁיטְמָאוּ בְּאָדָם טָמֵא וּבְכֻלִּים טְמֵאִים
וְעִיקַר אֶחָד מִקּוֹבֵץ עִמָּהֶם שֶׁמִּשְׁקֵין טְמֵאִין מִטְמֵאִין לְרִצּוֹן וְשֶׁלֹּא לְרִצּוֹן עַד
אֱלֹהֵי הַמַּיִם שֶׁבִקְרָקַע כְּמוֹ שֶׁבִיאֵרְנוּ וַיֹּאמֶר ר' שְׁמַעוֹן אַחַר שִׁיטְמָאוּ אֱלֹהֵי
הַמַּיִם אִמְנֵם יִהְיוּ כְּמִשְׁקֵין טְמֵאִין אֲשֶׁר יִטְמָאוּ לְרִצּוֹן וְשֶׁלֹּא לְרִצּוֹן וַיִּשׁוּבוּ
מִי הַגָּבַא כּוֹלֵן כֵּן וַיִּטְמָאוּ לְרִצּוֹן וְשֶׁלֹּא לְרִצּוֹן וְלִכְּן בֵּין הֵדִיחַ וּבֵין שֶׁלֹּא הֵדִיחַ
טָמֵא וּבִתְרוּסַפְתָּא נִתֵּן סָבָה לְמֵאֵמְרוּ ר' שְׁמַעוֹן כְּשֶׁאֵמֵר שֶׁאֵנִי אוֹמֵר לְסוּף
שְׁטִיפַת הַמַּיִם טְמֵאִים נוֹגְעִים בְּכֹכֶר וּחֲכָמִים יִמְשְׁכוּ סְבִרְתָּם וַיֹּאמְרוּ שֶׁאֱלֹהֵי
הַמַּיִם אֲשֶׁר בִּקְרָקַע לֹא יִטְמָאוּ אֲלֵא לְרִצּוֹן וַיִּהְיוּ הַטְּמֵאִים כְּמוֹ שִׁיִּהְיָה
בְּמִשְׁקֵין אוֹ בְּזוּלְתָם וַאֲיִן הִלְכָה כְּר' שְׁמַעוֹן: (רמב"ם)

פֶּרֶק א - מִשְׁנֵה ד

נִפְל לְתוֹכָן מֵת, אוֹ שֶׁהִלֵּךְ בָּהֶן הַטָּמֵא, וְשָׁתָה
טְהוֹר, טְהוֹר. אֶחָד מֵי גְבָאִים, מֵי בּוֹרוֹת, מֵי
שִׁיחִים, מֵי מְעָרוֹת, מֵי תְּמָצִיּוֹת שֶׁפָּסְקוּ,

וּמְקוֹאוֹת שְׂאִין בָּהֶם אַרְבָּעִים סָאָה, בְּשַׁעַת
הַגְּשָׁמִים הַכֹּל טָהוֹר **{ח}**. פָּסְקוּ הַגְּשָׁמִים,
הַקְּרוֹבִים לָעִיר וְלַדָּרֶךְ, טִמְאִים. וְהִרְחוּקִים,
טָהוֹרִין, עַד שִׁיְהֻלְכוּ רֹב בְּנֵי אָדָם:

ר"ע מברטנורה או שְׁהֵלֵךְ בְּהֵן הַטְּמֵא וְשֶׁתָּה טָהוֹר טָהוֹר. שְׂאִין מִי גְבָאִים
עֲלוּלִים לְקַבֵּל טִמְאָה עַד שִׁיִּתְלָשׁוּ, כְּדַאֲמַרְן לְעִיל: **אֶחָד מִי גְבָאִים מִי**
בוֹרוֹת מִי שִׁיחִין. כְּלָהוּ שְׁוִין לְכֹל הַדִּינִים דְּתַנְיִן בְּמַתְנִיתִין עַד הַמַּעֲלָה
הַשְּׂנִית. בוֹרוֹת, הֵן עֲשׂוּיִין עֲגֻלִין. שִׁיחִין, אַרְכִּין וּקְצָרִים. מְעָרוֹת,
מְרַבְּעוֹת וּמְכֻסוֹת בְּקֻרֵי אֶלָּא שֵׁישׁ לָהֶן פֶּה: **מִי תַמְצִיּוֹת שְׁפָסְקוּ**. גְּשָׁמִים
הַיּוֹרְדִים עַל הַהָרִים וּמַתְמַצִּין הַפִּים וּמִבְּעַבְעֵין מִן הַהָרִים לְאַחַר שְׁפָסְקוּ
הַגְּשָׁמִים וּפָסְקוּ הַהָרִים מִזְּחִילָתָן, אוֹתָן הַפִּים הַנִּשְׁאַרִים הֵן כְּמִי
גְבָאִים, וְאִם שֶׁתָּה מֵהֶן אָדָם טִמְאָה אוֹ מֵלָא בְּכָלִי טִמְאָה אוֹ נָפְלוּ בְּהֵן
מִשְׁקִין טִמְאִין, אִין הַטְּפָה הַטְּמֵאָה מִתְבַּטְּלַת בְּהֵן **{ז}**. אֲבָל כָּל זָמַן שֶׁלֹּא
פָּסְקוּ הַהָרִים מִזְּחִילָתָן, אֶף עַל פִּי שְׁפָסְקוּ הַגְּשָׁמִים, אִין נִחְשְׁבִין כְּמִי
גְבָאִים, וּמִי הַגְּשָׁמִים הַנִּזְחָלִין אַחַר כֶּךָ מִן הַהָרִים מְבַטְּלִים הַטְּפָה
הַטְּמֵאָה אֶף עַל פִּי שֶׁהַפִּים הָרֵאשׁוֹנִים לֹא בְּטֹוּהָ. וְהַכִּי תִנּוּ בְּפָרֶק בִּי
דְּמַכְשִׁירִין (מִשְׁנָה ג), מִי שְׁפִיכוֹת שִׁירְדוּ עֲלֵיהֶם מִי גְשָׁמִים, אִם רֹב מִן
הַטָּהוֹר, טָהוֹר, אִימְתִי, בְּזָמַן שֶׁקָּדְמוֹ מִי שְׁפִיכוֹת, אֲבָל קָדְמוֹ מִי גְשָׁמִים,
אֲפֹלוּ כָּל שֶׁהוּא, מִי שְׁפִיכוֹת טִמְאָה: **הַקְּרוֹבִים לָעִיר וְלַדָּרֶךְ טִמְאִים**.
דְּחִישִׁינָן שְׁמָא שֶׁתָּה **[מְהֵן]** טִמְאָה אוֹ מֵלָא בְּכָלִי טִמְאָה: **עַד שִׁיְהֻלְכוּ רֹב בְּנֵי**
אָדָם. הַשִּׁירוֹת הַהוֹלְכוֹת בְּדָרֶךְ רְחוּקָה. דְּאִז טִמְאִים, שְׁמָא שֶׁתָּה מֵהֶן
אָדָם טִמְאָה אוֹ מֵלָא בְּכָלִי טִמְאָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ז}** בְּהֵנִי גּוֹנֵי דְתַנִּי לְעִיל, שְׁאִם שֶׁתָּה טָהוֹר אוֹ מֵלָא בְּכָלִי טָהוֹר
אוֹ נָפַל כְּכַר וְהִדִּיחוֹ: **{ח}** **טָהוֹר**. מִשׁוּם דְּמִים שְׁכִיחִי עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ, לֹא
חִישִׁינָן שְׁמָא אָדָם טִמְאָה שֶׁתָּה מֵהֶן. מְהַר"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הוֹדִיעֵנוּ בְּזֹאת הַהִלְכָה שֶׁאֵלֶּה מִי הַגְּבָאִים כִּמוֹ שֶׁלֹּא יִטְמְאוּ אִלָּא
בְּכוֹנֵס כֵּן לֹא יִטְמְאוּ אִלָּא לְדַעַת וּלְכֵן אִם נָפַל בֵּהֶם וְאֲפִילוּ הִמַּת אֲשֶׁר אִין
דְּבַר יוֹתֵר טִמְאָה מִמֶּנּוּ אוֹ בֵּא אִישׁ טִמְאָה בֵּהֶם כּוֹוֹנְתוֹ לְעִבּוֹר וְלִהְלוֹךְ לֹא יִטְמְאוּ
אֵלֶּה הַמִּים וְאִם שֶׁתָּה מֵהֶם אַחַר זֶה אָדָם טָהוֹר הֵנָּה הוּא טָהוֹר כִּמוֹ שֶׁזָּכַר
וְאַחַר אִמַּר שֶׁזֶה הַדִּין אֲשֶׁר זָכַר בְּמִי גְבָאִים שֶׁהֵם לֹא יִטְמְאוּ וְלֹא יִטְמְאוּ
אִלָּא לְדַעַת כֵּן הַדִּין בְּמִי בוֹרוֹת וּמִי שִׁיחִין וּמִי מְעָרוֹת וּמִי הַמַּטְפִּיחִין אֲשֶׁר
הִתְקַבְּצוּ מִמֶּה שִׁיתַּרְתָּ וּמִמֶּה שִׁיטְפַח אִם נִפְסְקוּ עִם הַמַּשִּׁיכָה וְהוּא אִמְרוּ
שִׁפְסְקוּ וְכֵן מִקְוֹאוֹת שֶׁאִין בֵּהֶם מִי סָאָה וּבְכֻלָּל כָּל (מֵה שֶׁזָּכַר) [מִים שׁוֹקְעִים וְנַחִים
בְּאֶרֶץ] שֶׁלֹּא הִיָּה לוֹ (זָמַן) [עִיקָר] יִמְשִׁיכֵהוּ וְלֹא יִהְיֶה בּוֹ מִי סָאָה וְיִהְיֶה (טָהוֹר) [נַח
בְּאֶרֶץ] וְאִפִּי הִיוּ שְׁאוּבִים וְהוֹרָה עַל זֶה אִמְרוּ מִי בוֹרוֹת כִּי מִשְׁפַּט הַכֹּל אֶחָד
וְאַחַר אִמַּר שֶׁבְּזָמַן הַגְּשָׁמִים הֵנָּה הֵם כּוֹלֵם בְּחִזְקַת טָהוֹרָה וְלֹא נֹאמַר לָךְ
נִטְמְאוּ בְּכָלִי טִמְאָה אוֹ בְּאָדָם טִמְאָה אוֹ בְּמִשְׁקִין טִמְאִים כִּי הַגְּשָׁמִים יִמְשִׁיכֶם

ויוציא מים ויבוא מים אחרים ואם נפסקו הגשמים הנה כל מה שהיה מהם קרוב מן המדינה טמא כי אנחנו נאמר לך אדם טמא או כלי טמא נגע באלה המים ומה שהיה באלה הגבאים ומה שדומה להן רחוק מהעיר טהור לרוחק ההמון מהם עד שיתחילו האנשים להלוך בדרכים וישובו בחזקת טומאה להעברת השיירות עליהן וישארו ג"כ אלו הגבאים כולם בחזקת טומאה אחר הפסק המטר לאורך ימי הקיץ עד שיסור המטר והתחיל לגרור מה שיגיע מהם ממי המטר וישובו בחזקת טהרה. ואמר המשנה הבאה: (רמב"ם)

פרק א - משנה ה

מַאִמְתִּי טְהָרְתָּן. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים,
מְשִׁירְבוּ וַיִּשְׁטְפוּ. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, רַבּוּ אַף
עַל פִּי שְׁלֵא שְׁטְפוּ. רַבִּי שְׂמַעוֹן אוֹמֵר, שְׁטְפוּ אַף
עַל פִּי שְׁלֵא רַבּוּ. כְּשֶׁרִין לַחֲלָה וְלִטֵּל מֵהוֹן
לַיָּדַיִם:

ר"ע מברטנורה מַאִמְתִּי טְהָרְתָּן. שֶׁל קְרוֹבִים וּרְחוּקִין: מְשִׁירְבוּ וַיִּשְׁטְפוּ. מְשִׁירְדוּ גְשָׁמִים וַיִּרְבוּ מִי הַגְּשָׁמִים עַל הַמַּיִם שֶׁהָיוּ בָּהֶם כְּבָר קָדָם שְׁשֵׁתָּה [מֵהֶם] הַטָּמֵא אוֹ שְׂמֵלֵא מֵהֶם בְּכָלִי טָמֵא, וְגַם שֶׁיְהִיוּ שׁוֹטְפִין וַיַּעֲבְרוּ עַל שְׂפַת הַגְּבֵא וַיִּצְאוּ לַחוּץ. וְשַׁעוֹר הַשְּׁטִיפָה, כֹּל שֶׁהוּא: רַבּוּ. לֹא כְּבֵית שְׂמַאי דְּבָעוּ תַרְוִיָּהוּ שֶׁיִּרְבוּ וַיִּשְׁטְפוּ, אֶלֶּא כִּינּוֹן שֶׁרְבוּ מִי גְשָׁמִים שְׁבָאוּ אַחַר כֵּךְ עַל הַמַּיִם שֶׁהָיוּ בָּהֶן בְּשַׁעַת טְמֵאָתָן, נִטְהָרוּ, אַף עַל פִּי שְׁלֵא שְׁטְפוּ וַיִּצְאוּ לַחוּץ: רַבִּי שְׂמַעוֹן אוֹמֵר שְׁטְפוּ. מִי גְשָׁמִים עַל גְּדוּתָיו שֶׁל גְּבֵא וַיִּצְאוּ לַחוּץ, נִטְהָר הַגְּבֵא: אַף עַל פִּי שְׁלֵא רַבּוּ. מִי הַגְּשָׁמִים שְׁבָאוּ אַחֲרַי כֵּן עַל הַמַּיִם שֶׁהָיוּ בְּגָבֵא בְּשַׁעַת טְמֵאָתָן: כְּשֶׁרִים לַחֲלָה. מִי גְבֵאִים הִלְלוּ דָתָן בְּמַתְנִיתָיו, כְּשֶׁרִים לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לַחֲלָה, לְלוֹשׁ וּלְבַשֵּׁל בָּהֶן חֲלָה [ט]: וְלִטֵּל מֵהוֹן לַיָּדַיִם. לְכֹל דְּבָר שֶׁצָּרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ט} וּבְרַמְבַּ"ם בְּנִסְחַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵינָא, עֶסָה הַטְּבוּלָה לְחַלָּה. וְאֵתִי שְׁפִיר, דְּבַמְשָׁנָה ו' תְּנִי כְּשָׂרִים לְתַרוּמָה וְהוּא הִדִּין לְחַלָּה מִמֶּשׁ שְׁדִינָם שׁוּה, אָבֵל הָכָא דְּוָקָא בְּטְבוּלָה לְחַלָּה בְּלָבָד : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כוונת ישטופו שיפוצו המים על פני הגבא ויגבר חוצה לה בית שמאי אומרים צריך שיהא הגבא עמוק וירד בו ממי המטר יותר מן המים אשר היו בו ויפוצו ג"כ חוצה והמשל בזה כמו שהתבאר בתוספתא שיהיה הגבא מכילה כ' סאה היה בו ט' סאין ונטמאו באדם טמא או בכלי טמא כפי מה שקדם ואחר ירד ממי המטר בזה הגבא עשר סאין כפי סברת בית הלל הנה נטהר לפי שרבו מי הגשמי וכפי סברת ב"ש לא נטהר עד שימלא ויגיע לי"א סאה ואם היו בו תשע עשרה סאה מי גבאין ונטמאו כמו שקדם ואחר הגיע בו סאה מי גשמים כפי סברת רבי שמעון טהור לפי ששטפו מי הגשמים ונתפשטו על הארץ על שפתה וכפי סברת ב"ש לא טהר עדיין בגבא אע"פ ששטפו מי הגשמים לא רבו וכאשר השלים משפטי אלה הגבאים בהטמאם ובטמאם ומתי יהיו בחזקת טהרה ומתי בחזקת טומאה ואיך ישובו טהורין אחר הטמאם התחיל בזכרון מה שיאות לו זה מקוה המים ואמר שאלה מי הגבאים כשרין לחלה ר"ל להשתמש בה בבשול החלה וללוש בצקה ולרחוץ כליה וכיוצא בזה ומותר גם כן מאלה המים נטילת הידים לדברים אשר יצטרכו נטילת ידים וכבר התבאר בשני מחגיגה (דף יח:.) שנוטלין לידיים לחולין ולתרומה ולמעשר וזו היא המדרגה הראשונה : (רמב"ם)

פרק א - משנה ו

לְמַעַלְה מְהוֹן, מִי תַמְצִיּוֹת שְׁלֵא פְסָקוּ [י]. שְׁתָּה טָמֵא וְשְׁתָּה טָהוֹר, טָהוֹר. שְׁתָּה טָמֵא וּמֵלֵא בְּכָלִי טָהוֹר, טָהוֹר. שְׁתָּה טָמֵא וְנִפְל כְּפָר שֶׁל תְּרוּמָה, אֵף עַל פִּי שְׁהִדִיחַ, טָהוֹר. מֵלֵא בְּכָלִי טָמֵא וְשְׁתָּה טָהוֹר, טָהוֹר. מֵלֵא בְּכָלִי טָמֵא וּמֵלֵא בְּכָלִי טָהוֹר, טָהוֹר. מֵלֵא בְּכָלִי טָמֵא וְנִפְל כְּפָר שֶׁל תְּרוּמָה, אֵף עַל פִּי שְׁהִדִיחַ, טָהוֹר. נִפְלוּ

מִים טְמֵאִים וְשֵׁתָה טָהוֹר, טָהוֹר. נִפְלוּ מִים
טְמֵאִים וּמָלֵא בְּכָלִי טָהוֹר, טָהוֹר. נִפְלוּ מִים
טְמֵאִים וְנִפַּל כֶּכֶר שֶׁל תְּרוּמָה, אָף עַל פִּי
שֶׁהִדִּיתָ, טָהוֹר. כְּשֵׁרִים לְתֵרוּמָה וְלִטֹּל מֵהֶם
לִיָּדַיִם:

ר"ע מברטנורה מי תמציות שלא פסקו. ההרים מזחילתו ועדו הן
מבצבצין מימי הגשמים שירדו עליהן, אלו מבטלים הטפה הראשונה
הטמאה שהיתה בגבא. לפיכך שתה טמא ושתה טהור כל זמן שלא
פסקו, טהור, דמים טמאים שנפלו שם, נטהרו. וזו היא המעלה, דהני
דלעיל לא עלתה טבילה **{יא}** למים הטמאים, ואלו הכא עלתה. אבל אין
כשרים לטבילת אדם וכלים וידים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{י}** מי כו'. ואלה המים גם כן אין בהם ארבעים סאה ואינם
שאובים. הרמב"ם: **{יא}** הנה ליה למימר השקה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם זו היא מדרגה שניה וכבר התבאר גדולה על הראשונה שאלה המים
לא יטמאו לא באדם טמא ולא בכלי טמא ולא במשקין טמאין ואפי' בכונה
שמותר להשתמש מהם בתרומה מה שאין כן במי גבאין ומה שדומה להם
ואלה המים ג"כ אין בו ארבעים סאה ואינם שאובין: (רמב"ם)

פרק א - משנה ז

למעלה מהן, מקוה שיש בו ארבעים סאה,
שבו טובליו ומטביליו. למעלה מהן, מעין
שמימיו מעטין ורבו עליו מים שאובין, שוה
למקוה לטהר באשברו, ולמעין להטביל בו
בכל שהוא **{יג}**:

ר"ע מברטנורה **טובלין**. בְּנֵי אָדָם כָּל גּוֹפּוֹ **{יב}** : וּמִטְבִּילִין. הַכֵּלִים, וְהַיָּדִים לְמִיָּדֵי דְבַעֵי טְבִילַת יָדִים וְלֹא סָגִי בְנִטְיָלָה, כְּגוֹן לְקִדְּשׁ : מַעֲיָן. שְׁמִימֵי נּוֹבְעִים, וְהַמִּים הַנוֹבְעִים מְעֵטִים מִן הַמִּים שְׁאוּבִין שֶׁשָּׁפְכוּ בְּתוֹכוֹ : שְׁוֵה לְמִקְוֵה לְטֹהַר בְּאֶשְׁבֶּרֶן. וְלֹא בְּזוּחְלִין. דְּקִימָא לֹן מַעֲנֵן מְטֹהַר בְּזוּחְלִין וּמִקְוֵה מְטֹהַר בְּאֶשְׁבֶּרֶן, וְהֵאֵי מְשׁוּם מִים שְׁאוּבִים מְרַבִּים שָׁבוּ שְׁוֵה לְמִקְוֵה לְטֹהַר בְּאֶשְׁבֶּרֶן וְלֹא בְּזוּחְלִין : וְלַמַּעֲנֵן לְהַטְבִּיל בּוֹ בְּכָל שְׁוֵה. וְלֹא בְּעֵי אֲרַבְעִים סָאָה כְּמִקְוֵה, דְּאִין מִקְוֵה מְטֹהַר בְּפָחוֹת מֵאַרְבָּעִים סָאָה, וְהֵאֵי מְטֹהַר בְּכָל שְׁוֵה כְּמַעֲנֵן : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{יב}** חוץ מן הזב הזכר. הרמב"ם: **{יג}** **בְּכָל שְׁוֵה**. לאו דוקא כָּל שְׁוֵה, אֶלָּא כָּל מְקוֹם שְׁגוּפּוֹ עוֹלָה בְּבֵת אַחַת. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מעלה שלישית שיהיו המים מכונסין נתקבצו בלי שאיבה ויש בו מי סאה הנה הוא כשר לטהר בו הטמאים ולטהר בו הכלים הטמאים והוא אמרו טובלין ומטבילין וכן מטבילין בו את הידים לדברים אשר יצטרכו נטילת ידים וכבר התבאר בחגיגה (שם) שלקודש מטבילין את הידים ואינן ראויים לנטילה ולשון התוספתא (פ"א) זה הכלל כ"מ שאדם טובל ידים וכלים טובלין אין אדם טובל אין ידים וכלים טובלין : ומעלה רביעית שתהיה עין מים מעטת המים ושאובו המים ונשפך בה עד שרבו המים וגברו הנה אלה המים משותפי המשפט בין משפט המקוה והמעין ידמה למעין בדבר ולמקוה בדבר וראוי לנו שנבאר קודם זה משפטי המעין והמקוה ונאמר שהמעין והוא המים הנובעין מטהרין בכל שהוא ואפי' היה הפחות מעט השיעור מה שטהר בו טהור ודין שני שהמים הנוזלים מן המעין היוצאין ממנו יטהרו בו ג"כ וכל מי שטבל בו טהור הנה שני אלה המשפטים במעין אחד מהם שהוא מטהר בכל שהוא והשני שהוא מטהר בזוחלין. ובמקוה והוא קיבוץ המים בלתי נובעים שני משפטים אחד מהם שהוא אינו מטהר הטמאים אלא במי סאה א) לגבורות ומה שיהיה פחות מזה אינו מטהר הטמאים והשני המים הנוזלין ממנו חוצה לה והנה אותה אשר יקרא זוחלין לא יטהרו ואמנם יטהרו במקום מקוער ינוחו המים בו ויעמדו הוא אשר יקרא אשבורן ואמר שאין המים מעטת המימות אם הוצק בו מים שאובין והיה המקובץ מזה מטהר בכל שהוא כמו המעין אשר אין בו מים שאובין ואינו מטהר אלא באשבורן כמו המקוה אשר אין מעין בו : (רמב"ם)

פרק א - משנה ח

לְמַעַלְהָ מֵהוֹן, מֵיַם מְכִיִן, שֶׁהוֹן מְטַהְרִין
בְּזוּחַלִּין. לְמַעַלְהָ מֵהוֹן, מֵיַם חַיִּים, שֶׁבִּהוֹן
טְבִילָה לְזָבִים, וְהִזְיָה לְמִצְרָעִים, וּכְשָׂרִים
לְקִדְשׁ מֵהוֹן מִי חֲטָאת׃

ר"ע מברטנורה מֵיַם מְכִיִן. מֵיַם נוֹבְעִים שֶׁהוֹן מְלוּחִים אוֹ חַמְיִם: שֶׁהוֹן
מְטַהְרִים בְּזוּחַלִּין. וְאֵלּוּ מַעְנֵן שְׂמִימִיו מְעַטִּים דְּלַעֲיֵל אֵינּוּ מְטַהֵר
בְּזוּחַלִּין אֶלָּא בְּאֶשְׁבֶּרֶן: מֵיַם חַיִּים. נוֹבְעִים שֶׁאֵינָן מְכִיִן: שֶׁהוֹן טְבִילָה
לְזָבִים. דְּכָתִיב (ויקרא טו) וְרַחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בְּמֵיַם חַיִּים: וְהִזְיָה לְמִצְרָעִים.
דְּכָתִיב בְּהוֹן (שם יד) אֶל כָּלִי חָרֵשׁ עַל מֵיַם חַיִּים: וּכְשָׂרִים לְקִדְשׁ בְּהוֹן מִי
חֲטָאת. דְּכָתִיב בְּהוֹן (במדבר יט) מֵיַם חַיִּים אֶל כָּלִי: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם מעלה חמישית הוא שיהיו מים נובעים אך שהם מוכים רצה לומר
מלוחים או מרים או חמים או זולת זה מן הטעמים הרעים הנמצאים בקצת
המימות כמו שיתבאר בשמיני מפרה ואלה המים נוספים על הקודמין
שהוא מטהר בזוחלין מצד שהוא מעין ולא יערבם דבר ומלת זוחלין עברית
(דברים לב) עם חמת זוחלי עפר רצה לומר הנחשים הנגרים בארץ: ומעלה
ששית הוא שיהיה מים נובעים ערבים והם אותם אשר יקראו מים חיים
ולא יאות טבילה לזב לבד אלא בהם רצה לומר איש זב אם השלים ימי
טהרתו וכן טהרת מצורע רצה לומר המים אשר ישחטו עליו צפרים וקדוש
מי חטאת לא היה דבר מזה אלא מאלה המים כי לאלה השלשה דברים
אמר האל בהם מים חיים: (רמב"ם)

פרק ב

פרק ב - משנה א

הַטְּמֵא שֶׁיֵּרֵד לְטֹבַל, סָפֵק טֹבַל סָפֵק לֹא טֹבַל, אֲפֹלוּ טֹבַל, סָפֵק יֵשׁ בּוֹ אֲרֻבָּעִים סָאָה סָפֵק אֵין בּוֹ. שְׁנֵי מְקוֹאוֹת, אֶחָד יֵשׁ בּוֹ אֲרֻבָּעִים סָאָה וְאֶחָד שְׁאֵין בּוֹ, טֹבַל בְּאֶחָד מֵהֶם וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאִיזָה מֵהֶן טֹבַל, סָפֵקוֹ טְמֵא:

ר"ע מברטנורה הַטְּמֵא שֶׁיֵּרֵד לְטֹבַל. סָפֵקוֹ טְמֵא. דְּאוּקֵי גִבְרָא אַחְזָקְתִּיהּ וּבְחִזְקַת טְמֵאָה הוּא: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם זה מבואר כי העיקר אצלינו העמד טמא על חזקתו ומעת שיתאמת לנו טומאה לא יתאמת לו טהרה עד שיתאמת לנו גם כן: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ב

מְקוֹה שֶׁנִּמְדָּד וְנִמְצָא חֶסֶר, כָּל טְהוֹרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל גִּבּוֹ לְמִפְרַע **[א]**, בֵּין בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד בֵּין בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, טְמֵאוֹת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּטְמֵאָה חֲמוּרָה. אֲבָל בְּטְמֵאָה קְלָה, כְּגוֹן אֶכֶל אֶכְלִים טְמֵאִים, וְשִׁתָּה מִשְׁקִין טְמֵאִים, בָּא רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ בְּמִים שְׂאוּבִים, אוֹ

שֶׁנֶפְלוּ עַל רֵאשׁוֹ וְעַל רֵבּוֹ שְׁלֹשָׁה לְגִין מַיִם
שְׂאוּבִין, וְיָרַד לְטָבֵל, סָפֵק טָבֵל סָפֵק לֹא טָבֵל,
אֶפְלוּ טָבֵל, סָפֵק יֵשׁ בּוֹ אֲרַבְעִים סָאָה סָפֵק אֵין
בוֹ. שְׁנֵי מְקוֹאוֹת, אֶחָד יֵשׁ בּוֹ אֲרַבְעִים סָאָה,
וְאֶחָד שְׁאֵין בוֹ, טָבֵל בְּאֶחָד מֵהֶן וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ
בְּאִיזָה מֵהֶן טָבֵל, סָפֵקוֹ טָהוֹר. רַבִּי יוֹסִי
מְטַמֵּא, שְׂרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, כָּל דְּבָר שֶׁהוּא
בְּחִזְקַת טַמְאָה, לְעוֹלָם הוּא בְּפִסּוּלוֹ, עַד שֶׁיִּוָּדַע
שֶׁטָהַר. אֲבָל סָפֵקוֹ לְטַמֵּא וּלְטַמֵּא, טָהוֹר :

ר"ע מברטנורה **בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמאות.** אף על גב
דספק טמאה ברשות הרבים ספקו טהור, הרי ספק טהרה הוא ולא
ספק טמאה: **בטמאה חמורה.** באב הטמאה שמטמאתו מן התורה **(ב)**:
טמאה קלה. דרבנן: **אכל אכלים טמאים.** אכל חצי פרס מאכלים
טמאים, או שתה רביעית משקין טמאין, נפסל גופו מלאכל בתרומה,
ופוסל את התרומה מדרבנן. וכלן משמנה עשר דבר שגזרו בו חכמים,
וכלן מפרשים פרק קמא דשבת: **ואפלו טבל.** דהשתא איכא תרתוי
לריעותא, שמא לא טבל כלל, ואפלו טבל, שמא קדם טבילה נתחסר,
אפלו הכי ספקו טהור: **רבי יוסי מטמא.** ואפלו בטמאה דרבנן. משום
דגברא בחזקת טמאה: **אבל ספקו לטמא ולטמא.** כגון ספק אכל
אכלים טמאים או לא אכל, הרי ספקו לטמא, או ודאי אכל אכלים
טמאים, ספק נגע בכפר של תרומה ספק לא נגע, הרי ספקו לטמא, בהני
מטהר רבי יוסי, דאין כאן חזקת טמאה. ואין הלכה כרבי יוסי: (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(א)** **למפרע כו'.** עד שיודע שטבל כראוי הרמב"ם. ולא תימא
מהו למפרע מעת לעת: **(ב)** וקשה, דבפרק ד' דטהרות משנה י"א תנן דבר
שהוא אב הטמאה והוא מדברי סופרים ספקו טמא, ושם פרש הר"ב דאפלו
ספקו לטמא טמא, כל שכן לטהר כי הקא, ומשום הכי נמי לא תנן הקא אלא
כגון אכל אכלין טמאים כו': (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר התבאר (טהרות פ"ד) שספק טומאה ברשות הרבים טהור ולזה
יצטרך שאבאר בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים לפי שזה ספק טהרה
לא ספק טומאה ולזה אמר העמד טמא על חזקתו שאם היה זה הטמא
טומאה קלה דרבנן ונפל הספק בטהרה אם טהר טהרה שלימה אם לא הנה
הוא טהור כפי מה שקדם בשביעי מטהרות שפסק דברי סופרים מכלל
הספקות שטהרו חכמים ור' יוסי אומר שאפי' טומאה דרבנן העמד טמא

על חזקתו ואמנם ספק דברי סופרים שטהרו חכמים הוא שיפול הספק בהטמאו או בטמא זולתו ואז יהיה ספקו טהור כמו אם יסופק אם אכל אוכלין טמאין אם לא ספקו טהור או יסופק גם כן אם זה האוכל אוכלין טמאין אם נגע בכר של תרומה אם לא נגע כי הכר טהור והראהו ענין אמרו אבל ספקו ליטמא ולטמא טהור : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ג

סֶפֶק מֵיִם שְׂאוּבִין שְׁטֹהְרוּ חֲכָמִים, סֶפֶק נָפְלוּ, סֶפֶק לֹא נָפְלוּ, אֶפְלוּ נָפְלוּ {ג}, סֶפֶק יֵשׁ בָּהֶם אַרְבָּעִים סָאָה סֶפֶק אֵין בָּהֶם, שְׁנֵי מְקוֹאוֹת, אֶחָד יֵשׁ בוֹ אַרְבָּעִים סָאָה וְאֶחָד אֵין בוֹ, נָפַל לְאֶחָד מֵהֶן וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְאִיזָה מֵהֶן נָפַל, סֶפֶקוֹ טָהוֹר, מִפְּנֵי שֵׁישׁ לוֹ בַּמָּה יִתְלָה. הָיוּ שְׁנֵיהֶם פְּחוּתִים מֵאַרְבָּעִים סָאָה, וְנָפַל לְאֶחָד מֵהֶם וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְאִיזָה מֵהֶן נָפַל, סֶפֶקוֹ טָמֵא, מִפְּנֵי שֵׁאֵין לוֹ בַּמָּה יִתְלָה :

ר"ע מברטנורה סֶפֶק מֵיִם שְׂאוּבִים שְׁטֹהְרוּ חֲכָמִים. בְּמִסְכַּת טְהוֹרוֹת פָּרֻק הַזֶּה טָמֵא, תָּמֹן תְּנִינֵן, אֶלּוֹ סֶפֶקוֹת שְׁטֹהְרוּ חֲכָמִים סֶפֶק מֵיִם שְׂאוּבִין לְמִקְוָה : סֶפֶק נָפְלוּ. שְׁלֹשָׁה לְגִין מֵיִם שְׂאוּבִים בְּמִקְוָה חֶסֶר : סֶפֶק יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעִים סָאָה. כְּלוּמַר סֶפֶק הָיָה בְּמִקְוָה אַרְבָּעִים סָאָה כְּשֵׁרִים קֹדֶם שֶׁנָּפְלוּ הַשְּׂאוּבִין, דְּשׁוּב אֵין הַשְּׂאוּבִין פּוֹסְלִין אוֹתוֹ : שֵׁישׁ לוֹ בַּמָּה יִתְלָה. שֵׁישׁ לוֹ מְקוֹם לְתַלּוֹת נְפִילְתָן שֶׁלֹא גָרְמוּ לוֹ פְּסוּל : שֵׁאֵין לוֹ בַּמָּה יִתְלָה. דְּמָה נִפְשָׁךְ בְּהִי מְנִיחוֹ דְּנָפַל פְּסוּלוֹהוּ, הִלְכָךְ שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין. וְהָיָה דְּמִטְהַרִּינֵן הָכָא סֶפֶק מֵיִם שְׂאוּבִין בְּמִקְוֹם שֵׁישׁ לוֹ בַּמָּה לְתַלּוֹת, הֵינּוּ מְשׁוּם דְּשְׂאוּבִין דְּרַבְּנָן {ד}. וְהָא דְּתַנָּיָא בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים אָךְ מַעְיָן וּבּוֹר מְקוֹה מֵיִם, מָה מַעְיָן בִּידֵי שְׁמַיִם אִף מְקוֹה בִּידֵי שְׁמַיִם, אֲסַמְכָתָא בְּעֵלְמָא הִיא : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ג} **נפלו**. פרוש, שראינו שנפלו: {ד} דמדאורייתא אפלו כלו שאוב כשר, ורבנן גזור אטו בכלי שאסור לטבל, דבעינן מקוה דומיא דמעין שהיא בקרקע. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר קדם בד' מטהרות שמכלל הספקות שטהרו חכמים ספק מים שאובין ועוד יתבאר לך בזאת המסכת שמקוה שיש בו מ' סאה לא יפסלוהו מים שאובין אם נפלו בו ואפי' נפלו בו אלף סאה מים שאובין ואמנם יפסלו מים שאובין למקוה שאין בו מ' סאה ואחר השלים המ' סאה במים שאובין ושמור זה העיקר. ואמרו שיש לו במה יתלה כי אנחנו נאמר אולי אלו המים שאובין למקוה שיש לו מ' סאה נפלו אשר לא יפסלוהו כמו שהקדמנו: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ד

רבי אליעזר אומר, רביעית {ה} מים שאובין בתחלה, פוסלין את המקוה, ושלשה לגין על פני המים. וחכמים אומרים, בין בתחלה בין בסוף, שעורו שלשה לגין:

ר"ע מברטנורה בתחלה. שלא היה במקוה מים כלל כשנפל בו רביעית מים שאובין, ונשלים אחר כך שעורו במי גשמים: על פני המים. לאחר שהיו בו הרבה מים כשרים: וחכמים אומרים. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ה} **רביעית**. משום דהוא שעור לטבל מחטין, והוי שם מקוה פסול עליו. הרא"ש: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כוונת אמרו בתחלה שישאב רביעית מים וישימהו במקוה ואח"כ ירד מטר או יגרו מים לזה המקום עד שישוב מקוה וכבר בארנו שיעור לוג פעמים רבות וידוע שהלוג ד' רביעיות והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ה

מְקוֹה שְׁיֵשׁ בּוֹ שְׁלֹשׁ גִּמּוֹת שֶׁל מַיִם שְׂאוּבִין שֶׁל לֹג לֹג, אִם יָדוּעַ שֶׁנִּפְל {ו} לְתוֹכוֹ אַרְבָּעִים סָאִין מַיִם כְּשֶׁרִין עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לַגְּמָא הַשְּׁלִישִׁית, כְּשֶׁר. וְאִם לֹאוֹ, פְּסוּל. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְכַשֵּׁיר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִקְוֵה סָמוּךְ לְמִקְוֵה :

ר"ע מברטנורה שֶׁל לֹג לֹג. לֹג אֶחָד בְּכָל גְּמָא : עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לַגְּמָא שְׁלִישִׁית כְּשֶׁר. דְּהוּי לִיָּה כְּמִקְוֵה שְׁלֵם שֶׁנִּפְלוּ לְתוֹכוֹ שְׁלֹשָׁה לִגִּין מַיִם שְׂאוּבִין דְּלֹא פְּסוּלוּהוּ, וְהָכָא נִמְי הוּאִיל וְהָיוּ בְּמִקְוֵה אַרְבָּעִים סָאִה קִדָּם שֶׁהִגִּיעוּ הַמַּיִם לַגְּמָא שְׁלִישִׁית, לֹא נִפְסַל הַמִּקְוֵה : כְּמִקְוֵה סָמוּךְ לְמִקְוֵה. כְּמִקְוֵה כְּשֶׁר הַסָּמוּךְ לְשְׂאוּב, שֶׁזֶה עוֹמֵד בְּכִשְׁרוּתוֹ וְזֶה עוֹמֵד בְּפְסוּלוֹתוֹ, וְהָכָא נִמְי הַמַּיִם שֶׁבְּגִמּוֹת כְּעוֹמְדִים בְּפְנֵי עֲצָמִם חֲשִׁיבֵי וְלֹא כְּמַעְרְבִין. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ו} יָדוּעַ שֶׁנִּפְל. מִדְּלֹא תִּנְי אִם יָדוּעַ שֶׁלֹּא נִפְלוּ פְּסוּל, וְאִם לֹאוֹ כְּשֶׁר, מוּכַח דְּכָלוּ שְׂאוּב פְּסוּל מִדְּאוּרִיתָא, וּמִשׁוּם הָכִי קִדָּם שֶׁנַּעֲשֶׂה רַב מִקְוֵה בְּהַכְּשֶׁר, פְּסוּלִינָן מִסְּפָק. וְלִדְעַת הַר"ב וְהַרְמַב"ם נִרְאָה לִי דְּתִנָּא מְהַדָּר לְמִתְנִי כְּשֶׁרוֹת בְּרִישָׁא. גַּם הִזָּה מְאָרִיךְ לְמִתְנִי שֶׁלֹּא נִפְלוּ. וְדַבְּרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן קִימֵי נִמְי שְׁפִיר אֶפְסָלוֹת דְּסָמִיךְ לִיָּה. וְעִין תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כִּבֵּר יָדַעַת הַעִיקָר וְהוּא שְׁמִי סָאֵה מַיִם כְּשֶׁרִים לֹא יִפְסַלֵם מַיִם שֶׁהֵם שְׂאוּבִין אִמְנָם אִם נִתְעַרְבוּ הַשְּׁלֹשָׁה גִּמּוֹת וּבִלְלָם מַיִם כְּשֶׁרִים פְּחוֹת מֵאַרְבַּעִים סָאֵה שֶׁבְּהַכֵּל פְּסוּל וְהִתְעַרְבַּ גִּי לֹוּגִין שְׂאוּבִין עִם פְּחוֹת מִמֵּי סָאֵה כְּשֶׁרִים ר"ש מְכַשֵּׁיר לְפִי שֶׁמַּחֲשֵׁב הַמַּיִם אֲשֶׁר בְּגוּמָא כְּאִילוֹ נִתְבַּטַּל מִן הַמִּקְוֵה וְכְּאִילוֹ הוּא מִקְוֵה כְּשֶׁר לְמִקְוֵה פְּסוּל וְאִין הִלְכָה כְּר"ש : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ו

המְסִינֵק אֶת הַטֵּיט לְצַדְדֵי וּמְשָׁכוּ מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה לָגִין, כְּשֶׁר. הָיָה תּוֹלֵשׁ וּמְשָׁכוּ מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה לָגִין, פָּסוּל. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְכַשֵּׁיר, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לְשֹׂאב׃

ר"ע מברטנורה המְסִינֵק. כְּמוֹ הַמְסַלֵּק. שְׁמַסְלֵק אֶת הַטֵּיט לְצַד אֶחָד. וְלֹא שֶׁתִּלֵּשׁ הַטֵּיט מִן הַמַּיִם, אֲלֵא בְּתוֹךְ הַמַּיִם סִלְקוֹ לְצַד אֶחָד. שֶׁאִם תִּלְשׁוּ מִן הַמַּיִם נֶחֱשֵׁב כְּשֹׂאוֹב, וְאִם מְשָׁכוּ מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה לָגִין פּוֹסֵל אֶת הַמְּקוּהָ. וְדוֹקָא כְּשֶׁאֵין בַּמְּקוּהָ אַרְבַּעִים סָאָה, הוּא דְשִׁלְשָׁה לָגִין מֵיִם שְׁאוּבִין פּוֹסֵלִין אֶת הַמְּקוּהָ. אֲבָל אִם הָיוּ בּוֹ אַרְבַּעִים סָאָה, אֵין כָּל מַיִם שְׁאוּבִין שְׁפָעוּלָם פּוֹסְלִין אוֹתוֹ **{ז}**: וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְכַשֵּׁיר. מִשּׁוּם דְּאֵין מִתְכַּוֵּן לְשֹׂאִיבָה אֲלֵא לְסַלֵּק אֶת הַטֵּיט לְמְקוֹם אֶחָד. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ז}** סְבָרָא הוּא, דְּהָא בְּהַשְׁקָה נַעֲשׂוּ זְרוּעֵין לְטָהָר מִטְּמֵאָתָן וְהוּא הַדִּין לְהַטְבִּיל בָּהֶם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מסנן ומסלק שוים הם בכוונה ואמר שמי שגרף הטיט מקרקעית המקוה ושמהו לצדדים ואחר נטפח מזה הטיט שלשה לוגין מים ושבנו אל המקוה לא פסלוהו לפי שאינם מים שאובים כאשר לא הסיר הטיט ולא הזיזו מן המקוה ואם סלק הטיט והבדילו מן המקוה והוציא על פני המקוה והוא אמרו היה תלוש הנה המים אשר יטפחו ממנו מים שאובין וכל עוד שיגר מהם ג' לוגין לתוך המקוה פסלוהו כי הוא מעת שהגביה הטיט בידו והוציאו מן המקוה שבו המים אשר בו שאובין ואין הלכה כרבי שמעון: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ז

הַמַּיִתָּה קִנְקְנִים בְּרֹאשׁ הַגֵּג לְנִגְבֹן וְנִתְמַלְאוּ
מִיָּם, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אֹמֵר, אִם עֹנֵת גְּשָׁמִים
הִיא, אִם יֵשׁ בּוֹ כִמְעַט מִיָּם בַּבּוֹר, יִשְׁבֵּר. וְאִם
לֹא, לֹא יִשְׁבֵּר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר, בֵּין כֶּף וּבֵין
כֶּף יִשְׁבֵּר, אוֹ יִכְפֶּה, אֲבָל לֹא יַעֲרֶה {י} :

ר"ע מברטנורה לנגבון. תרגום והנה חרבו, והא נגובו. ודוקא לנגבון, שלא
נתפון לקבל המים, לכך לא נעשו שאובים, דכתיב [ויקרא יא] אך מעין
ובור, מה מעין שאין בו תפיסת ידי אדם, אף בור שאין בו תפיסת ידי
אדם: **אם עונת גשמים היא.** שנתקשרו שמים בעבים וירדו גשמים:
אם יש בו כמעט מים בבור. גרסינו. ולא גרסינו או: **ישבר.** הקנקנים
ויפלו המים שבתוכן לבור, דהמשכה היא, כיון שמתוד פלים שבורים
נופלים לבור: **ואם לאו.** שאינה עונת גשמים, אי נמי שאין מים בבור:
לא ישבר. דאם אינה עונת גשמים הרי לא יוכל לעשות מקוה מן המים
שבקנקנים בלבד, דסבירא ליה לרבי אליעזר שאובה שהמשיכה כלה
או רבה, פסולה. אבל כשהיא עונת גשמים, ישבר להמשיך אלו המים
ויתמלא רב המקוה במי גשמים. וכשאין בו מים כלל, לא ישבר אף על
פי שהיא עונת גשמים, שמא יפלו מן המים לבור רביעית קדם שבירה
{ה} **ורבי אליעזר לטעמיה דאמר לעיל רביעית מים פוסלים את המקוה**
{לכתחלה} [בתחלה]: **רבי יהושע אומר בין כף ובין כף ישבר.** דקסבר שלשה
לגין פוסלין את המקוה בין בתחלה בין בסוף, ולא רביעית, ולא חישנין
שמא יפלו לבור שלשה לגין קדם שבירה. ואף על גב דלאו עונת גשמים
היא, ישבר, דכול להמשיך עד שעור מקוה, דקסבר שאובה שהמשיכה
כלה, טהורה. ואין הלכה כרבי אליעזר {ט}: **או יכפה.** שכופה הקנקנים
שעל הגג שלא יפלו המים מתוכן לבור, אלא יפלו לצד אחר ומשם
נמשכים לבור: **אבל לא יערה.** שאם הגביה הקנקנים וערה אותן, נעשו
כמים שאובין, שהרי יש בהן תפיסת ידי אדם: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ה} שדרך השבירה להפיל הכלים על צדיהם ובכך ישברו, ואולי
קדם שישברו יפל רביעית מהם לבור: {ט} הרמב"ם. משמע דהלכה כרבי
יהושע. וצריך עיון, דבפרק ד' משנה ד' פסקו דלא כותיה. ועין תוספות יום
טוב: {י} **לא יערה.** דאף על גב דלנגבון העלים ולא נתפון שיתמלאו והוי
דומיא דהניחון בשעת פזור העבים דבפרוש הר"ב בפרק ג' דטהורים, שאני
הכא דכיון שערה לבור אחשובי אחשובינהו. הר"ש: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמר השם (ויקרא יא) אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור והנה
הוציא מזה הפסוק שרש ואף על פי שהיה זה השרש מקובל אך אני אסמכנו
אליו ואבארהו וזה שהמעין אינו מפעל האדם ואמנם הוא מפעל הטבע ובור
הוא הסהר והוא מפעל האדם ר"ל קבוץ המים בו ואחר אמר מקוה מים
יהיה טהור והוא קבוץ המים ונאמר שאם שאב אדם מים בכלי וכנסם

במקום עד ששב מקוה הנה זה המקוה פסול לקריאת הספר מקוה למעיין אשר אינו מפעל אדם והנה לנו לומר גם כן שאם שיתף אדם בעשות מקוה באיזה שתוף שיהיה כמו אלו הקנקנים אשר ספרנו הנה הוא פסול כאשר לא ידמו למעיין לולי מה שמצאנו הפסוק שקרא מקוה גם כן לבור אשר הוא מפעל אדם ושב המקוה שיהיה מותר בו שתוף אדם מצד ואסור עליו מצד כמו שיובדל בזאת המסכת וזה לשון הספרי בעיקר יכול ימלא בכתפו ויעשה מקוה בתחלה ויהיה טהור תלמוד לומר מעין מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים אי מה מעין שאין בו תפיסת ידי אדם אף מקוה שאין בו תפיסת ידי אדם יצא המניח כלים בראש הגג לנגבן ונתמלאו ת"ל בור ומן העיקר הסמוך לזה הפסוק שאמרו אך מעין התנה שיהיה אך לעולם תנאי והוא אמרם אך חלק ואמרו אך התנה בו משפטים והם מעין מטהר בכל שהוא ומטהר בזוחלין ואין המקוה מטהר בכל שהוא ואין מטהר בזוחלין כמו שבארנו בעקרים הקודמים ואמר שאם העלה קנקנין לגג לנגבן ואחר ירד המטר עליהן ונתמלאו ושברם ונגרו אלו המים ונתקבצו בבור הנה הוא מקוה כשר ואפילו לא יהיה שם בזה הבור דבר מן המים ואפילו לא יהיה לעת הגשמים כפי סברת רבי יהושע ואמר יכפה שיהפכה על פיהם אבל לא יערה אלא יסלק הכדים וישפכם על הארץ והלכה כר' יהושע: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ח

הַסִּיד שֶׁשָּׁכַח עֲצִיץ בַּבּוֹר וְנִתְמַלֵּא מַיִם, אִם הָיוּ הַמַּיִם צָפִים עַל גִּבּוֹ כֹּל שֶׁהוּא, יִשְׁבֵּר. וְאִם לֹא, לֹא יִשְׁבֵּר, דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְיעָזֵר. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר, בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ יִשְׁבֵּר {ב} :

ר"ע מברטנורה **הסיד**. אמן הסד את הבור בסיד כדי שיחזיק מימיו, ודרך להביא הסיד לבור בעציץ, ואותו בור היו בו מים פשרים ונשקע העציץ לתוך המים ונתמלא: **אם היו המים צפים על גביו כל שהוא ישבר**. שלא נשאבו המים, דכל שעה הן מערבין **יא**. אבל אם הנה מעלה העציץ בידו היו נפסקים ונעשים תלושין: **ואם לאו**. שאין המים צפים על גביו: **לא ישבר**. וכשאינה עונת גשמים אירי. דאם הנה עונת

גִּשְׁמִים כִּיּוֹן דְּאִיכָא מִים בְּבוֹר יִשְׁבֵר, כְּדָאֲמַרן: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר בֵּין כָּד וּבֵין כָּד יִשְׁבֵר. דְּיָכוֹל לְהַמְשִׁיד, כְּדָפְרִישְׁנָא לְעִיל: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יא} וישבר שפא יתמעטו המים שלא יהיו צפים על גביו ויהיו שאובין ויפלו אז לבור ויפסלוהו אם אין בו ארבעים סאה. ואם לאו לא ישבר, אם מי העציץ הם הרב, דרב בהמשכה לא. מהר"ם: {יב} ישבר. אבל לא יכפה. דהכא חשיב תפיסת ידי אדם יותר מקנקנין שלא העלן אלא לנגבן. בית יוסף: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם סייד. הפועל מן הסיד אומר ר' א (שמעון) שלא ישבר העציץ לפי שהמים אשר הגיעו בתוך העציץ אצלנו שאובין ואם היה בהן ג' לוגין ושברו יפסלו כמו שיפסלו המים שאובין והלכה כרבי (שמעון): (רמב"ם)

פרק ב - משנה ט

המסדר קנקנים בתוך הבור {יג} ונתמלאו מים, אף על פי שבלע הבור את מימיו, הרי זה ישבר:

ר"ע מברטנורה המסדר קנקנים בבור ונתמלאו אף על פי שבלע הבור את מימיו. ואין מים בבור אלא אלו שבקנקנים: הרי זה ישבר. כרבי יהושע דאין רביעית פוסל, ומשבר את הקנקנים ועושה מקוה בתחלה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יג} המסדר כו'. כדי שיבלעו דפנותיהן מים ולא יבלעו הנין שינתן לתוכן, ונתמלאו גם בתוכן, ישברו, דהמים שבתוכן לא חשיבי שאובין, שלא כגון שיפנסו המים לתוכן. בית יוסף: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אם היה הבור מלא מים וסידר בו קנקנין לשתות המים ואחר נתמלאו ונתנגב כל מה שבבור ולא ישאר בו מים זולת מה שנשאר בקנקנים ישברו אלו הקנקנים ויזרקו המים ויתקבצו במקומם וישוב מקוה: (רמב"ם)

פרק ב - משנה י

מְקוֹה שְׂישׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה מִים וְטֵיט, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מְטַבֵּילִין בְּמֵים וְאִין מְטַבֵּילִין בְּטֵיט. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, בְּמֵים וּבְטֵיט. בְּאִיזָה טֵיט מְטַבֵּילִין. בְּטֵיט שְׁהַמֵּים צָפִים עַל גְּבִיו. הָיוּ הַמֵּים מְצֹד אֶחָד, מוֹדָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁמְטַבֵּילִין בְּמֵים וְאִין מְטַבֵּילִין בְּטֵיט. בְּאִיזָה טֵיט אָמְרוּ. בְּטֵיט שְׁהַקְנָה יוֹרֵד מֵאֱלִיו, דְּבַרִּי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר, מְקוֹם שְׂאִין קָנָה הַמְדָּה עוֹמֵד. אָבָא אֱלִיעֶזֶר בֶּן דּוֹלְעָאִי אוֹמֵר, מְקוֹם שְׁהַמְשַׁקְלָת יוֹרֵדֶת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, הַיּוֹרֵד בְּפִי חֲבִית. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, הַנִּכְנָס בְּשַׁפּוֹפֶרֶת הַנוֹד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּר צְדוֹק אוֹמֵר, הַנִּמְדָּד בַּלֵּג:

ר"ע מברטנורה **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר בְּטֵיט וּבְמֵים.** כְּשֶׁהַמֵּים צָפִים עַל גְּבִי הַטֵּיט וְאֶפְלוּ רַגְלָיו שׁוֹקְעוֹת בְּטֵיט מְטַבֵּילִין לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מִפְּנֵי שְׁהַמֵּים מְקַדְּיָמִים. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לִית לִיהָ הָאִי סְבָרָא. אָבָל אִם הָיָה מְטַבֵּיל כְּלִי קָטָן בְּמֵים הַצָּפִים עַל גְּבִי הַטֵּיט, בְּהָא מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּעֻלְתָּהּ לוֹ טַבִּילָה, כִּיּוֹן שְׁלֹא הָיָה שׁוֹקֵעַ בְּטֵיט כָּלֵל וּמְצַטְרֵף לְהַשְׁלִים אַרְבָּעִים סָאָה. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: **שְׁהַקְנָה יוֹרֵד מֵאֱלִיו.** שֶׁהוּא רַד וְנִמּוּחַ כָּל כְּדָ שְׂאִם יְשִׁימוּ בּוֹ קָנָה יִשְׁקַע בְּטֵיט מֵאֱלִיו: **מְקוֹם שְׂאִין קָנָה הַמְדָּה עוֹמֵד.** קָנָה שֶׁמוֹדֵדִין בּוֹ אֵינּוּ עוֹמֵד מֵאֱלִיו בְּתוֹכוֹ, וְזֶה אֵינּוּ רַד וְנִמּוּחַ כְּרֵאשׁוֹן: **מְשַׁקְלָת.** בְּדִיל שֶׁל הַבְּנָאִים. וְכָל הַשְּׁעוּרִין הִלְלוּ כָּל אֶחָד מוֹסִיף בְּקִשֵׁי הַטֵּיט וְעֵבִיו, שֶׁהָרֵאשׁוֹן רַד מְכַלֵּם, וְהַשְּׂנִי קִשָּׁה הַיִּמְנּוֹ, וְהַשְּׁלִישִׁי קִשָּׁה הַיִּמְנּוֹ, וְכֵן כָּלֵם: **בְּפִי חֲבִית.** שֶׁפִּיָּה צָר וְקָטָן. וְאִם הַטֵּיט רַד כָּל כְּדָ שְׂיִכּוֹל לְשַׁפֵּד וְלַהֲכַנֵּס בְּפִי הַצָּר שֶׁל חֲבִית, עֻלְתָּהּ לוֹ טַבִּילָה: **שַׁפּוֹפֶרֶת הַנוֹד.**

שְׁפוּפָרֶת שֶׁל קָנָה שְׁמַנִּיחִין עַל פִּי הַנּוֹד שְׁשׁוּפְכִים לְתוֹכוֹ. וְשַׁעוֹר הַנֶּקֶב שֶׁל שְׁפוּפָרֶת הַנּוֹד, שְׁיֵהִיו חוֹזְרוֹת בּוֹ שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹת בִּינוּנִיּוֹת, שֶׁהֵן רַחֵב שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת שֶׁל פֶּס הַיָּד, לֹא הַגּוֹדֵל: **הַנְּמֻדָּד בְּלֶג**. כָּל זְמַן שֶׁהוּא רָךְ כָּל כָּךְ שֶׁהוּא נְמֻדָּד בְּלֶג וְהוּא כָּלִי שְׁמַחֲזִיק שֶׁשׁ בִּיצִים, הוּא נְמֻדָּד עִם הַמְּקוּהָ וְטוֹבְלִין בּוֹ. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם **שהקנה יורד מאליו**. שיהיה רקיק העצם שאם הושם עליו קנה ישקע בו מבלי שישקעהו ביד ורבי יהודה אומר שהוא אפילו יותר עב העצם הזה עד שאם נתקע בו קנה המדה אשר ימודו בו אנשי המדות יטה ולא יוכל לעמוד ואבא אלעזר בן דולעאי היה אומר ואפילו היה יותר עב מזה כל עוד שהי' בגדר שאם הניח עליו בדיל הבנאים ישקע הנה הוא ימדד בהם המקוה ור' אליעזר אומר אפילו היה יותר עב העצם מזה כל עוד שיהיה בגדר שישפך בפי הכלי צר הפה אשר היה אצלם ויקראוהו חבית אשר בו ימודו ור"ש אומר אפילו היה יותר עב העצם מזה כל עוד שישפך בשפופרת אשר בפי הנוד ושיעורה הקף קשרי אצבעות ימדד עם המקוה ור' אלעזר בר' צדוק אומר כל עוד שימדד בלוג וכבר ביארתי מדתו באחרית פאה והלכה כרבי יהושע והלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

ג

פרק

פרק ג - משנה א

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, שְׁנֵי מְקוֹאוֹת שְׁאִין בָּהֶם אַרְבָּעִים סָאָה, וְנִפְלוּ לָזָה לָג וּמִחֲצָה וְלָזָה לָג וּמִחֲצָה וְנִתְעַרְבוּ, כְּשֵׁרִים, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִקְרָא

עֲלִיָּהוּ שֵׁם פְּסוּל. אֲבָל מְקוֹה שְׂאִין בּוֹ אֲרַבְעִים
סָאָה וְנִפְלוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה לֶגִין וְנִחְלַק לְשָׁנַיִם,
פְּסוּל, מִפְּנֵי שֶׁנִּקְרָא עָלָיו שֵׁם פְּסוּל. וְרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ מְכַשֵּׁיר, שֶׁהָיָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, כָּל
מְקוֹה שְׂאִין בּוֹ אֲרַבְעִים סָאָה וְנִפְלוּ לוֹ שְׁלֹשָׁה
לֶגִין וְחָסַר אֶפְלוּ קָרְטוּב, כְּשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁחָסְרוּ לוֹ
שְׁלֹשָׁה לֶגִין. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, לְעוֹלָם הוּא
בְּפְסוּלוֹ, עַד שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ מְלֹאוֹ וְעוֹד :

ר"ע מברטנורה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כּו'. וְלָזָה לֵג וּמְחָצָה וְנִתְעַרְבוּ. וְהָרִי יֵשׁ
כָּאן שְׁלֹשָׁה לֶגִין מִיָּם שְׂאוּבִין שֶׁהֵן פּוֹסְלִין אֶת הַמְּקוֹה, אִף עַל פִּי כּוֹ
כְּשֵׁרִין: **שְׁלֹשָׁה נִקְרָא עֲלֵיהֶם שֵׁם פְּסוּל**. שְׂאִים הֵיוּ מוֹסִיפִין מִיָּם כְּשֵׁרִין
בְּכָל אֶחָד עַד תְּשֻׁלוֹם שְׁעוֹר שֶׁל מְקוֹה, הָיָה כָּל אֶחָד מֵהֶן כְּשֵׁר: **וְנִחְלַק**
לְשָׁנַיִם. וְהוֹסִיפוּ בְּכָל אֶחָד מִיָּם כְּשֵׁרִים עַד שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד מֵהֶם כְּשֵׁעוֹר
מְקוֹה: **פְּסוּל**. כָּל אֶחָד מֵהֶן: **וְחָסַר אֶפְלוּ קָרְטוּב**. לְאַחַר שֶׁנִּפְלוּ עָלָיו
שְׁלֹשָׁה לֶגִין מִיָּם שְׂאוּבִין מְצַמְצָמִים נִחְסַר מִמֶּנּוּ אֶפְלוּ קָרְטוּב שֶׁל מִיָּם:
כְּשֵׁר. לְהוֹסִיף עָלָיו מִיָּם וּלְהַשְׁלִימוֹ לְשְׁעוֹר מְקוֹה. שְׂאִי אֶפְשָׁר שֶׁבְּאוֹתוֹ
קָרְטוּב שֶׁחָסַר, לֹא חָסַר מְעַט מִן הַשְּׁלֹשָׁה לֶגִין, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ
שְׁלֹשָׁה לֶגִין מִיָּם שְׂאוּבִין: **קָרְטוּב**. חֶלֶק מְשֻׁשִׁים בֵּלֵג **[א]**: **עַד שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ**
מְלֹאוֹ. הַמַּיִם שֶׁהֵיוּ בּוֹ תִּחְלָה כְּשֶׁנִּפְלוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה לֶגִין מִיָּם שְׂאוּבִין: **וְעוֹד**.
מְעַט יוֹתֵר כְּדִי לְחַסֵּר מִשְׁלֹשָׁה לֶגִין. כְּגוֹן מְקוֹה שֶׁהֵיוּ בּוֹ עֶשְׂרִים סָאָה
מִיָּם כְּשֵׁרִים וְנִפְלוּ לְתוֹכוֹ שְׁלֹשָׁה לֶגִין מִיָּם שְׂאוּבִין וְנִתְמַלֵּא אַחַר כֵּן מִי
גְּשָׁמִים, לְעוֹלָם הוּא בְּפְסוּלוֹ עַד שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ עֶשְׂרִים סָאָה שֶׁהֵיוּ שֵׁם
תִּחְלָה, וְעוֹד מְעַט יוֹתֵר, לְמַעַט שְׁלֹשָׁה לֶגִין **[ב]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] וְלֹא דוֹקָא, אֶלָּא אֶפְלוּ כָּל שֶׁהוּא. וְעֵין תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:
[ב] דְּכִלִּי הָאִי לֹא חָשׂוּ, וְשִׁעְרוּ דְכְּשֵׁינֵצָא מְלֹאוֹ וְעוֹד, שְׂאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִחְסַר
קֶצֶת מִהַשְּׁלֹשָׁה לֶגִין: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם קורטוב. הוּא מִדָּה קִטְנָה חֶלֶק מִדִּי וְסִי מְלוג מְכִיל מִשְׁקַל דְּרָהֵם
וְחֲצִי מִצְרִי עַל צֵד הַקִּירוּב וְאִמְרוּ וְנִחְלַק לְשָׁנַיִם פְּסוּל וְאִפִּי שֶׁבְּכָל חֶלֶק מְקוֹה
שֶׁהוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶם מִיָּם כְּשֵׁרִים עַד שֶׁיֵּשׁוּב מִיָּם סָאָה וְאִין הִלְכָה כְּרִי יְהוֹשֻׁעַ:
(רמב"ם)

פרק ג - משנה ב

כִּיצַד. הַבּוֹר שֶׁבְחָצֵר וְנִפְלוּ לוֹ שְׁלֹשָׁה לֶגִין, לְעוֹלָם הוּא בְּפִסּוּלוֹ, עַד שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ מְלֹאוֹ וְעוֹד, אוֹ עַד שֶׁיַּעֲמִיד בְּחָצֵר אַרְבָּעִים סָאָה וְיִטְהַרוּ הָעֲלִיוֹנִים מִן הַתְּחִתּוֹנִים. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה פּוֹסֵל, אֲלֵא אִם כֵּן פָּקַק:

ר"ע מברטנורה שֶׁיַּעֲמִיד בְּחָצֵר אַרְבָּעִים סָאָה. מְקוּהָ כָּשֶׁר לְמִטָּה מִן הַפִּסּוּל, וּפּוֹתֵקוֹ **{ג}** לְכָשֶׁר כְּדֵי שֶׁיִּתְחַבְּרוּ, וְיִטְהַר הָעֲלִיוֹן הַפִּסּוּל מִן הַתְּחִתּוֹן הַכָּשֶׁר, דְּאֶמְרִינָן גּוֹד אֲסִיק. וְכָל שֶׁכֵּן אִם הַכָּשֶׁר לְמַעְלָה וְהַפִּסּוּל לְמִטָּה, דְּאֶמְרִינָן גּוֹד אַחִית: **אֲלֵא אִם כֵּן פָּסַק**. שֶׁפָּסְקוּ מִימֵיו וַיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ מְלֹאוֹ וְעוֹד כְּדָאֲמַרְן. וַיֵּשׁ גּוֹרְסִים אֲלֵא אִם כֵּן פָּקַק, כְּלוּמַר אֲלֵא אִם כֵּן סָתַם עַל הַמְּקוּהָ אֲשֶׁר עָשָׂה עַד שֶׁלֹּא יִגַּע אֶחָד בְּאֵלֶּה הַמַּיִם **{ד}**. וְגֵרְסָא רֵאשׁוֹנָה נִרְאָה לִי עֶקֶר. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה **{ה}**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ג}** לְשׁוֹן הַשְּׁלֹכָה: **{ד}** אֲלֵא בְּאֶמְצָעֵית הַבּוֹר, וְאִזּוּ יִהְיֶה הַבּוֹר טְהוֹר. הַרְמַב"ם: **{ה}** הַרְמַב"ם. מִשְׁמַע דְּהִלְכָה כְּתַנָּא קַמָּא. וְקָשָׁה, דְּבִפְרָק ז' מְשֻׁנָּה ו' פָּסַק דְּלֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּסִבְיָא לִיה גּוֹד אַחִית, וְאִם כֵּן כָּל שֶׁכֵּן גּוֹד אֲסִיק לֹא אֶמְרִינָן. וְנִרְאָה לִי, דְּהֵתֵם הֵינּוּ טַעְמָא מְשׁוּם שְׁאִין הַמַּיִם שְׁעַל הָאֲדָם מְחַבְּרִים, שֶׁבְּמִקְצָתוֹ נְגוּב וְנִמְצָא שְׁאִינוֹ חַבּוּר. וַיִּמְהַאי טַעְמָא פָּסַק הַרְמַב"ם הֵתֵם בְּסָגוּס דְּמִתְחַבְּר. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **מלואו ועוד**. כְּגוֹן שֶׁהָיָה בּוֹ עֶשְׂרִים סָאָה וְחִיבֵר אֵלֵיהֶם שְׁלֹשָׁה לֹגִין שְׁאוּבִין הֵנָּה הוּא פִּסּוּל וְאִפִּי חִסְרוֹ וְיִגַּר אֵלֵיהֶן מִיָּם אַחֲרִים כְּשֶׁרִי עַד שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ הָעוֹדֵף עַל כִּי סָאָה אֲשֶׁר נִתְאַמַּת לָנוּ שֶׁחִסְרוֹ הַשְּׁלֹשָׁה לֹגִין שֶׁאִם יֵצֵא מִמֶּנּוּ זֶה הַשִּׁיעוֹר אִזּוּ יִהְיֶה כֶּשֶׁר אוֹ יַעֲשֶׂה לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ מְקוּהָ מִי סָאָה וְכִבֵּר הוֹדַעְתִּיךְ שָׁמַיִם שְׁאוּבִין לֹא פִּסְלֵי מְקוּהָ שִׁישׁ בּוֹ מִי סָאָה בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר בְּמִקְוֵה אֲשֶׁר בּוֹ מִי סָאָה בֵּין הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹךְ הַבּוֹר וַיִּשׁוּב הַכֹּל כֶּשֶׁר וְרִי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר שֶׁזֶה הַבּוֹר פִּסּוּל וְאִפִּילוֹ עָשָׂה מְקוּהָ לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ וְנִקְבוּ אֵלָיו לְפִי שֶׁהוּא כְּמוֹ שְׁנֵי מְקוּאוֹת זֶה בְּצַד זֶה אֶחָד כֶּשֶׁר וְאֶחָד פִּסּוּל אֲלֵא אִם כֵּן סָגַר עַל הַמְּקוּהָ הָעֲלִיוֹן אֲשֶׁר עָשָׂה בְּחָצֵר הַבַּיִת עַד שֶׁלֹּא יִגַּע אֶחָד בְּאֵלֶּה הַמַּיִם אֲלֵא מִן הַבּוֹר וְאִזּוּ יִהְיֶה הַבּוֹר טְהוֹר וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ג

בוֹר שֶׁהוּא מָלֵא מֵיִם שְׂאוּבִין וְהָאִמָּה נִכְנָסֶת לוֹ וְיוֹצְאָה מִמֶּנּוּ, לְעוֹלָם {ז} הוּא בְּפִסּוּלוֹ, עַד שֶׁיִּתְחַשֵּׁב {ח} שְׁלֵא נִשְׁתַּיֵּיר מִן הָרֵאשׁוֹנִים שְׁלֵשָׁה לַגִּין. שְׁנַיִם שֶׁהֵיוּ מִטִּילִין לְמַקּוֹה, זֶה לַג וּמַחְצָה וְזֶה לַג וּמַחְצָה, הַסּוּחֵט אֶת כְּסוּתוֹ וּמִטִּיל מִמְּקוֹמוֹת הָרֵבָה, וְהַמְעָרָה מִן הַצָּרְצוֹר וּמִטִּיל מִמְּקוֹמוֹת הָרֵבָה, רַבִּי עֲקִיבָא מְכַשֵּׁיר, וְחַכְמַיִם פּוֹסְלִין. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, לֹא אָמְרוּ מִטִּילִין, אֲלֵא מִטִּיל. אָמְרוּ לוֹ, לֹא כֵךְ וְלֹא כֵךְ אָמְרוּ, אֲלֵא שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ שְׁלֵשָׁה לַגִּין :

ר"ע מברטנורה וְהָאִמָּה נִכְנָסֶת לוֹ. כְּגוֹן מִי גִשְׁמִים {ו} שֶׁבָּאוּ מִן הַמְדָּרוֹן וְנִכְנָסִים לוֹ : הַסּוּחֵט אֶת כְּסוּתוֹ. וְהַמֵּיִם שֶׁהֵיוּ נִבְלָעִים בּוֹ חֲשִׁיבֵי מֵיִם שְׂאוּבִים, וְכִשְׁהוּא סוּחֵט לְתוֹךְ הַבוֹר הֵן בָּאִין מִמְּקוֹמוֹת הָרֵבָה שֶׁמִּכָּאן וּמִכָּאן לַבְּגָד : וְהַמְעָרָה מִן הַצָּרְצוֹר. כָּלִי חָרַס שְׁעוֹשִׁין עַל פִּיו שְׁבָכָה כְּמִין מַכְבֵּר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת, וְהַמְעָרָה מִמֶּנּוּ מִטִּיל הַמֵּיִם מִמְּקוֹמוֹת הָרֵבָה : רַבִּי עֲקִיבָא מְכַשֵּׁיר. קִסְבֵּר דָּאִין שְׁלֵשָׁה לַגִּים מֵיִם שְׂאוּבִין פּוֹסְלִין אֶת הַמַּקּוֹה אֲלֵא אִם כֵּן מִטִּילִין לְמַקּוֹה מְכַלִּי אֶחָד וּמִמְּקוֹם אֶחָד, מַה שֶּׁאִין כֵּן בְּכִסּוּת וְצָרְצוֹר : וְחַכְמַיִם פּוֹסְלִים. דְּסַבְרֵי שְׁלֵשָׁה כְּלִים מִצְטָרְפִין : לֹא אָמְרוּ מִטִּילִין אֲלֵא מִטִּיל. כֹּל זֶה קִבֵּל רַבִּי עֲקִיבָא מִרְבוּתָיו, דְּכָלִי הַמִּטִּיל שְׁלֵשָׁה לַגִּין מֵיִם לְמַקּוֹה פּוֹסֵל אֶת הַמַּקּוֹה : וְלֹא כֵךְ אָמְרוּ אֲלֵא שֶׁנִּפְּלוּ. וְלֹא שֶׁנָּא מְכַלִּי אֶחָד אוֹ מְכַלִּים הָרֵבָה {ט}. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ו} דָּאֵלוּ הֵיטָה אֵמֶת הַמֵּיִם נוֹבְעִים, אֲפִלוּ אֵינָה אֲלֵא כֹל שֶׁהוּא הֵיטָה מִטְהַרֵּת הַמֵּיִם שְׂאוּבִין שֶׁבְּבוֹר. כֶּסֶף מִשְׁנָה : {ז} לְעוֹלָם. מִיֵּרִי שְׁלֵא הֵיוּ

המים של האמה ארבעים סאה קדם חבורן למי הבור. דאם לא כן, מאי שנא מכשינעמיד בחצר ארבעים סאה דלעיל דיטרו עליונים מן התחתונים: **ה** **שיתחשב**. מדלא תני עד שיצא מלואיהן כדלעיל, משמע שהמים הצפים ויוצאים משם לא נחשב אותם כלם מן הראשונים, אלא לפי חשבון המים שהיו בו והיורדים לתוכו. אי נמי מחצה על מחצה כו'. אבל לעיל חשבינן לכל היוצאים שהם מהבור, מפני דהתם פלהו כשרים ולא נפסלו אלא משלשה לגין. הרב"ד. ועין תוספות יום טוב: **ט** לאו דוקא, אלא לשלשה הרבה קרי להו. אבל בכלי אחד ומקומות הרבה, אפלו יותר משלשה. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אם רחץ אדם בגדיו במקוה ואחר עלה הבגד בידיו הנה שבו המי אשר בבגד מים שאובין והוא מטיל ממקומות רבים:

וצרצור. הוא כלי יש עליו שבכה עשוי מחרש בעיקר מלאכתו ואם יוצק מהם במקוה ירד המים ממקומות רבים. רבי עקיבא מכשיר לפי שהוא אומר מטיל אמרו עד שיהיה הרקה אחת ואמרו חכמים שלשון המאמר אמנם הוא שנפלו איך שתהיה נפילתן ואין הלכה כר' עקיבא: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ד

מכלי אחד, משנים ומשלשה, מצטרפין. ומארבעה, אין מצטרפין. בעל קרי החולה שנפלו עליו תשעה קבין מים, וטהור שנפלו על ראשו ועל רבו שלשה לגין מים שאובין, מכלי אחד, משנים ומשלשה, מצטרפין. מארבעה, אין מצטרפין. במה דברים אמורים. בזמן שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון. ובמה דברים אמורים. בזמן שלא נתכון לרבות.

אַבֵּל נִתְכַּוֵּן לְרַבּוֹת, אֶפְלוּ קָרְטוּב בְּכָל הַשָּׁנָה, מְצַטְרְפִין לְשֵׁלֶשֶׁה לְגִין :

ר"ע מברטנורה מְכַלֵּי אֶחָד מִשְׁנַיִם וְכוּ'. סְיוּמָא דְמִלְתֵיהוּ דְרַבְּנָן הִיא :
תְּשַׁעָה קַבִּין מִיָּם. בְּעַל קָרִי חוֹלָה שְׂאִינוּ יָכוֹל לְטַבֵּל, אִם נִתְּנוּ עָלָיו
תְּשַׁעָה קַבִּין מִיָּם, טְהוֹר. וְאִשְׁמְעִינוּ מִתְּנִיתִין דְּלֹא שָׁנָא מְכַלֵּי אֶחָד לֹא
שָׁנָא מִשְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה כְּלִים : וְכֵן טְהוֹר שְׁנֵפְלוּ עַל רֵאשׁוֹ וְעַל רַבּוֹ שְׁלֹשָׁה
לְגִין מִיָּם שְׂאוּבִין. דְּפוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה, כְּדֹאמְרִין פֶּרֶק קַמָּא דְשַׁבַּת נִדָּף
יג, הֵנִי שְׁלֹשָׁה לְגִין מִשְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה כְּלִים מְצַטְרְפִין, מְאַרְבָּעָה אֵין
מְצַטְרְפִין : בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים. דְּמִשְׁנַיִם וְשְׁלֹשָׁה כְּלִים מְצַטְרְפִין :
בְּזִמְנָן שְׁלֹשָׁה נִתְכַּוֵּן לְרַבּוֹת. אֲמַקְוָה קְאִי, שְׁלֹשָׁה נִתְכַּוֵּן לְהוֹסִיף עָלָיו כְּדִי
לְהַרְבּוֹת בּוֹ מִיָּם י : אֶפְלוּ קָרְטוּב. שְׁעוֹר מְעֵט, אֶחָד מִשְׁשִׁים וְאַרְבָּעָה
בְּלַג : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט י : שְׂיָהוּ בּוֹ מִיָּם בְּשַׁפְּעַ וְלֹא יַחְסֹר עַל יְדֵי טְבִילוֹת שְׂיִטְבְּלוּ בּוֹ.
בֵּית יוֹסֵף. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כִּבֵּר בִּיאָרְנוּ בְּבִרְכוֹת (נדף כב) : שְׁבַע קָרִי אִם הִיא חוֹלָה וְרָאָה קָרִי
לְרִצּוֹנוֹ אוֹ הִבְרִיא אִם רָאָה קָרִי הֵנָּה הוּא יִסְפִּיק לוֹ מִן הַטְּהָרָה לְעֵנִין הַתְּפִלָּה
שִׁישְׁפוּךְ עַל עֲצָמוֹ ט' קַבִּין וְזֶה סָאָה וְחֲצִי וְכִבֵּר קִדְּם לְךָ גַּם כֵּן שֶׁהָאִישׁ הַטְּהוֹר
אִם נִפְלוּ עַל רֵאשׁוֹ וְעַל רַבּוֹ שְׁלֹשָׁה לּוּגִין מִיָּם שְׂאוּבִין שֶׁב פּוֹסֵל הַתְּרוּמָה וְעוֹד
יִתְבָּאָר סַבַּת זֶה בְּאַחֲרִית זִבִּין וְאָמְרוּ שֶׁם שְׂאֵלָה ט' קַבִּין אֲשֶׁר יִטְהַר בֵּהֶם
בְּעַל קָרִי לְתַפְלָה כְּמוֹ שֶׁסִּפְּרָנוּ כִּפִּי מָה שֶׁהִיא צְרִיךְ אִזּוֹ אוֹ הֵגִי לּוּגִין אֲשֶׁר
יִטְמָאוּ הַטְּהוֹר לְתְּרוּמָה שִׁיְהִיָּה שְׁפִיכְתָן מִגִּי כְּלִים לְפָחוֹת וְיִהְיֶה בְּזֶה אַחַר
זֶה וְלֹא יִפְסַק שְׁפִיכְתָּ אַחַת מֵהֶן עַד שִׁיתְחִיל הַבָּא אַחֲרָיו וְאִזּוֹ יִצְטַרְפוּ וְיִטְהַר
הַבְּעַל קָרִי וְיִטְמָא הַטְּהוֹר וְאִם הִיוּ מְאַרְבְּעֵי לְגַבּוּרֹת אֵין מְצַטְרְפִין לֹא לְטְהַר
וְלֹא לְפַסּוֹל וְאַחַר אָמַר שֶׁהַמְּקוּה כָּל עוֹד שְׁכוּוֹן לְהוֹסִיף בְּמִי הַמְּקוּה וְאִפִּילוּ
שֶׁפֶךְ שִׁיעוֹר קָרְטוּב כָּל הַשָּׁנָה יִצְטַרֵּף לְגִי לּוּגִין וְתַפְסוֹל הַמְּקוּה : (רמב"ם)

פרק ד - משנה א

הַמְנִיחַ כָּלִים תַּחַת הַצָּנוֹר, אֶחָד כָּלִים גְּדוֹלִים
וְאֶחָד כָּלִים קְטַנִּים, אֶפְלוּ כָּלִי גְּלָלִים, כָּלִי
אֲבָנִים, כָּלִי אֲדָמָה, פּוֹסְלִין אֶת הַמְּקוֹה. אֶחָד
הַמְנִיחַ וְאֶחָד הַשּׁוֹכֵחַ, כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי. וּבֵית
הַלֵּל מְטַהְרִין בְּשׁוֹכֵחַ. אָמַר רַבִּי מֵאִיר, נִמְנוּ
וְרַבּוּ בֵּית שְׁמַאי עַל בֵּית הַלֵּל. וּמוֹדִים בְּשׁוֹכֵחַ
בְּחֶצֶר שֶׁהוּא טָהוֹר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, עֲדִיין
מִחֻלְקַת בְּמִקּוֹמָה עוֹמְדֵת:

ר"ע מברטנורה **הַמְנִיחַ כָּלִים תַּחַת הַצָּנוֹר.** מְרֻזָּב שְׁמַי גְּשָׁמִים נִכְנָסִים בּוֹ
וְיֹרְדִים דָּרָךְ פִּיּו לַמְּקוֹה. וְהֵכָא מֵיָרִי בְּצָנוֹר שֶׁל עֵץ שֶׁקָּבְעוּ וּלְבַסּוֹף
חֻקּוֹ, דְּהוּאִיל וְלֹא הָיָה תּוֹרֵת כָּלִי עָלָיו כְּשֶׁקָּבְעוּ, אִף עַל פִּי שֶׁחֻקּוֹ
אֲחֵרִי כֵן לֹא חֲשִׁיבֵי הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכּוֹ מֵיָם שְׁאוּבִים, הוּאִיל וְלֹא הָיָה תּוֹרֵת
כָּלִי עָלָיו בְּתֵלוֹשׁ: **וְאֶחָד כָּלִים קְטַנִּים.** דְּלֹא תִימָא דְלֹא חֲשִׁיבֵי: **אֶפְלוּ**
כָּלִי גְּלָלִים. דְּלֹא חֲשִׁיבֵי כָּלִים לְעֲנֹן טְמֵאָה, חֲשִׁיבֵי כָּלִים לְפֶסֶל אֶת
הַמְּקוֹה, אֶפְלוּ אִם שְׁבָרָם אוֹ כֶּפֶה אוֹתָם, דְּלֹא דְמֵי לְמַנִּיחַ קְנֻקְנִים בְּרֵאשׁ
הַגַּג לְנִגְבּוֹ: **וּבֵית הַלֵּל מְטַהְרִין בְּשׁוֹכֵחַ.** בְּפֶרֶק קָמָא דְשַׁבַּת בְּגִמְרָא,
מוֹקְמֵי פְּלוּגְתֵיהוּ כְּשֶׁהִנִּיחוּ תַּחַת הַצָּנוֹר בְּשַׁעַת קִשּׁוּר עֲבִים וְנִתְפָּזְרוּ
וּשְׁכָחוּ וְחִזְרוּ וְנִתְקַשְּׂרוּ, דְּבֵית שְׁמַאי סְבָרֵי מְשׁוּם פְּזוּר עֲבִים לֹא
נִתְבַּטְּלָה מִחֲשַׁבְתּוֹ הִרְאֵשׁוּנָה, דְּגַלִּי דְעֵתִיָּה שְׁרָצָה שְׂיַפְּלוּ לְתוֹכּוֹ. וּבֵית
הַלֵּל סְבָרֵי בְּטֵלָה מִחֲשַׁבְתּוֹ, דְּכִי נִתְפָּזְרוּ, אִסַּח דְעֵתִיָּה, דְּקִסְבֵּר לֹא יֵרְדוּ
גְּשָׁמִים עוֹד. אֲבָל הִנִּיחוּ תַּחַת הַצָּנוֹר בְּשַׁעַת קִשּׁוּר עֲבִים וְאֲחֵרוּ הִגְשָׁמִים
לְבֹא וַיֵּצֵא לְמִלְאכְתּוֹ וּשְׁכָחוּ, דְּבָרֵי הַכֹּל הוּאִיל וּמִתְחַלָּה לְכָךְ נִתְכַּוֵּן לֹא
בְּטֵלָה מִחֲשַׁבְתּוֹ בְּשַׁחְתּוֹ. וְאִם הִנִּיחוּ בְּשַׁעַת פְּזוּר עֲבִים, דְּבָרֵי הַכֹּל
טָהוֹרִים, שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן מִתְחַלָּה לְכָךְ: **בְּשׁוֹכֵחַ בְּחֶצֶר שֶׁהוּא טָהוֹר.** בְּחֶצֶר
שֶׁלֹּא תַּחַת הַצָּנוֹר, וְנִתְמַלְאוּ מִן הַנוֹטְפִין וְנִפְּלוּ לַמְּקוֹה. דְּדוּקָא תַּחַת
הַצָּנוֹר הוּא דְפְּלִיגֵי בֵּית שְׁמַאי, דְּגַלִּי דְעֵתִיָּה דְרָצָה שְׂיַפְּלוּ לְתוֹכּוֹ, וּמְשׁוּם
פְּזוּר לֹא בְּטֵלָה מִחֲשַׁבְתּוֹ קְמִיתָא. אֲבָל מִנִּיחַ בְּחֶצֶר, אֶפְלוּ בְּשַׁעַת קִשּׁוּר,
לֹא מוֹכַחַא מִעַקְרָא מִחֲשַׁבְתּוֹ קְמִיתָא שְׁפִיר, הַלְכָךְ בְּטֵלָה כְּשֶׁנִּתְפָּזְרוּ:

עֲדִין מַחְלֶקֶת בְּמִקּוֹמָה עוֹמֶדֶת. שְׁלֹא עֲמָדוֹ לְמִנְיָן עַל כֶּדֶן וְלֹא רַבּוֹ תִלְמִידֵי בֵּית שְׁמַאי : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם צנור. הוא גולה שקורין קנא"ל ובתחלה אקדים לך שדבר המשנה כלה הוא בגולה שלא יפסול את המקוה וזה כמו שהתבאר בתוספתא (פ"ד) בזאת ההלכה צנור שחקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה קבעו ואח"כ חקקו אינו פוסל את המקוה וכבר התבאר בש"ס (שבת טז. ב"ק סז.) סבת זה והוא שהעיקר אצלנו שאובה דרבנן ר"ל שמקוה עשוי ממים שאובין אמנם הוא פוסל מדרבנן ולזה נסתפקו אם היה עומד העץ בקרקע ובנאה ואח"כ חקק בה גולה ולא יסתפקו בזה אם חקקו ולבסוף קבעו לסבה אשר הביאו הואיל ותורת כלי עליו בתלוש שכל מה שיוזל עליו הנה הוא שאוב והבן אמרם תורת כלי ולא שמוהו כלי לפי שאינו כלי קבול אך להיותו של עץ שמוהו פסול לעיקר אשר אצלנו והוא שפשוטי כלי עץ מקבלין טומאה מאחר שהקדמתי לך זה העיקר אמר שמי שישים כלים תחת הגולה לקבץ בהם המים הנה המים המגיעים בהם הם מים שאובין ופוסל את המקוה ואפ"י היו אלה הכלים כלי אבנים אשר לא יקבלו טומאה כמו שהתבאר ואמרו בית שמאי שמעת ששם אלה הכלים תחת הגולה אשר היא ידוע ביציקת המים שבו המים שאובין ואפילו שכח אלה הכלים תחת הגולה אשר יהיה כמניח בלי כונה גזרינן שוכח אטו מניח ובית הלל לא גזרי זאת הגזרה וכבר ביארו בש"ס במס' שבת בפרק קמא (דף טז:) ואמרו הניחון בשעת קשור העבים דברי הכל אלו ואלו טמאין רצה לומר שוכח ומניח הכל פוסל את המקוה בשעת פזור דברי הכל אלו ואלו טהורין לפי שירידת המטר אינם מפעלו וכאילו נתמלאת שלא בידי אדם בין שהיה שוכח ומניח לא נחלקו אלא שהניחו בשעת קשור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו דמר סבר בטלה לה מחשבתו והוא ר' מאיר ולזה אמר שהכל מודים שהוא טהור ומר סבר לא בטלה מחשבתו והוא ר' יוסי ולכן אמר עדיין המחלוקת במקומה עומדת :

ובית הלל מטהרין בשוכח וב"ש גזרו שוכח אטו מניח לפי שמשפט החצר בשעת קשור עבים כמו משפט הצנור כפי התמדתה לפי שכמו שהגולה ידוע בשפיכת המים תמיד כן העבים בעת התקשרם ידוע שהם ישפכו בחצר :

וזה אשר אמרנו שאלה המים פוסלין את המקוה אין כוונתו שהוא יקח אלה הכלים בידו ויציקם במקו' שיתפסלו לפי שאין מחלוקת בזה ולא דבור שהוא מים שאובין ואמנם הדבור בו אם נשימהו כמו המניח כלים בראש הגג לנגבם ונתמלאו אם לא ואם שבר אלו הכלים או הפכס על פניהם וקבץ מימיהם בבור אם יהיה מקוה כשר אם לא וזה הוא העולה בזה המשפט כפי סברת בית שמאי כמו שיראה רבי יוסי וכפי מה שהתבאר בש"ס (שם) שאחד השוכח ואחד המניח בין בחצר בין תחת צנור שהכל פוסל את המקוה זולת מניח בחצר בשעת פזור עבים שהוא אינו פוסל והלכתא כב"ש כפי מה שיחדנו לפי שהוא משמונה עשר דברים שגזרו כמו שזכרנו במסכת שבת (שם) : (רמב"ם)

פרק ד - משנה ב

המניח טבלא תחת הצנור, אם יש לה לבזבז, פוסלת את המקוה. ואם לאו, אינה פוסלת את המקוה. זקפה לדוח, בין כף ובין כף אינה פוסלת את המקוה (ב) :

ר"ע מברטנורה המניח טבלא תחת הצנור. להמשיך המים למקוה: אם יש לה לבזבז. שפה סביב מארבע (א) רוחותיה, כדי שיהיה לה בית קבול: פוסלת את המקוה. דהוי להו מים שאובים. ומשום צנור לא היה מפסיל מקוה, דאירי בצנור שקבעו ולבסוף חקקו כדפרישית: זקפה לדוח. כדי שתודח מטנפת שבה: אינה פוסלת את המקוה. דלא קימא כדרך קבלתה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (א) והבית יוסף בשם הרזקח כתב דאפלו משלש רוחות פסולה: **(ב) אינה כו'.** וכגון דבלאו הטבלא היו המים נמשכים למקוה. דאם לא כן, נפסלים משום דהויה על ידי טהרה בעינו, כמו בפרק ה' משנה ה'. הרא"ש: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ליזבז. מסגרת גבוהה כמו שביארנו פעמים שהוא אם תהיה בעלת מסגרת שבה כלי כמו שקדם בכלים (פ"ב מ"ג) וענין זקפה לידוח ששמה על צדה להדיח: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ג

החוטט בצנור לקבל צרורות **ג**, בפשל עץ, כל שהוא. ובפשל חרס, רביעית. רבי יוסי אומר, אף בפשל חרס, כל שהוא. לא אמרו רביעית אלא בשברי כלי חרס. היו צרורות מתחלחלים בתוכו, פוסלים את המקוה. ירד לתוכו עפר ונכבש, פשר. סלון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב מן האמצע, אינו פוסל, מפני שלא נעשה לקבלה **ד** :

ר"ע מברטנורה החוטט בצנור. דרך צנור להיות פתוח משני צדדים, ואין פוסל את המקוה אלא אם כן חקק בו חקק מעט כדי לקבל צרורות המעכבים הלוד המים, וכשחקקו ולבסוף קבעו אירי, הואיל והיה עליו תורת כלי כשהיה תלוש, הרי המים העוברים בו שאובים הן ופוסלים את המקוה: **ובפשל חרס**. לא חשיב כלי אלא אם כן יש לו בית קבול של רביעית: **לא אמרו רביעית אלא בשברי החרס**. דוקא בכלי חרס לאחר שנשבר בעינו שיהא השבר מחזיק רביעית. אבל מתחלתו אפלו כל שהוא חשוב כלי. ואין הלכה כרבי יוסי: **מתחלחלים**. מתגלגלים בתוך בית קבול, שאינם מהדקים בו אף על פי שנתמלא מהם אלא מתנענעים אילך ואילך. לשון ותתחלחל המלכה (אסתר ד): **פוסליו את המקוה**. דלא נתבטל קבולו: **ירד לתוכו**. לתוך בית קבולו: **עפר ונכבש**. שהעפר נקבע ונעשה מהדק יפה והמים עוברים עליו. תרגום במסלה נעלה (במדבר כ) בארץ כבישא נסק: **פשר**. דאין כאן בית קבול: **סלון וצנור ומרזב**. אחד הוא: **שהוא צר מכאן ומכאן**. משני פיותיו, ממקום שהמים נכנסים בו וממקום שיורדים ממנו למקוה: **ורחב באמצע**. אפלו הכי לא חשיב לקבלה כל זמן שלא חקק בו לקבל צרורות: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ג} **צְרוּרוֹת**. הַמְתַּגְלְגְלִים בְּמַיִם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְדּוּ עִם הַמַּיִם. הַרְמַבֵּ"ם: {ד} **שְׁלֹא כו'.** וְאִמְנָם הָיָה הַפְּנֹנָה שֶׁיֵּצְאוּ הַמַּיִם מִן הַמְּקוֹם הַצָּר בְּחֶזֶק. הַרְמַבֵּ"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חוטט. הוא אשר יחפור כמו שביארנו בסוכה (דף טו:): ואמר שאם לקח צנור של עץ וחקק בו ואפילו היה קבוע מקום יתחברו בו אבנים קטנות ויגרו המים הזבים הנה כל מה שיגר על זה הצנור הם מים שאובין לפי שזה המקום החקוק כלי הוא ואם היה זה הצנור של חרס תכף שיחקוק בו כדי שיעור רביעית אז ישוב כלי:

ואמר ר' יוסי שלא יאמר שכלי חרס יצטרך שיכיל רביעית ואז יחשב כלי אלא אם נשתברו וכי מכיתתו לא יחשב כלי אלא אם יהיה המכתת מקבלת רביעית כפי מה שהתבאר בשני מכלים אמנם זולת זה לא:

ואחר אמר היו צרורות מתחלחלים לתוכו ר"ל שאם היה בצנור בית קבול אשר הוא פסול כמו שספרנו ואחר נתמלא זה הבית קבול באבנים יתחלחלו אליהם והסבה מתחלחלין הנה הוא בפסולו ואם נתמלא בעפר והדק קצתה בקצתה עד שנתקשה ושב כחרסית הנה הוא כשר לפי שכבר סר הבית קבול אשר היה בו אשר שמו כלי וזה הוא כוונת אמרו ונכבש וגבסית שם הגבות וסלון הוא הגולה אשר תעשה להלוך בהם המים אם רצונו להביא המים ממקום למקום והנה תעשה מחרש והנה תעשה מעופרת ברוב להלוך המים בתוכם ולא יבלעו בארץ ואמר שזה הסלון צר הפיות ולו חללות (וברוב יעשה כפי זאת הצורה). והיו המים הולכין עליו למקוה והנה הוא כשר אע"פ שיתקבצו המים בזה החלל והוא מקבל שיעור רב לפי שלא יכוין לזה החלל שיהיה כלי קבול ואמנם היה הכונה שיצאו המים מן המקוה הצר בחוזק ואמנם אמרנו בצנור הקודם שהוא אם יהיה בו מקום מקוער פוסל את המקוה להיותו עשוי לקבלה ר"ל לקבל צרורות וכבר קדם בשני מכלים שמכלל הטהורין בכלי חרס הסילונות כפופין אע"פ שמקבלין וסבת זה מה שזכרנו שהם לא נעשו לקבלה והנה יצא לך עיקר גדול מאד והוא שאין כל המקבלין פוסלין את המקוה וישוּבו המים ההולכין בהם מים שאובין אלא כל מה שעשו לקבלה והבן זה העיקר ועוד יתבאר לך שסלון של מתכת (ג"כ) אינו פוסל את המקוה כפי העיקר אשר זכרנו והוא שיהיה עשוי לקבלה אמנם הבלתי מקבל הנה אין בו דבר שהוא (אינו) פוסל וכבר יתבאר לך ג"כ מזאת ההלכה שצנור של חרס כשר ואינו פוסל את המקוה לפי שהוא מדבר כאשר יחזקו בו האם יפסול ואיך יפסול זה החקק וכאשר אמת זה כמו שהוא אמת הנה לקח בנחושת וכיוצא בהם מהצינורות אשר יושלכו בהם המים וכן טבעי העופרת וכדים אשר ילך עליהם המים למרחצאות וכיוצא בהם כולן כשרין לפי שהם לא נעשו לקבלה אבל ילך המים עליהם כמו שילכו בסילונות ועמוד על זה ואל יבהלך המחשבה בזה ולא יטעך המפורסם אצל הנתלים בקצוות הש"ס באמרם שהמימות אשר ילכו על הגולות הנעשית בסבוב מחרש הנקראים קרמי"ד ועל הסילונות מזולתם

כולם מים שאובים הנה זאת המשנה לא תהיה או נסחא לאין ספק בו או פחות כרצונם ואמנם טעותם בזה כולו מאמר התוספתא צנור שחקקו ולבסוף קבעו אשר הוא צנור של עץ וסבת זה כמו שביארנו לפי שתורת כלי עליו בתלוש כמו שבא לשון הש"ס ויצלח קודם שיושם צנור לכל מה שיצלח פשוטי כלי עץ ואין הצנור של חרס כן לעקרים אשר נתבארו בכלים (פ"ב) שפשוטי כלי חרס טהורין לגמרי ולא יוכלו הכלים לפסול את המקוה בשום פנים ולא ג"כ הסלונות בין שיהיו מחרס או ממתכות לפי שצורתם מוכחת עליהם שהם לא נעשו לקבלה ואפי' היה בהם בית קיבול כמו שזכרנו ואיך לא יהיה כן אחר שהם כמו קנה חלול מפולש משני צדדיו ומאין ישובו אלו המים שאובין ועוד נוסיף בזה העיקר ביאור בו מזאת המסכתא ולא ישולל ממנו זאת הכונה אלא מי שלא יבין כלל ואפילו הדבר הקל או מי שהוא ריק מאלו העקרים כולם וזה העיקר תשטחוהו בכל המשנה והש"ס כי אתה לא תוסיף בו אלא תועלת לפי שהוא דבר דבור על אפניו : (רמב"ם)

פרק ד - משנה ד

מִים שְׁאוּבִין וּמֵי גִשְׁמִים שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּחָצֵר,
וּבְעֵקֶה, וְעַל מַעְלוֹת הַמַּעְרָה, אִם רַב מִן הַכֶּשֶׁר,
כֶּשֶׁר. וְאִם רַב מִן הַפְּסוּל, פְּסוּל. מְחַצֵּה
לְמַחְצָה, פְּסוּל. אֵימָתִי, בְּזִמְן שֶׁמִּתְעַרְבִין עַד
שֶׁלֹּא יִגִּיעוּ לַמְּקוֹה. הָיוּ מְקַלְחִין בְּתוֹךְ הַמַּיִם,
אִם יָדוּעַ שֶׁנִּפְּל לְתוֹכּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה מִים
כְּשָׂרִים, עַד שֶׁלֹּא יָרַד לְתוֹכּוֹ שְׁלֹשָׁה לֶגִין מִים
שְׁאוּבִין, כֶּשֶׁר. וְאִם לֹא, פְּסוּל:

ר"ע מברטנורה מים שאובים. שהן פסולים למקוה: ומי גשמים.
הכשרים: שנתערבו בחצר או בעקה. גמא שהמים מתקבצים בהן, או
על מעלות המערה, ומשם נמשכו וירדו למקוה: אם רב מן הכשר. כגון
שעשרים ואחד (ה) סאה מהן מי גשמים ותשעה עשר מים שאובין,
כשר: היו מקלחין בתוך המים. שלא ירדו למקוה על ידי המשכה דרך

הַחֲצֵר וְהַעֲקָה וּמַעֲלוֹת הַמַּעֲרָה, אֲלֵא מִן הַכְּלִים עֲצָמֹן הָיוּ מְקַלְחִין לְתוֹךְ הַמִּקְוָה: **וְאִם לֹא פָּסוּל.** דְּשִׁלְשָׁה לִגְיֵן מֵיִם שְׂאוּבִים פּוֹסְלִים כְּשֶׁנִּפְלוּ לַמִּקְוָה שְׁלֹא כְּדֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּה. אֲבָל דֶּרֶךְ הַמִּשְׁכָּה אֵין פּוֹסְלִין עַד שֶׁיְהִיוּ הָרֵב מֵיִם שְׂאוּבִים, אֲפֹלוּ הַמֵּיִם שְׂאוּבִין בְּפָנֵי עֲצָמֹן שְׁלֹא נִתְעַרְבוּ בְּכִשְׂרִים, אֵין פּוֹסְלִין דֶּרֶךְ הַמִּשְׁכָּה אֲלֵא בָּרֵב **{ו}**. כְּגוֹן מִקְוָה שֵׁישׁ בּוֹ עֲשָׂרִים וְאַחַת סָאָה מֵי גְשָׁמִים, מִמֶּלֶא בְּכַתֵּף וּמִמְשִׁיד לְתוֹכוֹ תִשְׁעָה עֶשֶׂר סָאָה מֵיִם שְׂאוּבִים וְכִשֶׁר, הוּאִיל וְהָרֵב מֵיִם כְּשָׂרִים. וְכֵן הִלְכָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ה} לֹא דוֹקָא, אֲלֵא אֲפֹלוּ בְּמִשְׁהוּ יוֹתֵר מֵעֲשָׂרִים סָגִי: **{ו}** וְנִתְעַרְבוּ דְרִישָׁא לֹא דוֹקָא, וְלֹא אֲתָא אֲלֵא לְאַפּוֹקֵי בְּלֹא הַמִּשְׁכָּה. תּוֹסְפוֹת. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמרו על מעלות המערה הבדל שלישי ר"ל שאם נפל המעורב בחצר הבית או בבור שיש שם או על מעלות המערה ואחר נגרו המים המעורבין וירדו אל תוך המערה ונקוה שם מקום מקוה הנה ישאל שיהיה בו רוב כמו שזכר או תהיה המשנה מדברת משני משלים והוא שיתערבו בחצר ויתערבו לעוקה וימשכו לעוקה או יתערבו על מעלות המערה אמנם אם לא תהיה שם המשכה אלא המים הכשרים ומים שאובין יורדין על ישרן בבור אחד והוא אמרו ה"ז מקלחים בתוך המים וקלוח הוא הזלת המים ואנחנו נבחין בעיקר וזה שהוא מקוה מ' סאה מים כשרין בתוך המקוה קודם שיגיע עמהם שלשת לוגין מים שאובין הנה הוא מקוה כשר ולא נקפיד במה שיגיע שם אחר זה ממים שאובין כי מ' סאה לא יפסד מים שאובין. כמו שביארנו וכבר התבאר לך ג"כ שאמרנו ג' לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה אמנם הוא אם יפלו בעצם המקוה אמנם אם נשפכו המים חוץ למקוה וירדו אל המקוה הנה הוא כשר בתנאי שיהיה רוב המים מן הכשרים מגיעים במקוה והוא אמרם בש"ס (תמורה דף יב:) שאובה שהמשיכה כשרה אך יצטרך שיהיו השאובין מעוט המקוה כמו שבא עליה לשון המשנה ואולם תאמר איזה דבר השמיענו הש"ס באמרם שאובה שהמשיכה כשרה וזאת המשנה באה בזה הלשון מתני' אתא לאשמועינן להודיע שהוא הוסיף לנו ביאור לפי שאילו נשאר עם זאת המשנה באמרם עד שיפול התערובות המים שאובין ומים כשרין חוץ למקוה ויתערב הכל וימשך למקוה אמנם אם היו המים כשרים בתוך המקוה ומים שאובין נמשכין ויורדין לתוך המקוה פוסלין בג' לוגין והשמיענו הש"ס שאפ"י היה השאוב לבדו נמשך כשר ובתוספתא (פ"ד) ר' אליעזר בן יעקב אומר גג שיש בראשו כ"א סאה של מימי גשמים ממלא בכתף ונותן לתוכו י"ט סאה ופותרקן ויתערבו בחצר ואמרו הוא נותן לתוכו ר"ל לתוך הגג ואחר יתיר אלה המים ואלה המים ירדו מצנור הגג ויתערבו המים בחצר כבר התבאר לך שזאת השאובה שהמשיכה יצטרך שיהיה הרוב מן הכשר והשאובין משוכין ואל זה הכונה רמזו בתחלת שקלים באמרם מתקנין את המקואות כמו שזכרנו שם וכבר חשב איש גדול מאד רב העיון בארץ המערב ששאובה שהמשיכה כשרה ואפ"י היה המקוה כולו שאוב ונמשך ונהרג על זה באמה ובזרוע ודבריו בזה מפורסם בספרו בהיותו בלתי מבין זאת המשנה כלל ואפ"י היה זה בזה למה שאמר המשנה אם רוב מן הפסול פוסל ואפילו לא

היו מי גשמים כלל אלא מים שאובין בלבד ויהיו נמשכין ויורדין על מעלות המערה יהיה הנקוה מהן מקוה כשר ואשר יחייב זה הטעות כולו הוא מעוט שמירת המשנה והחקירה למה שבא ומה נפלא מאמרם אם ראית ת"ח שלמודו קהה עליו כברזל על משנתו שאינה סדורה בפיו: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ה

השקת שבסלע, אין ממלאין ממנה, ואין מקדשין בה, ואין מזין ממנה, ואינה צריכה צמיד פתיל, ואינה פוסלת את המקוה. היתה כלי וחברה בסיד, ממלאין בה, ומקדשין בה, ומזין ממנה, וצריכה צמיד פתיל, ופוסלת את המקוה. נקבה מלמטה או מן הצד ואינה יכולה לקבל מים כל שהם, כשרה. וכמה יהיה בנקב. כשפופרת הנוד. אמר רבי יהודה בן בתירא, מעשה בשקת יהוא שהיתה בירושלים, והיתה נקובה כשפופרת הנוד, והיו כל הטהרות שבירושלים נעשות על גבה, ושלחו בית שמאי ופחתוה, שבית שמאי אומרים, עד שיפחתו רבה:

ר"ע מברטנורה השקת. אבן חלולה שעל שפת המעין, והמים נכנסין לה דרך חור שבדפנה, ומשקין בה הבהמות: אין ממלאים ממנה. מים למי חטאת: ואין מקדשין בה. אין נותנים אפר פרה על המים שבתוכה, דאינה חשובה כלי. והכא מיירי בסלע מחבר שחקקו, ואפלו תלוש שחברו ולבסוף חקקו, הואיל ולא היה עליו שם כלי בתלוש אינו חשוב

כלי: ואינה צריכה צמיד פתיל. אם היא באהל המת, מצלת על מה שבתוכה בכסוי לבד בלא צמיד פתיל, לפי שאינה חשובה כלי אלא כבור ודות שמצילים על מה שבתוכם בכסוי לבד: ואינה פוסלת את המקוה. אם נפלו מי גשמים מתוכה למקוה אין נחשבים מים שאובים לפסל את המקוה: וכמה יהא בנקב. לבטלה מתורת כלי שלא תפסל את המקוה מטעם שאיבה (ז): כשפופרת הנוד. ושעורו שיהיו שתי אצבעות של יד הסמוכות לגודל חוזרות ברחבן ברוח בתוך הנקב: שקת יהוא. כך היתה נקראת: וכל טהרות של ירושלים נטבלים על גבה. שמטבילים בתוכה ועושים טהרות. ולא היה בשקת ארבעים סאה, אלא מקוה שלם היה בצדה, ומי השקת מתערבים בו דרך נקב כשפופרת: עד שיפחת רבה. אפלו יש בנקב כשפופרת הנוד, לעולם תורת כלי עליה עד שתשבר רבה: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט (ז) הרמב"ם. וקשה, דאם כן היכי תני ואינה יכולה לקבל מים כל שהם, ומשמע שאין צריך שעור לנקב ובכל שהוא מבטלו מתורת כלי. ועוד, דבסמוך מפרש לענין ערוב מקואות. והר"ש מפרש גם הכא לענין ערוב מקואות ולא ארישא קאי. ולהרמב"ם והר"ב יש לפרש כמו שכתב הבית יוסף על פי התוספתא, דמן הצד [בעיניו] שעור כשפופרת וצריך נמי שלא יקבל כל שהוא למטה מן הנקב. ולמטה שעורו בכל שהוא. וכמה יהיה, אמן הצד קאי. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שוקת שבסלע. גולה שבהר וכבר קדם פי' זאת ההל' בה' מפרה (מ"ז) וחפשה שם:

עד שיפחת רובה. עד שתשבר ויחסר מגדלה ואז יהיו המים הנוזלים אליה כשרים ולא יהיו שאובין לפי שהיא אז לא תשאר כלי: (רמב"ם)

פרק ה - משנה א

מעין שהעבירו על גבי השקת, פסול **[א]**.
העבירו על גבי שפה כל שהוא, כשר חוצה לה,
שהמעין מטהר בכל שהוא. העבירו על גבי
ברכה **[ג]** והפסיקו, הרי הוא כמקוה. חזר
והמשיכו, פסול **[ה]** לזבים ולמצרעים ולקדש
מהן מי חטאת, עד שידע שיצאו הראשונים
[ו]:

ר"ע מברטנורה מעין שהעבירו על גבי השקת. שהוא כלי, ולא שקת
שבסלע: פסול. להטביל במים שבתוך השקת ובמים שיוצאים ועוברים
מן השקת לחוץ, הואיל ומי המעין כלם שופכים לתוך השקת. אבל אם
מי המעין עוברים על שפת השקת כל שהוא, אף על פי שמקצתם
עוברים בתוך השקת, כשר להטביל במים שעל שפת השקת **[ב]** או חוצה
לה, דמעין מטהר בכל שהוא: והפסיקו. שאין מי הברכה מחברין
למעין: הרי הוא כמקוה. ואין מטהר בכל שהוא, עד שיהא שם ארבעים
סאה **[ד]**: חזר והמשיכו. שחבר מי המעין לברכה: פסול לזבים. דכבר
פסק חיותו. וזבים ומצרעים ומי חטאת כתיב בהו מים חיים: (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** פסול. וקשה, אמאי פסול, כיון דמי השקת מחברין למעין
דמטהר בכל שהוא, ותנן בפרק קמא [משנה ז'] מעין שממיו מעטין ורבו עליו
מים שאובין שוה למעין להטביל בו בכל שהוא. ועוד, דמטבילין כלים בתוך
כלים. ונראה לי לחלק בין כלים התלושין דשרי, לכלים הקבועים דאיכא
למגזר אטו בשאין בהם כשפופרת הנוד. הר"ש. ועין תוספות יום טוב: **[ב]**
מחטין וצנורות. הר"ש. ועין תוספות יום טוב: **[ג]** ברכה. של מי גשמים
שאין מטהרין אלא באשברן ובארבעים סאה. בית יוסף: **[ד]** ובאשברן.
הרא"ש: **[ה]** פסול. עדין הם פסולים כו'. בית יוסף: **[ו]** עד שידע כו'. ולא
תני עד שיצאו כו', נראה לי, דהכא נמי פרושו כמו שכתבתי בפרק ג' אות
ח': (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אם יהיו מי מעין נוזלין אל השוקת ויעבור ממנה ויצאו למקום אחר
הנה אלה המים המגיעים בתוך השוקת אינם כמו מי מעין וכל מה שיצא
מן השוקת אע"פ שעקרו מן המעין הנה הוא פסול זה אם יהיו מי המעין
כולו נשפך בתוך השוקת אמנם אם יהיה שופע על השוקת וקצתם ילך לתוך
השוקת וקצתם על גבי שפת השוקת הנה המים היוצאים מן השוקת כשרין

והם מי מעין ואף על פי שילך מהם על גבי השפה דבר מועט מאד כי המעין מטהר בכל שהוא ואם העביר אלה מי המעין על גבי בריכה והפסיקו וזה כאשר שם המים ירדו לתוך הבריכה ויתקבצו בה ולא יצאו ממנה הנה דין זאת הבריכה והמקוה שוה ואם יהיו מי המעין המגיעים לבריכה נכנסין מצד זה ויצאו מצד אחר הנה מקום הבריכה פסול עתה לזבין ולטהרת מצורע ולקדש מי חטאת כאשר אינם מים חיים להתערבם עם המים אשר היו בבריכה ואם נתאמת שהיו בבריכה כבר יצאו וכלו שזה המקובץ הוא ממי המעין הנוזלין אליו הנה הוא כשר ומשפטו משפט המקוה : (רמב"ם)

פרק ה - משנה ב

הַעֲבִירוּ עַל גְּבֵי כְּלִים אוֹ עַל גְּבֵי סִפְסָל, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הֵרִי הוּא כְּמוֹ שֶׁהָיָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, הֵרִי הוּא כְּמִקְוֵה, וּבִלְבַד שְׁלֹא יִטְבִּיל עַל גְּבֵי הַסִּפְסָל :

ר"ע מברטנורה הַעֲבִירוּ עַל גְּבֵי כְּלִים. שֶׁהַעֲבִיר הַמַּעֲנָן עַל דְּפָנֵי הַכְּלִי מִבְּחוּץ {ז} : הֵרִי הוּא כְּמוֹ שֶׁהָיָה. לְטַהֵר בְּזוֹחֲלִים וּבְכָל שֶׁהוּא : הֵרִי הוּא כְּמִקְוֵה. דְּבָעֵי אַרְבַּעִים סָאָה וּבְאַשְׁבֵּרֶן : וּבִלְבַד שְׁלֹא יִטְבִּיל עַל גְּבֵי הַסִּפְסָל. גְּזָרָה שֶׁמָּא יִטְבִּיל בְּכֵלִים {ח}. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} וְטַעַמָּא דְּרַבִּי יוֹסִי, דְּגִזַּר אִטּוּ תוֹךְ כְּלֵי לְעֻנְיָן זֶה דְּלֹא הָיוּ מַעֲנָן, אֲבָל לֹא גִזַּר כְּלֵי הָאֵי לְעֻשׂוֹתָן מִים שְׁאוּבִין. הֵרֵא"ש. וְנִרְאָה לִי דְּהִכָּא גַּמְי מִיָּרִי דְּבָלְאוּ הַכְּלִים הָיוּ הַמִּים עוֹבְרִים, דְּאֵי לֹאוּ הָכִי, נִפְסָלִים אֶפְלוּ לְמִקְוֵה, מְשׁוּם דְּהָוָה עַל יְדֵי טְהָרָה בְּעֵינָן : {ח} לְשׁוֹן הֵרֵא"ש, גְּזָרָה אִטּוּ תוֹךְ כְּלֵי. וְלְרִבּוּתָא לֹא מְהִדֵּר אֶלְא סִפְסָל, דְּאָף עַל גַּב דְּאֵין לוֹ תוֹךְ, גְּזָרִינוּ, דְּדָמִי לְכְּלֵי הוֹאִיל וְרֵאוּי לְמִדְרָס : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם על גבי הכלים. על חיצוני הכלים כדי שלא ישוב שאוב :

ספסל. כסא קטן :

הרי הוא כמו שהיה. רוצה לומר שאלה המים הנוזלים הם כמעין עם היותן עוברין על אלה הכלים והלכה כר' יוסי: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ג

מעין שהוא מְשׁוּדָּךְ כְּנֹדֶל, רְבֵה עָלָיו וְהַמְשִׁיכוֹ, הָרִי הוּא כְמוֹ שְׁהָיָה. הָיָה עוֹמֵד וְרְבֵה עָלָיו וְהַמְשִׁיכוֹ, שְׁוֵה לְמַקְוֵה לְטַהַר בְּאֶשְׁבֶּרֶן, וְלַמַּעֵין לְהַטְבִּיל בּוֹ בְּכֹל שֶׁהוּא:

ר"ע מברטנורה שְׁוֵה מְשׁוּדָּךְ כְּנֹדֶל. שְׁמִימֵי זֹחְלִים בְּמַקְוֹת הַרְבֵּה, כְּשֶׁרָץ זֶה שְׁמֵרְבֵה רְגָלִים, וְקוֹרִין לוֹ בְּלַע"ז צִנְטוֹפִיד"י: רְבֵה עָלָיו. מִים שְׁאוּבִים, עַד שֶׁנִּמְשְׁכוּ וְנִתְגַּדְּלוּ הַמַּקְוֹת שְׁמִימֵי זֹחְלִים שֶׁם: הָרִי הוּא כְמוֹ שְׁהָיָה. הַמַּקְוֹת הַלְלוּ מְטַהְרִים בְּזֹחְלִים וּבְכֹל שֶׁהוּא כְמוֹ שְׁהָיָה בְּתַחֲלָה: הָיָה הַמַּעֵין עוֹמֵד. וְלֹא הָיוּ מִימֵי זֹחְלִים, וְרְבֵה עָלָיו מִים שְׁאוּבִים וְנִתְגַּדְּלוּ הַמַּעֵין עַד שֶׁמִּימֵי זֹחְלִים אֵילֵךְ וְאֵילֵךְ מִחֲמַת הַמַּיִם שְׁאוּבִין: שְׁוֵה וְכוּ' לַמַּעֵין. הַמַּקְוֹת הַלְלוּ שֶׁהַמַּיִם זֹחְלִים בָּהֶם, שְׁוִין לַמַּעֵין שְׁמֵטַהְרִים בְּכֹל שֶׁהוּא, וְשׁוֹיִם לְמַקְוֵה שְׁאִין מְטַהְרִים בְּזֹחְלִין אֲלֵא בְּאֶשְׁבֶּרֶן. פְּרוּשׁ אַחֵר, רְבֵה עָלָיו וְהַמְשִׁיכוֹ, הִרְחִיב הַבְּרֻכּוֹת שְׁהָיוּ מוֹשְׁכּוֹת מִים מִן הַמַּעֵין הַהוּא וְהַגְּדִילוֹ {ט}, הָרִי הוּא כְמוֹת שְׁהָיָה, דְּבַמַּקּוֹם שְׁהָיוּ מִימֵי זֹחְלִים קִדְּם שְׁרַבְהָ עָלֵיהֶן וְהִרְחִיבוּ, שֶׁם מְטַהַר בְּזֹחְלִין, וּמִן הַצְּדָדִים אִין מְטַהַר אֲלֵא בְּאֶשְׁבֶּרֶן. אֲבָל אִם לֹא הָיוּ מִימֵי זֹחְלִים אֲלֵא עוֹמְדִים, וְרְבֵה עָלָיו, שֶׁהִרְחִיב מְקוֹם עֲמִידָתוֹ, וְהַמְשִׁיכֶם, שְׁעֲשֵׂה מְקוֹם עֲמִידָתוֹ זֹחְלִין, שְׁוֵה לְמַקְוֵה לְטַהַר בְּאֶשְׁבֶּרֶן, וְאִין מְטַהַר בְּזֹחְלִין, מֵאַחַר דְּעֵקֶר מְקוֹם הַמַּעֵין אֵינֶן זֹחְלִין: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ט} לֹא שְׁרַבְהָ לוֹ מִים שְׁאוּבִין, דְּאִם כֵּן לֹא הָיָה מְטַהַר בְּזֹחְלִין, אֲלֵא רֹצֵה לֹמֵר שְׁעֲשֵׂה בְּרֻכּוֹת לְכֹל הַמַּקְוֹת שֶׁהוּא מוֹלִיךְ וְנִתְמַלְאָה כָּל אַחַת מֵהֶם. הָר"שׁ. וְעֵינֵן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם נדל. הוּא בַעֲלֵי חַיִּים רַב רְגָלִים דְּקִים אִם יֵהִי מַעֵין מִים וַיִּפְרְדּוּ מִמֶּנָּה גוֹלוֹת דְּקוֹת וּשְׁפַךְ מִים שְׁאוּבִין בַּעֲיַקֵּר הַמַּעֵין עַד שֶׁנִּתְחַזְּקוּ אֵלּוּ

הגולות וגדלה הגרתן הנה משפט אלה הגולות כמעין הואיל ומי מעין הולך בהן אמנם אם היה מי המעין שוקטין נחים ואחר שפך עליהם מים שאובין עד שגברו ויגרו מהם אפיקים הנה אלה אפיקים משותפין בדיניהם כמו המעיין בדבר וכמו המקוה כמו שביארנו בתחלת זאת המסכת וזאת היא מעלה ד' שבמקוה: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ד

כָּל הַיָּמִים כְּמִקְוֵה, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א), וּלְמִקְוֵה הַיָּמִים קָרָא יָמִים, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, הַיָּם הַגָּדוֹל כְּמִקְוֵה. לֹא נֶאֱמַר יָמִים, אֲלֵא שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מֵינֵי יָמִים הַרְבֵּה. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, כָּל הַיָּמִים מְטֵהְרִים בְּזוּחָלִין, וּפְסוּלִין לְזָבִין וְלְמִצְרָעִים, וּלְקִדְשׁ מֵהֶם מִי חֲטָאת׃

ר"ע מברטנורה הַיָּם הַגָּדוֹל כְּמִקְוֵה. לֹא קָרָא הַכְּתוּב מִקְוֵה אֲלֵא לַיָּם הַגָּדוֹל, דְּבִיָּה מְשִׁתְּעֵי קָרָא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, שֶׁשָּׁם נִקְוּ כָּל מֵימֵי בְּרֵאשִׁית: לֹא נֶאֱמַר יָמִים. בְּלָשׁוֹן רַבִּים, אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁמְעַרְבִין בּוֹ מֵינֵי יָמִים הַרְבֵּה, שֶׁכָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֵלָיו: רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר כָּל הַיָּמִים. וְיָם הַגָּדוֹל נִמְי תוֹרַת מַעֲוֵן עֲלֵיהֶם לְעֲנִן שֶׁהֵם מְטֵהְרִין בְּזוּחָלִין, מִפְּנֵי שֶׁהַנְּחָלִים הוֹלְכִים וְזוּחָלִין עֲלֵיהֶם. אֲבָל פְּסוּלִין הֵן לְתוֹרַת מֵי חַיִּים, שֶׁהַכְּתוּב קָרָאן מִקְוֵה. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם כבר קדם זאת ההלכה וביאורה בשמיני מפרה ושם פסקנו הלכה כרבי יוסי: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ה

הזוהליון, כמעין. והנוטפים, כמקוה. העיד רבי צדוק על הזוהליון שרבו על הנוטפים, שהם כשרים. ונוטפים שעשאן זוהליון, סומד אפלו מקל, אפלו קנה, אפלו זב וזבה, יורד וטובל, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר, כל דבר שהוא מקבל טמאה, אין מזחיליון בו:

ר"ע מברטנורה הזוהליון. כגון נהרות שהן זוהליון, הרי הן כמעין ומטהרין בזוהליון ובכל שהן: **והנוטפים**. כגון מי גשמים: **כמקוה**. לטהר בארבעים סאה ובאשברן: **שהם כשרים**. כזוהליון. הואיל ונוטפין מעטים. ואפלו במקום שאין כדי טבילה בזוהליון אלא אם כן נוטפין משלימים להם **[י]**: **ונוטפין שעשאן זוהליון**. כגון מקוה שפרץ על שפתו ומימיו יוצאין וזוהליון **[יא]**: **סומד אפלו מקל**. או קנה, או זב או זבה סומכין בידי או ברגל, וסותמין מקום יציאת המים עד שיעמדו המים במקום אחד ונעשים אשברן, ויורד הטמא וטובל: **כל דבר שהוא מקבל טמאה**. לא מפעיא זב וזבה שהן טמאין, שאינן יכולים לסתם מקום יציאת המים בידיהם או ברגליהם כדי להעמיד המים ולעשותן אשברן, אלא אפלו טהור גמור, הואיל והוא מקבל טמאה: **אין מזחיליון בו**. כלומר אין מעמידין בו מקום הזחילה כדי שיעשה אשברן ויוכל לטבל בו. וטעמא דרבי יוסי, דאמר קרא מקוה מים יהיה טהור, הויתן תהא על ידי טהרה. והלכה כרבי יוסי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[י]** הר"ש. וכלומר, דהאי דמעין מטהר בכל שהוא, שעור כדי טבילה מיהא בעינן. ועין תוספות יום טוב: **[יא]** וקשיא לי לישנא שעשאן. וגם מה שפרש לקמן אין מזחיליון בו אין מעמידין בו כו', לא אתי שפיר. וגם טעמא דרבי יוסי לא מסתבר, כיון דהמקוה כשר ומונע מפסולו על ידי דבר טמא. ונראה לי דהנוטפים כו' פרוש שנקוו למקום אחד והזחיליון להוליכן תוך גמא אחת לעשותן מקוה, ורבי יהודה מדמי ליה לעלי קנים כו' דפרק ו' דפירה משנה ד', ואשמעינן רבותא דאפלו מקל וקנה שאפשר לעשותן בית קבול, ואפלו זב וזבה סומכין המקל. ורבי יוסי פליג וסבירא ליה דהתם מגרי דוקא שנתן האדם העלים טרם באו המים לשם. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמר שהמימות הנוזלים מן המעין בנהרות הגדולים והנחלים משפטן ומשפט המעיין אחד אמנם המימות אשר יטפו טפות טפות ממעינות המים בעת נזלם מן המקומות הגבוהים הנה המימות הנקוים מאלה הטפות כמקוה ולא יטהרו אלא במי סאה והם פסולים לזבים ולטהרת מצורע ולמי חטאת עם היות טפות המים הנוטפות מן המעין פוסלת הנפילה בה והעיד ר' צדוק שאם יתערב הנוזל עם הנוטף והיה הנוזל יותר רב הנה הנקוה מהם כשר לזבין ולטהרת מצורע ולמי חטאת כמו מעין ועדות רבי צדוק נעשה בה כמו שביארנו בעדיות (פ"ז) ואחר אמר שאם יוכל להתחבל שיהיה משיב הנוטפים וחלין הנה זה מותר ואופני התחבולה כשישים בה במקום אשר יטפו בו אלה הטפות קנה או מקל להזיל עליהם אלה הטפות וישבו זוחלין ויהיו המים המקובצים כמו המעין ובתנאי שיהיו הנוזלים נשארים על גבי אלה הקנים או המקל:

ואמרו אפילו זבה אין כוונתו שהזבה תצטרך ביאת מים חיים ואמנם כוונתו הוא שהיא טבילה שלימה וזכר הזבה מפני הזב וכבר התבאר בראש מגילה (דף ח.) שהזבה לא תצטרך מים חיים אלא מי מקוה יספיקו אליה ואולם השמיענו ר' יהודה שלא לכוונת טומאה וטהרה לבד נשים זה ההכשר אלא אפיי לענין איסור לפי שהזבה אשר היא ערוה שתכף שתטהר תטבול בו ותהיה מותרת לבעלה וכבר ידעת אתה שהמקל מקבל טומאה מדרבנן לפי שהוא פשוטי כלי עץ וחלק ר' יוסי ואמר לא יסמוך מקל או כל מה שיקרה כמו שאמר רבי יהודה [אלא] כל דבר שאין מקבל טומאה אפיי מדרבנן והוא אשר יגרו עליו אלה הטפות שבו זוחלין והלכה כר' יוסי: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ו

גַּל שְׁנֵתֶלֶשׁ וּבו אַרְבָּעִים סָאָה, וְנִפְל עַל הָאָדָם
וְעַל הַכֵּלִים, טְהוּרִים. כָּל מְקוֹם שֵׁשׁ בּוֹ
אַרְבָּעִים סָאָה {יג}, טוֹבְלִין וּמִטְבִּילִין. מִטְבִּילִין

בְּחֲרִיצִין וּבְנֶעְצִים וּבְפִרְסַת הַחֲמֹר הַמְעֲרַבֶת
בְּבִקְעָה. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, מִטְבִּילִין
בְּחֲרָדְלִית. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, אֵין מִטְבִּילִין.
וּמוֹדִים שֶׁהוּא גּוֹדֵר פְּלִים וְטוֹבֵל בָּהֶם. וְכֻלִּים
שֶׁגֹּדֵר בָּהֶם, לֹא הֵטְבְּלוּ:

ר"ע מברטנורה גל שנתלש. מן היים **[יב]** שְׁהוֹלֵךְ וְסוֹעֵר: וְנִפְל עַל הָאֲדָם
וְעַל הַפְּלִים טְהוּרִים. לְחַלֵּין בְּלֶבֶד, דְּחַלֵּין לֹא בְעוּ כּוֹנְהָ. אֲבָל לְמַעֲשֵׁר שְׁנֵי
וְלִתְרוּמָה, לֹא טָהַר הַטּוֹבֵל עַד שְׂיִכְנוֹן: **טוֹבִילִין**. אִישׁ וְאִשָּׁה: **וּמִטְבִּילִין**.
פְּלִים אוֹ יָדִים בְּמִקּוֹם שֶׁצָּרִיךְ טְבִילַת יָדִים, כְּגוֹן לְקִדּוֹשׁ דָּלָא סְגִי
בְּנִטְיָלָה: **חֲרִיצִין**. רְחֻבִים וּמְרַבְּעִים כְּמַעְרָה, אֶלְא שְׂאִינְוּ מִקְרִין: **נְעִיצִין**.
קְצָרִים מְלֻמְטָה וּרְחֻבִים מְלֻמְעָלָה: **פִּרְסַת חֲמֹר**. וְהוּא הַדִּין פִּרְסַת כָּל
בְּהֵמָה: **הַמְעֲרַבֶת בְּבִקְעָה**. גְּמָא שְׁנַעֲשִׂית בְּקִרְקַע עַל יְדֵי פִרְסַת רֶגֶל שֶׁל
בְּהֵמָה וְנִתְקַבְּצוּ בָּהּ מַיִם, וְהִיא מְעֲרַבֶת לְמִקְוֵה שֶׁל אֲרַבְּעִים סָאָה **[יד]**
עַל יְדֵי נֶקֶב כְּשֶׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד, מִטְבִּילִין בָּהּ: **חֲרָדְלִית**. כְּמוֹ הַר דְּלִית. זָרֵם
מַיִם הַבָּאִים מִדְּלִי שֶׁל הַר, פְּרוּשׁ מִגְבֵּה הַהָר. וְאֶפְלוּ אֵין מִתְחַלְתָּן וְעַד
סוֹפֹן אֶלְא אֲרַבְּעִים סָאָה, מִטְבִּילִין בָּהֶן לְבֵית שְׂמַאי: **וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים**
אֵין מִטְבִּילִין. עַד שֶׁיְהִיוּ אֲרַבְּעִים סָאָה בְּמִקּוֹם אֶחָד, שְׂאִין חֲרָדְלִית
מִטְהַרֶת אֶלְא בְּאֲשֶׁבֶרן: **שְׁגוֹדֵר פְּלִים וְטוֹבֵל בָּהֶם**. עוֹשֶׂה מַחְצָה בְּכֻלִּים
כְּדֵי שְׂיַעֲכְבוּ הַלּוֹךְ הַמַּיִם וְלֹא יִהְיוּ זוֹחֲלִין, וְטוֹבֵל בְּאוֹתָן הַמַּיִם שֶׁבִּתּוֹךְ
מַחְצַת הַפְּלִים שֶׁהוּן כְּמִי מִקְוֵה: **וְכֻלִּים שֶׁגֹּדֵר בָּהֶן לֹא הֵטְבְּלוּ**. לְפִי שֶׁלֹּא
הֵטְבֵּל כָּל הַפְּלִי בַּמַּיִם שֶׁבִּתּוֹךְ הַמַּחְצָה, כִּי אִם הֵצֵד שְׁכַלְפֵי הַחֲרָדְלִית
וְלֹא צֵד שְׁכַלְפֵי חוּץ. וְאִי קִשְׂיָא, וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְעִיל כָּל דְּבַר שֶׁהוּא
מִקְבֵּל טְמָאָה אֵין מְזַחֲלִין בּוֹ, וְהִיכִי פְּלִיג אֲבִית הַלֵּל שֶׁמוֹדִים שֶׁגֹּדֵר
פְּלִים וְטוֹבֵל בָּהֶן. יֵשׁ לוֹמַר, דְּהָאִי וּמוֹדִים אֲסִיפָא קָאִי, דְּאָמַר וְכֻלִּים
שֶׁגֹּדֵר בָּהֶן לֹא הֵטְבְּלוּ, וְהִכִּי קָאֵמַר, מוֹדִים בֵּית שְׂמַאי לְבֵית הַלֵּל שֶׁהִגֹּדֵר
פְּלִים וְטוֹבֵל בָּהֶן, פְּלִים שֶׁגֹּדֵר בָּהֶן לֹא הֵטְבְּלוּ. אֲבָל בֵּית הַלֵּל לְעוֹלָם סְבָרִי
שְׂאִין גּוֹדֵר פְּלִים וְטוֹבֵל בָּהֶן, כְּרַבִּי יוֹסִי דְּאָמַר כָּל דְּבַר שֶׁהוּא מִקְבֵּל
טְמָאָה אֵין מְזַחֲלִין בּוֹ. וְהִכִּי מְשַׁמַּע בְּתוֹסַפְתָּא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[יב]** וּסְתָמָא כְּרַבִּי יוֹסִי דְּמִטְהַר לִיה בְּזוֹחֲלִין. הֲרָאִישׁ. וְקִשָּׁה
מְרִישׁ פִּרְקִין הֶעֱבִירוּ עַל גְּבִי בְּרַכָּה וְהִפְסִיקוּ כּוֹי, וְאֵין לָךְ הִפְסָקָה מִן הַמַּעֲנֵן
גְּדוּלָה מִזֹּו שְׁנַתְלַשׁ הַגֵּל מִן הַיָּם, וְכּוֹ אֵין כָּאֵן אֲשֶׁבֶרן אֶלְא זְחִילָה. וְיֵשׁ לוֹמַר,
דְּהָא שֶׁהִפְסִיקוּ הָרִי הוּא כְּמִקְוֵה הֵינּוּ דוֹקָא הִיכָא שְׁנַחוּ הַמַּיִם בְּמִקְוֵה וְכָבֵר
נַעֲשׂוּ אֲשֶׁבֶרן, אֲבָל הִיכָא דְּאֶפְתִּי לֹא נִיחִי מִיָּא בְּאֲשֶׁבֶרן וְעֵדִין זוֹחֲלִים מִכַּח
נְבִיעַת הַמַּעֲנֵן, אֶף עַל פִּי שְׁנַפְסָקוּ, שֵׁם מַעֲנֵן עֲלֵיהֶם עֵדִין מִצַּד עֲצָמָם. מִהֲרִי"ק
בֵּית יוֹסֵף: **[יג]** **אֲרַבְּעִים סָאָה**. לְמָה שֶׁפְּתַבְּתִי בְּפִרְקָא קָמָא מְשֻׁנָּה ז' דְּבִמְעֵן
סְגִי בְּגוּפּוֹ עוֹלָה בְּבֵת אַחַת, קִשָּׁה, לְמָאִי נִפְקָא מִנָּה מִצָּרִיךְ הִכָּא אֲרַבְּעִים
סָאָה. וְרָאִיָּה לְהַסוּבְרִים דְּאֶף בְּמַעֲנֵן צָרִיךְ לְטְבִילַת אָדָם אֲרַבְּעִים סָאָה וְלֹא

פְּלוּג בֵּין קָטָן לְגָדוֹל. וְעַיִן תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: **[יד]** לְשׁוֹן הָרִ"שׁ, שְׁנַתְקַבְּצוּ
בְּבִקְעָה מִי גְשָׁמִים שֶׁל אֲרָבָעִים סָאָה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם גל הוא משאוני הים ויראה לך מזאת ההלכה שהטבילה לא תצטרך
כוונה וזה אמנם הוא לחולין אמנם למעשר ומה שהוא יותר גבוה במדרגה
ממנו הנה בלי ספק יחוייב לו שיכון בטבילה או ישאר טמא ויטהר כמו
שביארנו בחגיגה (דף יט.):

חריצין. חפירות ונעיצין כמו כן אלא שהאדם אם עקר עץ או יתד וכיוצא
בהם מן הקרקע ונשאר זה המקום חלול נקרא נעוץ ותרגום (שמואל א כו)
וחניתו מעוכה בארץ נעוצה בארעא:

ופרסת חמור המעורבת בבקעה הוא שנחפר בארץ בטלפי החמור חפירות
ונתערבו קצתם בקצתם וכוונתו בזה הדבור כבר נתבאר בתוספתא וזה
כאשר תהיה זאת החפירה קטנה מלאה מים ותהיה מחוברת במקוה ויהיו
מי המקוה ומי זאת החפירה מעורבים ואפילו היו עליונות המים אשר
נשתתף ביניהם כקליפת השום כי הוא מותר לו שיטבול כלים בזאת
החפירה לפי שהוא מכלל המקוה ולשון התוספתא (פ"ה) גממיות על פי
המקוה וכל מקום פרסת רגלי הבהמה אם היו מעורבין כשפופרת הנוד
מטבילין בהם:

וחרדלית. ומר בו החי"ת במקום ה"א והוא שם מורכב ביאורו הרדלית ר"ל
הר תלוש וכוונתו בזה המאמר שמי המטר נוזלים ממקום גבוה כמו ראש
ההר או גבעה הנשאה אומרים ב"ש שמטבילין באלה המימות בעת רדתן
אם היה שיעורה אם נקוו ונחו מ' סאה אע"פ שהם אינם נגרים ממעין אלא
מן המטר וב"ה אומרים עד שיתקבצו וישוב מקוה שהמקוה לא תטהר אלא
באשבורן ואז מטבילין בו ובתוספתא (פ"ד) איזה חרדלית מי גשמים הבאים
מן המדרון רואים אם יש מתחלתן ועד סופן מ' סאה מטבילין בהם ואם
לאו אין מטבילין בהם דברי ב"ש וב"ה אומרים אין מטבילין בהם עד
שיהיה לפניו ענן מ' סאה רצה לומר באמרו ענן שתהיה נחה מקובצת ונקוה
ואחר אמר שכל המקובצין אם עשה בהם היקף בכלים סביב זאת השוקת
החלולה עד שנתקבצו המים תוך אלו הכלים אשר הקיף וקבץ המים ושב
המקוה כותליו כלים הנה הוא כשר לטבילה ואלה הכלים אשר העמידו
מקום כותל לא יכון להם טבילה: (רמב"ם)

פרק ו - משנה א

כָּל הַמְעַרְב לַמְקוֹה, כַּמְקוֹה. חוֹרֵי הַמְעַרְה וְסֻדְקֵי הַמְעַרְה, מִטְבִּיל בָּהֶם כְּמָה שֶׁהֵם {א}.
עֲקַת הַמְעַרְה, אֵין מִטְבִּילִין בָּהּ אֶלָּא אִם כֵּן
הִיְתָה נְקוּבָה כְּשִׁפּוּפְרַת הַנּוֹד. אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה, אֵימְתִי, בְּזִמְן שֶׁהִיא מַעֲמֶדֶת עֲצָמָה.
אָבֵל אִם אֵינָה מַעֲמֶדֶת עֲצָמָה, מִטְבִּילִין בָּהּ
כְּמָה שֶׁהִיא :

ר"ע מברטנורה **כָּל הַמְעַרְב**. חוֹרֵי הַמְעַרְה. חוֹרֵין שֶׁבְּתוֹךְ הַמְקוֹה. וּמְשׁוּם
שָׂרֵב טְבִילוֹת שֶׁלֹּהֶן בְּמַעְרוֹת, קָרִי לַמְקוֹה מְעַרְה : כְּמָה שֶׁהֵן. אֵף עַל פִּי
שֶׁאֵין נְקוּבִין כְּשִׁפּוּפְרַת הַנּוֹד : **עֲקַת הַמְעַרְה**. גִּמְא שֶׁבְּשׁוּלֵי הַמְקוֹה, אֵין
מִימֵיהָ נֶחֱשָׁבִין עִם מִימֵי הַמְקוֹה שֶׁלְמַעַלָּה מֵהֶן לְהִיּוֹת כְּשָׂרִים לְטַבֵּל
בָּהּ, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ בִּינֵיהֶן כְּשִׁפּוּפְרַת הַנּוֹד לְחַבְרָן : אָמַר רַבִּי יְהוּדָה
אֵימְתִי, לֹא בָּא רַבִּי יְהוּדָה לְחַלֵּק אֶלָּא לְפָרֵשׁ : בְּזִמְן שֶׁהִיא מַעֲמֶדֶת אֶת
עֲצָמָה. כְּשֶׁבָּא לְטַבֵּל בְּעֵקֶה, הָעֵקֶה הִיא מַעֲמֶדֶת אֶת עֲצָמָה, וְאֵין הַגַּג
הַמְפָּסִיק בֵּינָהּ וּבֵין הַמְעַרְה נוֹפֵל מֵאֵלָיו : **אָבֵל אִם אֵינָה מַעֲמֶדֶת אֶת
עֲצָמָה**. וּבִשְׂעָה שֶׁבָּא לְטַבֵּל, נוֹפֵל גַּג הָעֵקֶה, שֶׁהוּא תַּחְתִּית הַמְקוֹה,
וּמִתְעַרְבִים מִימֵי הַמְעַרְה בְּמִי הָעֵקֶה : **מִטְבִּילִין בָּהּ כְּמָה שֶׁהִיא**. אֶפְלוּ
אֵין בְּנֻקָּב כְּשִׁפּוּפְרַת הַנּוֹד : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} **שֶׁהֵם**. לְפִי שֶׁחֲשׁוּבִים כְּמוֹ הַמְעַרְה עֲצָמָה. וְכֵהֵא גִּוְנָא גְבִי
שֶׁבֶת דְּחוֹרֵי רְשׁוֹת הִיחִיד כְּרְשׁוֹת הִיחִיד דְּמִי. מְהַר"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ידוע הוא שבעת שיאמר בזאת הכוונה מערה ר"ל מקוה שבמערה וכונת אמרו כמה שהוא אע"פ שיהי' החבור בין זה המקום ובין המקוה היותר מעט שבדברים ואפי' היו המים אשר בין זה המקום ובין המקוה ובין המים אשר בסדק כחוט השערה ואפילו היו המים ג"כ אשר בהם כל שהוא לפי שהוא מכלל המקוה יחשב ועוקת (יחשב) המערה היא החפירה תחת שטח המקוה בקבוב ולכן יצטרך שיהיה פי זה המחב' כשפופרת הנוד ואז ימשוכו המי' אשר תוכן עם המים אשר למעלה מהם אשר הם מי מערה וכבר באר ר' יהודה שזה אמנם הוא אם תהיה מעמדת זאת העוקה מוחזקת מצד שתמנע עצמה מההתחברות במקוה אמנם אם היה ההבדל בין המקוה והעוקה גשם דק מן העפר עד שאילו טבל בו נפל ונתחברו המים במים הנה הוא יחשב מכלל המקוה ולא תצטרך התחברות כשפופרת הנוד ודברי רבי יהודה אמת : (רמב"ם)

פרק ו - משנה ב

דְּלִי שֶׁהוּא מְלֵא כֵלִים וְהִטְבִּילֶנּוּ, הָרִי אֵלוֹ
טְהוּרִים **[ב]**. וְאִם לֹא טָבַל, אֵין הַמַּיִם מְעַרְבִין,
עַד שִׁיְהִיוּ מְעַרְבִין כְּשִׁפּוּפֶרֶת הַנּוֹד :

ר"ע מברטנורה וְהִטְבִּילֶנּוּ הָרִי אֵלוֹ טְהוּרִים. וְאֵפְלוּ אֵין פִּי הַדְּלִי רָחֵב
כְּשִׁפּוּפֶרֶת הַנּוֹד. וּכְגוֹן שֶׁהַדְּלִי עֲצָמוֹ טָמֵא וְצָרִיךְ טְבִילָה, דְּמַגּוֹ דְּסִלְקָא
לִיה טְבִילָה לְדְלִי, סִלְקָא לִיה נְמִי לְמָה שֶׁבְּתוֹכוֹ : וְאִם לֹא טָבַל. גְּרָסִינֵן.
כְּלוּמַר וְאִם הַדְּלִי טְהוּר וְאֵינוֹ מְטָבִילוֹ, שְׂאֵינוֹ צָרִיךְ טְבִילָה : עַד שִׁיְהִיוּ
מְעַרְבִין כְּשִׁפּוּפֶרֶת הַנּוֹד. אֵין הַכֵּלִים שֶׁבְּתוֹכוֹ טְהוּרִים עַד שִׁיְהִיָּה בְּפִי
הַדְּלִי כְּשִׁפּוּפֶרֶת הַנּוֹד : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ב]** טְהוּרִים. לְתַרוּמָה וְלֹא לְקִדְשׁ. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם אמר שהוא אם הטביל הדלי ובו כלים נטהרו הכלים ואפילו היה פי
הדלי בתכלית הצרות זה אם היה הדלי ג"כ טמא לפי שאנחנו נאמר מגו
דסלקא טבילה לדלי סלקא נמי למה שבתוכו אמנם אם היה הדלי טהור
הנה לא תועיל טבילה לכלים אשר בתוכו עד שיהיה פי הדלי כרוחב שפופרת

הנוד והוא אמרם אם לא טבל ר"ל אם אינו צריך הדלי טבילה אלא שהיה טהור ואין הכנסה באלה המים על צד הטבילה אין המים מעורבין עד שיהיו מעורבין כשפופרת הנוד זה כולו לתרומה אבל לקדש הנה העיקר אצלנו שאין מטבילין כלי בתוך כלים לקדש כמו שביארנו בסוף חגיגה (דף כא:): (רמב"ם)

פרק ו - משנה ג

שְׁלֹשָׁה מְקוֹאוֹת, בְּזָה עֶשְׂרִים סָאָה, וּבְזָה
עֶשְׂרִים סָאָה, וּבְזָה עֶשְׂרִים סָאָה מֵיִם שְׂאוּבִין,
וְהִשְׂאוּב מִן הַצֵּד, וַיִּרְדּוּ שְׁלֹשָׁה וְטָבְלוּ בְּהֵן
וְנִתְעַרְבוּ, הַמְקוֹאוֹת טְהוֹרִין וְהַטּוֹבְלִים
טְהוֹרִים. הִיָּה הַשְּׂאוּב בְּאִמְצַע, וַיִּרְדּוּ שְׁלֹשָׁה
וְטָבְלוּ בְּהֵם וְנִתְעַרְבוּ, הַמְקוֹאוֹת כְּמוֹת שְׁהִיּוּ,
וְהַטּוֹבְלִים כְּמוֹת שְׁהִיּוּ:

ר"ע מברטנורה **בְּזָה עֶשְׂרִים וּבְזָה עֶשְׂרִים**. מֵיִם כְּשֵׁרִים, וּבְשִׁלְיֹשֵׁי עֶשְׂרִים
סָאָה מֵיִם שְׂאוּבִין: **וְטָבְלוּ וְנִתְעַרְבוּ**. על יְדֵי טְבִילָתָן צָפוּ הַמֵּיִם וְהִשְׂיָקוּ
וְנִתְחַבְּרוּ שְׁלֹשָׁתָן זֶה בְּזֶה: **הַמְקוֹאוֹת טְהוֹרִים**. אֶפְלוּ הַשְּׂאוּב. שְׁהִיּוּ שְׁנֵי
הַכְּשֵׁרִים מִתְעַרְבִים יַחַד **[ג]** וַיֵּשׁ כָּאֵן שְׁעוֹר מְקוּהָ אֲרַבְעִים סָאָה מֵיִם
כְּשֵׁרִים, וּכְשִׁמְתַחֲבֵר לָהֶן הַשְּׂאוּב שְׁהִיּוּ צָפִין עַל גְּבִיָּהֶן מִחֲמַת
הַטּוֹבְלִים, הַכְּשֵׁרוֹ מִיָּמִיו לְטְבִילָה: **הִיָּה הַשְּׂאוּב בְּאִמְצַע**. מִחֲמַת
שְׁהִיּוּ מִפְּסִיק בֵּין שְׁנַיִם הַחִיצוֹנִים הַכְּשֵׁרִים, אֵין הַכְּשֵׁרִים מִתְעַרְבִין
זֶה עִם זֶה: **הַמְקוֹאוֹת כְּמוֹת שְׁהִיּוּ**. שְׁהִיּוּ כְּשֵׁרִים לְהַקּוֹת עֲלֵיהֶן
לְהַשְׁלִים אֲרַבְעִים סָאָה כְּשֵׁרִים, וְהַשְּׂאוּב אֵין כְּשֵׁר לְהַקּוֹת עֲלָיו. וְאִף עַל
פִּי שְׁמִימֵי הַשְּׂאוּב מִתְעַרְבִים עִם כָּל אֶחָד, לֹא מִפְּסִילֵי לְהַקּוֹת עֲלֵיהֶן,
דְּדָרְךָ הַמְשַׁכָּה נִתְעַרְבוּ וְלֹא נָפְלוּ מִן הַכְּלִי לְכִשְׁרִין, וּמָה שְׁיִרְדּוּ מִפְּנֵי לְכָל
אֶחָד **[ד]**, נִתְבַּטַּל בְּרַב **[ה]** קִדְּם שְׁיִרְדּוּ לְמְקוּהָ **[ו]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ג} אָפּלוּ נִתְחַבֵּר הָאֲמָצְעִי לְשָׂאוֹב קִדָּם שְׁנֵתְחַבֵּר לְפָשֶׁר, לֹא הָיָה כְּשֶׁלֶּשֶׁת לְגִין שְׁפוּסְלִין אֶת הַחֶסֶר, דְּנִתְחַבֵּר לְפָשֶׁר קִדָּם שְׁבָאוּ הַשְּׂאוֹבִים לְתוֹכוֹ [פְּרוּשׁ הַשְּׁלֶשָׁה לְגִין]. הָרִ"שׁ: **{ד}** לְשׁוֹן הָרִ"שׁ, וּמָה שְׁנִתְעָרַב מִמֶּנּוּ עִם כָּל אֶחָד: **{ה}** וּמִים שְׂאוֹבִים הַמִּתְבַּטְּלִין בְּחוּץ אֵין פּוּסְלִין אוֹתוֹ וּמִסְתַּמָּא נַעֲשֶׂה הַתְעָרְבוֹת עִם שְׁנֵיהֶם בְּבֵת אַחַת: **{ו}** כְּדִלְעִיל פֶּרֶק ד' מְשֻׁנָּה ד'. הָרִ"שׁ: (עֵיקָר תוּי"ט).

רמב"ם כּבֵר הוֹדַעְתִּיךְ שָׁמַיִם שְׂאוֹבִין לֹא יִפְסְלוּ מִקוּהָ שֵׁשׁ בּוּ מִי סָאָה וּלְכֹן אִם הִיָּה הַשְּׂאוֹב מִן הַצַּד בְּעַת בּוֹאִם אֵל ג' הַמִּימוֹת וּגְבֵרוּ הַמִּים וְנִתְעָרְבוּ הַבֵּי מִקוּאוֹת אֲשֶׁר כָּל אֶחָד מֵהֶם כִּי סָאָה כְּשֵׁרִין וּשְׁב מִקוּהָ מִמִּי סָאָה וְנִתְעָרַב עִמּוֹ הַכִּי סָאָה מִים שְׂאוֹבִין וּשְׁב הַכֹּל מִקוּהָ טְהוֹר וּלְכֹן הַטּוֹבֵלִין טְהוֹרִין וְהַמִּקוּאוֹת טְהוֹרִין אִמְנַם אִם הִיָּה הַשְּׂאוֹב בְּאֲמֻצָּה הֵנָּה יָשׁוּב תְּגַבֵּרֶת הַמִּים אֲשֶׁר נִתְעָרְבוּ בְּמִקוּהָ אֲשֶׁר בּוּ כִי סָאָה עִם מִים שְׂאוֹבִין אֲשֶׁר בְּצִדוֹ וְהַפְּסִיד הַכֹּל וְכֹן הַמִּקוּהָ אֲשֶׁר בְּצַד הָאֲחֵר וּלְכֹן הַטּוֹבֵלִין כְּמוֹ שֶׁהָיָה ר"ל טְמֵאִין: (רמב"ם)

פּרָק ו - מְשֻׁנָּה ד

הַסְּפּוּג וְהַדְּלִי שְׁהָיָה בְּהֵן שְׁלֶשָׁה לְגִין מִים וְנִפְּלוּ לְמִקְוֵה, לֹא פְּסָלוּהוּ, שְׁלֹא אָמְרוּ אֶלָּא שְׁלֶשָׁה לְגִין שְׁנִפְּלוּ:

ר"ע מברטנורה שְׁהָיָה בְּהֵן שְׁלֶשָׁה לְגִין מִים. בְּלוּעִין וּדְבוּקִין בְּהֵן **{ז}**, אֶבֶל אֵינָן נִרְאִין בְּעֵין, הַלְּכָדָּ לֹא גִזְרוּ רַבָּנָן, דְּאֵין זֶה מִקְרִי נִפְּלוּ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} וְלֹא דְוָקָא כָּל הַשְּׁלֶשָׁה לְגִין בְּלוּעִין וּדְבוּקִים, אֶלָּא אֶפְלוּ מִקְצַת מֵהֶן נִפְּלוּ. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עֵיקָר תוּי"ט).

רמב"ם ספוג הוּא סְפּוּג הַיָּם וְהוּא אֲשֶׁר יִשְׂאֵר הַמִּים שְׂאוֹבִין בְּתוֹכוֹ וְלֹא יִתְעָרְבוּ בְּמִי הַמִּקְוֵה וְזֶה אֲפֶשֶׁר בְּצִרוֹת פִּי הַכֹּלִי וְלִזְהָ אִמְרָה שְׁלֹא אָמְרוּ אֵלָּא שְׁלֶשָׁה לוגִין שְׁנִפְּלוּ רְצָה לומר שֶׁהָיָה הַמִּימוֹת עֲצָמָם הַנִּשְׁפָּכִים בְּמִקְוֵה: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ה

השָׁדָה וְהַתְּבָה שְׂבִיִּים, אֵין מְטַבֵּילִין בָּהֶם, אֶלָּא
אִם כֵּן הָיוּ נְקוּבִין כְּשִׁפּוּפְרַת הַנּוּד. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר, בְּכָלִי גָדוֹל, אַרְבָּעָה טַפָּחִים. וּבִקְטָן,
רְבוּ. אִם הָיָה שֶׁק אֹךְ קָפָה, מְטַבֵּילִין בָּהֶם כְּמָה
שֶׁהֵם, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם מְעַרְבִין. הָיוּ נְתוּנִים תַּחַת
הַצְּנוּר, אֵינָם פּוֹסְלִים אֶת הַמְּקוּהָ, אֶלָּא {ט}

מְטַבֵּילִין אוֹתוֹן וּמַעְלִין אוֹתוֹן כְּדַרְכּוֹ :

ר"ע מברטנורה **השָׁדָה וְהַתְּבָה**. כָּלִים גְּדוֹלִים שֶׁל עֵץ וּמִנְחִים בְּתוֹךְ מְקוּהָ
כְּשֶׁר: **אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ נְקוּבִים כְּשִׁפּוּפְרַת הַנּוּד**. דּוּמִיָּא דְעֵקָה דְאִמְרִין
לְעִיל שְׁצָרִיד שֶׁתְּהֵא נְקוּבָה כְּשִׁפּוּפְרַת הַנּוּד: **בְּכָלִי גָדוֹל**. כְּגוֹן בַּר תְּשַׁעָה
טַפָּחִים אוֹ יוֹתֵר, דְּמַעוּטוֹ הוּי אַרְבָּעָה טַפָּחִים, סָגִי בְּנִקְיַת אַרְבָּעָה
טַפָּחִים {ח}. וְאֵין הַלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: **שֶׁק אֹךְ קָפָה**. סַל עֲשׂוּי מִנְצָרִים שֶׁל
עֲרָבָה קְלוּפִין: **מְטַבֵּילִין בָּהֶן כְּמוֹ שֶׁהֵן**. אִם הֵן בֵּינֵם. וְלֹא בְּעוֹ נְקִיבָה
כְּשִׁפּוּפְרַת הַנּוּד, שֶׁכֻּלָּם מְלֵאִים נְקֵבִים וּבְטָלִים מִים שֶׁבְּתוֹךְ לְגַבֵּי מִי
מְקוּהָ: **אֵינָן פּוֹסְלִין אֶת הַמְּקוּהָ**. מְשׁוּם מִים שְׂאוּבִין: **וּמַעְלִין אוֹתוֹן**
כְּדַרְכּוֹ. כְּגוֹן בְּמְקוּהָ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה מְצַמְצָמוֹת דְאִמְרִין לְקַמּוֹ
דְּכַר וְכֶסֶת שֶׁל עוֹר כֵּינּוֹן שֶׁהַגְּבִיָּה שֶׁפְּתוּתֵיהֶם מִן הַמַּיִם, הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹךְ
שְׂאוּבִין, כִּיצַד יַעֲשֶׂה, מְטַבֵּילִין וּמַעְלִין אוֹתוֹן דְּרַךְ שׁוּלְיָהוּן, וּבְשֶׁק וְקָפָה לֹא
חִישִׁינּוּ, דְלֹא חֲשִׁיבֵי מִים שֶׁבְּתוֹךְ שְׂאוּבִין לְפַסֵּל אֶת הַמְּקוּהָ: (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} וַיֵּשׁ חֲלוּק לְרַבִּי יְהוּדָה בֵּין כָּלִים לְעֵקָה. וְרַבֵּן מְשׁוּוֹ לְהוֹ
אֶהְדָּדִי הַר"שׁ: **{ט} וּמְטַבֵּילִין**. כֵּן הוּא בְּנִסְחַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאֵין צָרִיד לָזֶה,
דְּהַכִּי פְּרוּשָׁא, אֶלָּא אֶפְלוּ מְטַבֵּילִין כּו': (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמרו מטבילין בהם כמה שהם ר"ל שאנחנו לא נצריך שיהיה
הקופה נקובה כשפופרת הנוד לפי שהמים אשר בהם מתערב במים אשר
במקוה להתרחבות אריגתו ורוב הנקבים אשר יכנס מהם המים וגודלו וכן
ג"כ אם תהיה תחת הצנור והיו המים נוזלין תוך קופה ויצאו למקוה ולא

יפסלו לפי שאינם מים שאובין וכן מי שהטביל שק או קופה יטביל כדרכו ויעלהו אע"פ שיעלם מלאים מים וירדו מהם במקוה ואינם מים שאובין להתרחבות נקביהם ואין הלכה כר' יהודה : (רמב"ם)

פרק ו - משנה ו

גִּסְטְרָא שְׁבַמְקוּה וְהַטְבִּיל בָּהּ אֶת הַכְּלִים, טְהָרוּ מִטְּמֵאָתָן **{י}**, אֲבָל טְמֵאִים עַל גַּב כְּלֵי חָרָס. אִם הָיוּ הַמַּיִם צָפִים עַל גַּבָּיו כָּל שָׁהוּ, טְהוּרִין. מֵעַן הַיּוֹצֵא מִן הַתְּנוּרָה וְיָרַד וְטָבַל בְּתוֹכוֹ, הוּא טְהוּר **{יא}** וְיָדָיו טְמֵאוֹת. וְאִם הָיוּ עַל גַּבָּיו רוּם יָדָיו **{יב}**, אֵף יָדָיו טְהוּרוֹת :

עיקר תוי"ט {י} גִּסְטְרָא כו'. לְשׁוֹן הַרְמַב"ם, גִּסְטְרָא טְמֵאָה שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַמְּקוּה וְשִׁפְתָהּ לְמַעַלָּה מִן הַמַּיִם [וְאֶפְלוּ הָכִי כִּיּוֹן דְּשִׁבְרָ כְּלֵי הִיא בְּטָלִי מִימֵיהָ אֲנֵב מְקוּה וְכָשֶׁר לְהַטְבִּיל בָּהּ כְּלִים. הַר"ש] וְהַטְבִּיל בָּהּ, טְהָרוּ מִטְּמֵאָתָן. אֲבָל כְּשֶׁיִּגְבִּיהֶם מִן הַמַּיִם עַד שֶׁהוּן בְּאֹיָרָה מִתְּטַמָּא הַמַּיִם שֶׁעַל גַּבָּן מְאֹיָרָה וְחוֹזֵר וּמִטְּמָא אוֹתָן כו', שְׂאִין כְּלֵי חָרָס מִתְּטַהְרִין בְּמְקוּהָ : **{יא}** טְהוּר. שְׂאִין כְּלֵי מִטְּמָא אָדָם. אֲבָל יָדָיו מִתְּטַמָּאִין מְאֹיָרוֹ. וְעַן תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב : **{יב}** רוּם יָדָיו. שְׁנִמְצָא כְּשֶׁטָּבַל יָדָיו לְמַעַלָּה מִן הַתְּנוּרָה. הַרְמַב"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ועוד יתבאר לך במסכת (עוקצין) [ידיים] (פ"ג) שמי שהכניס ידיו בחלל תנור טמא שנטמאו ידיו וכן יתבאר פעמים רבות שכלי חרס הטמא יטמא משקין ויטמאו אלה המשקין כלים וזאת הגסטרא הוא כלי חרס תעשה לזלח המים כמו שביארנו בכלים אם תהיה הגסטרא טמאה בתוך המקוה והיא כבר נתמלאה מים ממושכה מתחת ותהיה חיצונה נותרת על המים חוצה מן המקוה והטביל כלים בתוכה בעת מה שיעלה הכלים והיא מטפחת ותגע בחיצוני זאת הגסטרא היוצאת והיו אלו הכלים טמאים על גב כלי חרס וכן אם טבל במעיין אשר בקערורות התנור בעת צאתו והגיע ידיו באויר התנור הטמא ויטמאו ידיו ואם המים גוברין על התנור עד שיהיו עולות אליו כשיעור העלות הידים מצד שאם הגיע ידו למעלה מהתנור יצאו ממנו והם טבולות במים ותהיינה ידיו טהורות : (רמב"ם)

פרק ו - משנה ז

עֲרוֹב מְקוֹאוֹת, כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד, כְּעֵבִיָּה וְכַחֲלָה, כְּשִׁתֵּי אֲצָבָעוֹת חוֹזְרוֹת לְמְקוֹמוֹ. סִפֵּק כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד, סִפֵּק שְׂאִינָה כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד, פְּסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִן הַתּוֹרָה. וְכֵן כְּזֵית מִן הַמַּת וְכְזֵית מִן הַנְּבִלָה וְכַעֲדָשָׁה {יג} מִן הַשָּׂרֵץ. כֹּל שֵׁיַעֲמֹד כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד, מִמַּעֲטָה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, כֹּל שֶׁהוּא מִבְּרִית הַמַּיִם, טְהוֹר {יד} :

ר"ע מברטנורה **עֲרוֹב מְקוֹאוֹת**. מְקוֹה חֶסֶר שֶׁבְּצַד מְקוֹה שְׁלֵם, אִי נִמְי בְּזָה עֲשָׂרִים סָאָה וּבְזָה עֲשָׂרִים סָאָה וּמִתְעַרְבִין הַמַּיִם דֶּרֶךְ חֲרוּץ אוֹ נֶקֶב, שְׁעוּרוֹ לְצַרְפֵּן וּלְהַכְשִׁירָן כְּאֵלוֹ יֵשׁ בְּכָל אֶחָד אַרְבַּעִים סָאָה : **כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד כְּעֵבִיָּה וְכַחֲלָה**. שֶׁל קֶנָה שְׁנוֹתָנִין בְּפִי הַנּוֹד, וְהֵינּוּ כְּשִׁתֵּי אֲצָבָעוֹת חוֹזְרוֹת לְמְקוֹמוֹ. מִתְהַפְּכוֹת בְּרוּחַ בְּחִלְל הַנֶּקֶב. וּשְׁתֵּי אֲצָבָעוֹת שֶׁאֲמְרוּ הֵן שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹת הַסְּמוּכוֹת לַגּוֹדֵל, הֵרָאשׁוֹנוֹת שֶׁבִּפְס הֵיד, דֵּהֵינּוּ אֲצָבַע וְאֵמָה : **מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִן הַתּוֹרָה**. חֵיּוֹב הַטְּבִילָה בְּמְקוֹה מַיִם הָיִי מִן הַתּוֹרָה : **וְכֵן כְּזֵית מִן הַמַּת**. סִפֵּק יֵשׁ בְּהֵן כְּשִׁפּוֹפֶרֶת אֵין בְּהֵן כְּשִׁפּוֹפֶרֶת, סִפֵּקוֹ טְמֵא. וְדוֹקָא בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד. אֲבָל בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, סִפֵּקוֹ טְהוֹר. וְאִף עַל גַּב דְּאֲפְלוֹ בְּדַרְבְּנָן סִפֵּק טְמֵאָה בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד סִפֵּקוֹ טְמֵא, מִכָּל מְקוֹם הֵכָא אֵלוֹ הוּוּ שְׁעוּרֵי דְרַבְּנָן, הֵינּוּ מִטְּהוֹרִין אוֹתוֹ : **כֹּל שֵׁיַעֲמֹד**. בֵּין עֶפֶר בֵּין צְרוּרוֹת בֵּין יְבַחוּשִׁים אֲדָמִים הַגְּדִלִין בְּמַיִם, אִם עוֹמְדִין עַל פִּי הַנֶּקֶב מִמַּעֲטָה בְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד וְאִין הַמְּקוֹאוֹת מִתְעַרְבִין : **כֹּל שֶׁהוּא מִבְּרִית הַמַּיִם**. כְּגוֹן יְבַחוּשִׁים אֲדָמִים. וְאִין הַלְּכָה כְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יג} **כְּזֵית כו'**. דְּשְׁעוּרִין כְּלָן הַלְּכָה לְמוֹשֶׁה מְסִינֵי. הַרְמַב"ם : {יד} **טְהוֹר**. פְּרוּשׁ, אֲפְלוֹ לְטַבֵּל בּוֹ : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **כעוביה וכחללה**. כמו עובי גשמה ונקבה ושיעורה אמר שיעור נקבה קוטב ב' אצבעות ואם תהיה בין שני המקואות נקב שיעורי זה השיעור נתערבו שני מקוואות ושבנו מקוה אחד ואמר שהיא מן התורה רוצה לומר חיוב הטבילה במקוה מים ולשון התוספתא כזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ ספק יש בהן כשיעור ספק אין בהם כשיעור ספקן טמא שכל דבר שעיקרו מן התורה ושיעורו מדברי סופרים ספקו טמא וכבר ביארנו שזה לא יחסר מאמרם שיעורין הלכה למשה מסיני לפי שכל מה שאינו בפסוק יקראוהו מדברי סופרים :

ומבריית המים כמו עדשי המים והבעלי חיים הם מתילדים במים אמר שהם אם יהיו בזה המקוה אשר היא כשפופרת הנוד לא יצר אותו ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל : (רמב"ם)

פרק ו - משנה ח

מְטַהְרִים אֶת הַמְקוֹאוֹת, הָעֲלִיּוֹן מִן הַתַּחְתּוֹן, וְהָרְחוֹק מִן הַקְּרוֹב. פִּיֶּצֶד. מִבֵּיא סֶלוֹן שֶׁל חָרֵס אוֹ שֶׁל אֶבֶר {טו}, וּמִנִּיחַ יָדוֹ תַּחְתּוֹ, עַד שֶׁהוּא מְתַמְּלָא מִיָּם, וּמוֹשְׁכּוֹ וּמִשְׁיָקוֹ, אֶפְלוֹ כִּשְׁעָרָה, דִּין. הִיָּה בְּעֲלִיּוֹן אֲרֻבָּעִים סָאָה וּבַתַּחְתּוֹן אֵין כָּלוּם, מְמַלָּא בְּכַתֵּף וְנוֹתֵן לְעֲלִיּוֹן, עַד שֶׁיִּרְדּוּ לַתַּחְתּוֹן אֲרֻבָּעִים סָאָה :

ר"ע מברטנורה **העליון מן התחתון**. כגון שהיה העליון מים שאובים ותחתון מים כשרים {טו} : והרחוק מן הקרוב. ולא חישגין שפמא בא אדם והפסיק השקתו ולא עלתה לו טבילה : מביא סלון של חרס או של אבר. והוא הדין של עץ או של עצם או של זכוכית : אבר. עופרת : ומניח

ידו תחתיו. של הסלון כדי שלא יצאו מים לחוץ כשהוא מתמלא עד שעה שישיק ויתחברו עם המקוה האחר: **אפלו כשערה**. דהקלו בשאובה שהיא דרבנן **[יז]**. אבל אם היה העליון חסר מכשעור ובא להכשירו על ידי השקה להשלימו לכשעור, אין די בהשקה כשערה, דאפלו רבי יהודה דמקל טפי בפרק ב' דגטין **[דף טו]**, בעי טופח על מנת להטפוח: **ממלא בכתף**. דמאחר שיש במקוה ארבעים סאה מים כשרים, אפלו כל מים שאובין שבעולם אין פוסלין אותו **[יח]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [טו] וכל שכן אפכא: **[יז] אבר**. ואף על גב דפשוטי כלי מתכות מקבלי טמאה ואין הוייתו על ידי טהרה בעינן, כתב הרא"ש דהני מלי בממשיך מי גשמים בעלמא, אבל הקא דמחברם למקוה אחר שהוא כשר, לא מפסל, משום דמתכשר על ידי השקה. ולא דמי נמי לריש פרק ה', דהתם בכלי בית קבול, ונפסלו משום שאובים כו'. והרמב"ן פרש, דהקא בסלון מחבר לקרקע. בית יוסף. ולי קשה ממניח ידיו תחתיו, דהא פוסל ליה רבי יוסי בפרק ה' משנה ה' והלכתא כותיה: **[יז]** ושפא מטעם זה לא חישנין בסלון אפלו יהא קטפרס. הר"ש. ודעת התוספות דכשסוף המים לירד ונדאי הוי קטפרס חבור. ועין תוספות יום טוב: **[יח]** דהא ונדאי דעל כרחך צריך לטל בו יותר מארבעים סאה. הרא"ש. ומשום דאי אפטר לצמצם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר ביארנו שהסלון לא יפסול את המקוה ולא ישוב המים ההולכין עליו מים שאובין לפי שאינו מקבל היטב ואפילו היה מקבל כפי מה שקדם שהוא לא נעשה לקבלה:

ואמר של חרס ושל אבר והוא העופרת כפי הידוע ובתוספתא אמר בזאת ההלכה מביא סלון של עץ ושל עצם ושל זכוכית ומניח ידו תחתיו הנה כבר התבאר לך שהכוונה סלון מ"מ ואם הושם קצה הסלון במקוה התחתון כשר וילחוץ המים בידי עד שימלא הסלון ואחר יגביהו עד שיגיע קצהו האחרון למקוה השני הנה מעת שיפגוש קצה הסלון במים אשר בו למים אשר במקוה נתחברו המים במים ונשלם השיעור:

ואמר ממלא בכתף ונותן לעליון כפי עיקר הידוע שמקוה שיש בו מ' סאה לא יפסלוהו מים שאובים: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ט

כִּתְּלָ שְׁבִין שְׁתֵּי מְקוֹאוֹת שְׁנִסְדִּיק לְשֵׁתֵי, מְצַטְרֵף. וְלַעֲרָב, אֵין מְצַטְרֵף {יט}, עַד שֶׁיְהִי אֶמְקוֹם אֶחָד כְּשֶׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, חֲלוּף הַדְּבָרִים. נִפְרָצוּ זֶה בְּתוֹךְ זֶה, עַל רוּם, כְּקִלְפַת הַשּׁוּם. וְעַל רַחֲב, כְּשֶׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד:

ר"ע מברטנורה לשתֵי. מלמעלה למטה: לערב. מימין לשמאל: חלוף הדברים. מלמעלה למטה, אין מצטרף. מימין לשמאל, מצטרף. ואין הלכה כרבי יהודה: נפרצו זה בתוך זה. הינו מלמעלה בראש הכתל. דדוקא כשנסדק הכתל או נקב ולמעלה בראשו שלם, הוא דבעינן כשפופרת הנוד, אבל כשנפרץ הכתל בראשו והמים מתחברים שם, סגי ברום כקלפת השום וברחב כשפופרת הנוד: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יט} אין כו'. משום דמחשבים למה שעל הסדק כאלו סותמו. נראה לי. ורבי יהודה סבר, דמתחשב כאלו אינו. מהר"ל: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שתי. הוא האורך וכמוהו בכותל מלמעלה למטה וערב הרוחב וכמוהו בכותל מימין לשמאל:

וכוונת מצטרף שנצטרפו השני מקואות וישלם השיעור יחד ורבי יהודה מהפך ואומר לערב מצטרף לשתֵי אינו מצטרף:

ואמר נפרצו זה לתוך זה שנהרסה המבדלת העליונה הנה מעת שיעבור המים למעלה מן המבדלת ואפי' בעובי קליפת השום ברוחב ב' אצבעו' ונתערבו המי' בזה השיעור שבמקוה אחד ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ו - משנה י

הָאָבִיב שְׁבַמְרַחַץ, בְּזִמְן שֶׁהוּא בְּאִמְצָע, פּוֹסֵל **[כ]**. מִן הַצַּד, אֵינוֹ פּוֹסֵל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִקּוֹה סָמוּד לְמִקּוֹה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, אִם מְקַבֵּל הָאִמְבָּטִי רְבִיעִית עַד שֶׁלֹּא יִגִּיעוּ לְאָבִיב, כָּשֶׁר. וְאִם לֹא, פָּסוּל. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר, אִם מְקַבֵּל הָאָבִיב כָּל שֶׁהוּא, פָּסוּל:

ר"ע מברטנורה הָאָבִיב שְׁבַמְרַחַץ. כָּלִי שֶׁל מִתְכַּת מְשַׁקֵּעַ בְּאִמְבָּטִי וְיֵשׁ בוֹ נֶקֶב, דְּכִשְׁנִמְאָסִין מִי הָאִמְבָּטִי מִחֲמַת הַטְּבִילוֹת פּוֹתְחִים הַנֶּקֶב שְׁבַמְרַחַץ וְיוֹצֵאִים הַמַּיִם שְׁבַמְרַחַץ וּמִמְשִׁיכִין לוֹ מַיִם אַחֲרֵים נִקְיִים וְסוֹתְמִים הַנֶּקֶב שֶׁלֹּא יֵצְאוּ הַמַּיִם, וְהַמַּיִם הַנִּמְשָׁכִים לְאִמְבָּטִי הֵן כְּשָׂרִים לְטְבִילָה, דְּלֵאחַר שֶׁרַחְצוּ בְּחַמִּין שְׁבַמְרַחַץ נִכְנָסִים לְאִמְבָּטִי וְטוֹבֵלִים שָׁם: **בְּזִמְן שֶׁהוּא בְּאִמְצָע פּוֹסֵל**. לְפִי שֶׁכָּל הַמַּיִם גְּרוּרִים עַל גְּבִיו, וּמַיִם הַגְּרוּרִים עַל גְּבִי כְּלִים הָרִי אֵלּוּ פְּסוּלִים: **מִן הַצַּד אֵינוֹ פּוֹסֵל**. דָּאִין הַמַּיִם גְּרוּרִים עַל גְּבִיו, וְאִין כָּאֵן שְׁאוּב אֶלָּא מֵה שְׁבַתּוֹכוֹ, וְשֶׁאֵר הַמַּיִם הֵווּ לְהוּ מִקּוֹה כְּשֶׁר סָמוּד לְשָׂאוּב, וּמַיִם שְׁאוּבִין בְּצַד מַיִם כְּשָׂרִים לֹא פְּסָלִי וְאֵף עַל פִּי שְׁנוּגֵעִים זֶה בָּזֶה: **אִם מְקַבֵּל הָאִמְבָּטִי רְבִיעִית**. מַיִם כְּשָׂרִים קִדְּם שֶׁיִּגִּיעוּ לְאָבִיב, כְּאֵלּוּ מְקַבֵּל אַרְבָּעִים סָאָה דְּמִי, מְשׁוּם דְּרְבִיעִית שְׁעוֹר מִקּוֹה הִיא מְדֹאֲרִיתָא לְהַטְבִּיל בָּהּ מְחֻטִּין וְצִנּוּרִית **[כא]**: **אִם מְקַבֵּל הָאָבִיב**. כְּלוּמַר כִּינּוֹן דְּאָבִיב הוּא הָעֲשׂוּי לְקַבֵּל כָּל שֶׁהוּא, פָּסוּל בְּכָל עֵינָן שֶׁיִּהְיֶה, בֵּין בְּאִמְצָע, בֵּין מִן הַצַּד, בֵּין מְקַבֵּל הָאִמְבָּטִי רְבִיעִית קִדְּם שְׁבַמְרַחַץ, בֵּין אֵינָהּ מְקַבֵּל: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[כ]** **פוסל**. לְפִי שֶׁהוּא כָּלִי קִדְּם הֵיזְתוּ קְבוּעַ. וְאֵף עַל פִּי שְׁנִתְחַבֵּר, לֹא יֵצֵא מִתּוֹרַת כָּלִי לְהֵיזְתוּ קְבוּעַ לְאַרְצָא. וְזֶהוּ אִמְרָם ז"ל בְּתוֹסְפָתָא, שֶׁלֹּא נִעְשָׂה אֶלָּא לְשִׁמּוֹשׁ עִם הַקְּרָקַע. הַרְמַב"ם בְּנִסְחַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְצָרִיד עֵינָן מְפָרֵק ח' דְּכָלִים מְשָׁנָה ט'. עֵינָן שָׁם: **[כא]** לְטְבִילַת טְמֵאָה. אֲבָל לְהַכְשֵׁר כָּלִי נְכָרִים, אַרְבָּעִים סָאָה בְּעֵינָן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמבטי. הוא רהט המרחץ ואביק הוא אלנביק והמים אשר יגרו לתוך האמבטי ולתוך האביק הם מים כשרין אך כל מה שיגיע מהם בתוך האביק הם פסולין לפי שהם ישובו שאובין לפי שהאביק הוא כלי להיותו נתך לארץ וזהו אמרם ממנו בתוספתא שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע ומצורת בנינם ותבנית זה האביק יהיה מובן זה המחלוקת והעיקר כבר ידעת אשר בהם התקון והוא שמים שאובין בצד מים כשרים לא יפסלום ואע"פ שימששו מים למים ובאמצע פוסל לפי שכבר הגיעו המים שאובין לתוך המקוה והלכה כחכמים : (רמב"ם)

פרק ו - משנה יא

המטהרת שבמרחץ, התחתונה מלאה שאובין והעליונה מלאה כשרין, אם יש כנגד הנקב שלשה לגין, פסול **{כב}**. כמה יהא בנקב ויהיה בו שלשה לגין. אחד משלש מאות ועשרים לברכה, דברי רבי יוסי. ורבי אלעזר אומר, אפלו התחתונה מלאה כשרים והעליונה מלאה שאובין ויש בצד הנקב שלשה לגין, כשר, שלא אמרו אלא שלשה לגין שנפלו :

ר"ע מברטנורה המטהרת שבמרחץ. שקתות המים העשויות במרחץ שנמשכים להם מים צוננים להשתטף בהן כדי לטהר עצמן לאחר שרחצו בחמין, ופעמים שהן שתי שקתות זו בצד זו אלא שהאחת עליונה מחברתה, ויש נקב בפתל שבין שתיהן שהמים יוצאים מזו לזו : **אם יש כנגד הנקב שלשה לגין**. שהנקב רחב וארוך כשעור שיפנסו בו שלשה לגין, נפסלה העליונה מחמת המים שאובין שבתחתונה, דחשיב כאלו המים שכנגד חלל הנקב שאובין הן באמצע העליונה, לא מן הצד, ושלשה לגין מים שאובין פוסלים כשהן באמצע אף על פי שאין פוסלין מן הצד. ורבותא נקט שהתחתונה מים שאובין והעליונה מים כשרים, שדרך המים לרדת ואין דרךן לעלות, ואף על פי כן נפסל העליון. וכך

שָׁכַן שֵׁיפֹסֵל כְּשִׁיחָהּ הַכָּשֵׁר לְצַד תַּחְתּוֹן : כָּמָּה יֵהָא בְּנֻקָּב. הַשְּׂתָא אֶתְא לְאַשְׁמוּעִינָן כָּמָּה שְׁעוּרוֹ שֶׁל נֻקָּב שֵׁיִצְאוּ מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה לְגִין בְּבַת אַחַת : אַחַד מְשַׁלֵּשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים בְּבִרְכָּה. דְּשִׁלְשָׁה לְגִין אַחַד מְשַׁלֵּשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים [בְּאַרְבָּעִים] סָאָה. כִּיִּצַד, הַסָּאָה שְׁשָׁה קַבִּין, וְהַקָּב אַרְבָּעָה לְגִין, נִמְצְאוּ אַרְבָּעִים סָאָה הֵן תִּשְׁעַ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים לֵג, הָרִי שְׁלֹשָׁה לְגִין חֶלֶק אַחַד מְשַׁלֵּשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים בְּבִרְכָּה, כְּלוּמַר בְּמִקּוּהַ כָּשֵׁר שֶׁל אַרְבָּעִים סָאָה, וְשְׁעוּרוֹ חֲכָמִים שְׁעוּר מִקּוּהַ שְׁמַחְזִיק אַרְבָּעִים סָאָה, אִמָּה עַל אִמָּה בְרוּם שְׁלֹשׁ אַמּוֹת, הָרִי שְׁעוּר הַנְּקָב הַמְּחֻזֵּק שְׁלֹשָׁה לְגִין הוּא אַחַד מְשַׁלֵּשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים מֵאָמָה עַל אִמָּה בְרוּם שְׁלֹשׁ אַמּוֹת הַמְּחֻזֵּק אַרְבָּעִים סָאָה. וְרַמְבַּ"ם כְּתַב, שְׁאִם הִיְתָה הַבְּרָכָה פְּחוּת אוֹ יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים סָאָה, מִחֲשָׁבִין הַנְּקָב בְּפְחוּת וּבִיּוֹתֵר לְפִי חֲשָׁבוֹן זֶה, כְּגוֹן אִם הִיָּה בְּבִרְכָּה עֶשְׂרִים סָאָה, צָרִיךְ לִהְיוֹת הַנְּקָב אַחַד מִמָּאָה וְשָׁשִׁים [כַּג] : אֶפְלוּ הַתַּחְתּוֹנָה מִלָּאָה כְּשֵׁרִים וְהַעֲלִיּוֹנָה מִלָּאָה שְׁאוּבִין. שְׁדָרְךְ מִיָּם לִירֵד, אֶפְלוּ הָכִי אֵין שְׁלֹשָׁה לְגִין שְׁאוּבִין שֶׁבְּנֻקָּב פּוֹסְלִין אֶת הַתַּחְתּוֹנָה : שְׁלֹא אִמְרוּ אֵלָּא שְׁלֹשָׁה לְגִין שְׁנַפְלוּ. וְאֵין הַשְּׁאוּבִין פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקּוּהַ עַד שֵׁיפְלוּ לְתוֹכוֹ. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי : (ר"ע מְבַרְטִנּוּרָה).

עיקר תוי"ט [כב] פסול. אִם אֵין בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה. הָר"שׁ : [כג] וְאִם יֵשׁ בּוֹ שְׁמוֹנִים, צָרִיךְ שִׁיחָא בּוֹ אַחַד מְשַׁשׁ מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים בְּבִרְכָּה. הָרַמְבַּ"ם בְּנִסְחַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל : (עִיקַר תוֹי"ט).

רמב"ם ג' לוגין שנפלו. מִטְהַרְתַּ הַמְּטַהַרְתַּ הִיָּה תְּבִנִיתָה אֲצִלָּם שֶׁהוּא שְׁנֵי רֵהִטִים הָאֶחָד יוֹתֵר גְּבוּהָה מִן הַשְּׁנִית וּבְמַחִיצָה וּבְמַסָּךְ הַמְּבַדִּיל בֵּין שְׁנֵי הַרֵהִטִים נֻקָּב כְּפִי זֹאת הַצּוּרָה וְאִם תִּהְיֶה הַתַּחְתּוֹנָה מִיָּם שְׁאוּבִין הֵנָּה נַחֲשָׁב כֹּל מָה שֶׁבַחֲלַל זֶה הַנְּקָב מִיָּם שְׁאוּבִין שֶׁמְגִיעַ בְּמִקּוּהַ כֶּשֶׁר אֲשֶׁר לְמַעֲלָה וְהוּא בְּצַדוֹ :

וְאַחַר אָמַר כִּמָּה יֵהִי שִׁיעוּר הַנְּקָב שִׁיכְלֻהוּ גִ' לוגין מִיָּם שְׁאוּבִין וְאָמַר שְׁאִם יֵהִי כְּשִׁיעוּר שִׁיעֵבוֹר בְּזֶה הַנְּקָב חֶלֶק מְשַׁלֵּשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים מִכֹּל הַמִּיָּם שְׁאוּבִין אֲשֶׁר בְּמִקּוּהַ הַתַּחְתּוֹן אֲשֶׁר הוּא כּוֹלוּ מִיָּם שְׁאוּבִין וְזֹאת הַחֲלוּקָה אֲמַנָּם זְכַרְתִּיהָ לְפִי שֶׁזֶה הַמִּקּוּהַ הַתַּחְתּוֹן אֲשֶׁר בּוֹ מִיָּם שְׁאוּבִין יֵשׁ בּוֹ שִׁיעוּר מִ' סָאָה לְבַד גִ' לוגין יֵהִי חֶלֶק מֵאֵלּוּ הַשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְזֶה שֶׁהַסָּאָה וְיִ קַבִּין וְהַקָּב ד' לוגין וּבְמִ' סָאָה יֵשׁ תִּשְׁעַ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים לוגין וְשִׁלְשָׁה לוגין מִט' מֵאוֹת וְס' הָרִי חֶלֶק מִגִ' מֵאוֹת וְכִ' וְאִם הִיוּ הַמִּיָּם הַשְּׁאוּבִין יוֹתֵר מִמִ' סָאָה אוֹ פְּחוּת הֵנָּה רֵאוּי שִׁישׁוּעַר הַנְּקָב וַיִּחְלֹק חֲלָקִים יֵהִי בְּחֲלָלוֹת הַנְּקָב שֶׁלֹשׁ לוגין מִשֶׁל בְּזֶה אוֹמַר אֵילוּ הִיוּ הַמִּיָּם אֲשֶׁר בַּתַּחְתּוֹנָה עֶשְׂרִים סָאָה יַחֲוִיב שִׁיחָהּ הַנְּקָב שִׁיעוּר הַנְּקָב וַיִּחְלֹק חֲלָקִים יֵהִי מִבּוֹאֵר וְזֹאת הַסְּבָרָה לִר' יוֹסִי אֲמַנָּם סְבַרְתַּ רַבִּי אֶלְעָזָר יֹאמַר שֶׁאִפִּי הִיוֹת הַעֲלִיּוֹנָה אֲשֶׁר בֵּהֶם מִיָּם שְׁאוּבִין אֲשֶׁר הִיָּה אוֹמַר שְׁאִם יִגְרוּ אֶל הַתַּחְתּוֹן יִגְרוּ מִלְּמַעֲלָה לְמִטָּה וְאֶפִּילוּ הִיָּה בְּנֻקָּב דִּי שִׁיכְלָהוּ שְׁלֹשׁ לוגין מִיָּם שְׁאוּבִין לֹא שֶׁתִּשְׁשֶׁם לְאִמְרָם שְׁלֹשׁ לוגין מִיָּם שְׁנַפְלוּ וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי אֲשֶׁר אָמַר

בהיות זאת הנגיעה באמצע המים הנה הם מים שאובין שנפלו לתוך
המקוה : (רמב"ם)

ז

פרק

פרק ז - משנה א

יש מעלין את המקוה ולא פוסלין ^[א], פוסלין
ולא מעלין, לא מעלין ולא פוסלין. אלו מעלין
ולא פוסלין, השלג, והברד, והכפור, והגליד,
והמלח, והטיט הנרוק ^[ב]. אמר רבי עקיבא,
היה רבי ישמעאל דן כנגדי לומר, השלג אינו
מעלה את המקוה. והעידו אנשי מידבא משמו
^[ג] שאמר להם, צאו והביאו שלג ועשו מקוה
בתחלה. רבי יוחנן בן נורי אומר, אבן הברד,
כמים. כיצד מעלין ולא פוסלין. מקוה שיש בו
ארבעים סאה חסר אחת, נפל מהם סאה
לתוכו והעלהו, נמצאו מעלין ולא פוסלין:

ר"ע מברטנורה **יש מעלין**. משלימין לארבעים סאה: **ולא פוסלין**. בשלשה לגין שאובין. וכלהו מפרש כיצד: **הכפור**. גשמים שיורדין נקפים: **גליד**. מים שקפאו על פני הארץ או על פני המים: **טיט הנרוק**. טיט רך ורקיק שנעשה כמו רק: **אבן הפרד כמים**. כמים שאובים דאמרינן לקמן פוסלים ולא מעלים. ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי. והלכה כעדותן של אנשי מידבא שעושין מקוה מן השלג אפלו לכתחלה: **נמצאו מעלין**. שהשלימוהו: **ולא פוסלין**. בשלשה לגין שאובין. שהרי סאה היא הרבה יותר משלשה לגין, ולא נפסל המקוה בכך: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** **ולא פוסלין**. פרוש, ואין צריך לומר שאין פוסלין. ואם תאמר, כיון דחשיב להו מציא דמעלין, מאי טעמא לא פסלי בשאובין. הינו טעמא, דמקוה מים הוא דאתקש למעין, מה מעין בידי שמים, אף מקוה כו', אבל שאר משקין לא אתקוש. הרשב"ד: **[ב]** **הנרוק**. אפלו נרוק אינו פוסל. טור: **[ג]** **והעידו כו'**. ואמנם מה שהיה חולק על רבי עקיבא הוא במשא ומתן של הדין ועל צד הוכוח, לא שישבר כך. הרמב"ם בנסחת ארץ ישראל: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **כפור**. הוא מה שיקפא מן המים בעת צאתו וירד דק:

וגליד מה שיקפא מן המים על פני הארץ ועל פני המים. וטיט הנרוק טיט הרקיק הרבה כמו הרוק ואשר העידו בו אנשי מידבא אמת ואמנם היה מעיד ר"ע מצד השם העשוי לפנים לא שהוא יחשוב זה: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ב

אלו פוסלין ולא מעלין, המים, בין טמאים בין טהורים, ומי כבשים ומי שלקות, והתמד עד שלא החמיץ. כיצד פוסלין ולא מעלין. מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר קרטוב, ונפל מהו קרטוב לתוכו, לא העלהו, פוסלו בשלשה

לְגִיּוֹן. אֲבָל שְׂאֵר הַמְּשָׁקִין, וּמֵי פְרוֹת, וְהַצִּיר,
וְהַמְּרִיס, וְהַתְּמֵד מִשְׁהַחֲמִיץ, פְּעָמִים מֵעֲלִין
וּפְעָמִים שְׂאִינָן מֵעֲלִין. כִּיצַד. מְקוֹה שְׂיֵשׁ בּוֹ
אֲרַבְעִים סָאָה חֶסֶר אַחַת, נֶפֶל לְתוֹכוֹ סָאָה
מֵהֶם, לֹא הֶעֱלָהּ. הֵיוּ בּוֹ אֲרַבְעִים סָאָה, נָתַן
סָאָה וְנִטַּל סָאָה, הֲרִי זֶה כָּשֵׁר :

ר"ע מברטנורה המים. שאובין. בין טמאין בין טהורים: **מי כבשים.** מים
שִׁכְבָּשׁוּ בְּהֵן זֵיתִים אוֹ מֵינֵי יַרְקוֹת: **ומי שלקות.** מים שִׁשְׁלְקוּ בְּהֵן
שְׁלֻקוֹת {ד}: **והתמד.** חרצנים וזגים או שמרים שנתן עליהן מים: **עד**
שלא החמיץ. דאם החמיץ, נדון כמי פרות: **קרטוב.** אחד מששים
וארבעה בלג: **פעמים מעלין.** כדמפרש, כשיש במקוה ארבעים סאה
מים כשרים, ונתן בו סאה מי פרות, ואחר כך נטל סאה ממנו מים ומי
פרות מערבים יחד, הרי כל הסאה של מי פרות שנשארה במקוה
משלימים את המקוה {ה}: **פעמים אין מעלין.** כדקתני במקוה שיש בו
ארבעים סאה חסר אחת {ו}: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ד} הרמב"ם. ועדין לא פרשו מהו שלקות. וכתב הר"ש מי כוי
שנכבשו בהן פרות וירקות או נשלקו: {ה} ולא נחסר ממנו כי אם אחד
מארבעים ואחת לפי חשבון. ובסוף פרק הערל אמרינו דכשר עד רבו. אבל
ביותר מרב, לא, כיון דלא חזי לטבילה כלל, דמקוה מים כתיב. אבל מים,
אפלו ביותר מרב. הר"ש והרא"ש: {ו} והרי המים כשרים כשהיו. והינו
דתני בריש פירקין יש דברים דלא מעלין ולא פוסלין. הרמב"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המים בין טמאים בין טהורים. ר"ל מים שאובין:

מי כבשים. המימות אשר יכבשו בהן המכובשין כמו המים אשר יכבשו
בהם הזיתים והקפרי:

ומי שלקות. המים אשר ישלקו בהם השלקות:

והתמד. שמרי יין אם יושם עליהם מים ויחומץ ממנו או מהשתנות הענבים
קודם שיתחמצו לפי שהם אם יתחמצו אחר זמן ישוב כמו מי פירות וכבר
בארנו שקרטוב חלק מדי וששים מלוג ושגי' לוגין מים שאובין פוסלים את
המקוה אם היה פחות ממי סאה:

ומורייס. הוא המור ואמרו שהוא כעין מים. אין מעלין דומה לאמרו
בתחלת הפרק שיש שם דברים שאין מעלין ולא פוסלין: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ג

הִדִּיחַ בּוֹ סֵלִי זֵיתִים וְסֵלִי עֲנָבִים, וְשָׁנוּ אֶת
מִרְאֵיו, כְּפֶשֶׁר {ז}. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, מִי הֶצְבַּע
פּוֹסְלִין אוֹתוֹ בְּשִׁלְשָׁה לָגִין, וְאֵינָן פּוֹסְלִין אוֹתוֹ
בְּשָׁנוּי מִרְאָה. נֶפֶל לְתוֹכוֹ יֵין, וּמַחֵל {ח}, וְשָׁנוּ
אֶת מִרְאֵיו, פְּסוּל {ט}. כִּי־צַד יַעֲשֶׂה. יִמְתִּין לוֹ עַד
שְׂיִרְדּוּ גִשְׁמִים וַיַּחֲזְרוּ מִרְאֵיהֶן לְמִרְאֵה הַמַּיִם.
הָיוּ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה, מִמֶּלֶא בַּכֶּתֶף וְנוֹתָן
לְתוֹכוֹ עַד שְׂיַחֲזְרוּ מִרְאֵיהֶן לְמִרְאֵה הַמַּיִם:

ר"ע מברטנורה וְשָׁנוּ אֶת מִרְאֵיו כְּפֶשֶׁר. דִּהְדַּחַת כְּלִים לֹא חֲשִׁיבָא שְׁנוּי
מִרְאָה: וְאֵין פּוֹסְלִים אוֹתוֹ בְּשָׁנוּי מִרְאָה. מִשּׁוּם דְּצַבְעָא לִית בֵּיה
מִשְׁפָּא: מַחֵל. מַיִם הַיוֹצְאִים מִן הַזֵּיתִים: יִמְתִּין עַד שְׂיִרְדּוּ גִשְׁמִים.
דְּלְמַלְאֵת בַּכֶּתֶף אֵי אֶפְשָׁר {י}, דְּבַחְסָר עֶסְקִינָן, שֶׁהוּא נֶפֶסֶל בְּשִׁלְשָׁה
לָגִין: מִמֶּלֶא בַּכֶּתֶף. דְּמִקּוּה שְׁלֵם אֵין הַשְּׂאוּבִים פּוֹסְלִים אוֹתוֹ לְעוֹלָם:
(ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} כְּפֶשֶׁר. מִפְּנֵי שְׂאֵין בָּהֶם מְגוּף הַדְּבָר הַמְּשַׁנֵּה אֶת מִרְאֵיו.
הַר"א: {ח} וּמַחֵל. וְאֶפְלוּ לְמֵאן דְּאָמַר דְּאֵינּוּ מִשְׁקָה, דְּכָל שְׂאֵין עוֹשִׂין הַיָּמֵנוּ
מִקּוּה פּוֹסֵל בְּשָׁנוּי מִרְאָה. גְּמַרָא: {ט} פְּסוּל. מִשּׁוּם דְּמִתְחַזֵּי כְּמִקּוּה שֶׁל שְׂאָר
מִשְׁקִין, וּמִקּוּה מַיִם כְּתִיב. הַר"א: {י} וְקִשָּׁה, הָא אֶפְשָׁר בְּהַמְּשָׁכָה לְרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ בַּפֶּרֶק ב' מְשַׁנָּה ז'. וְנִרְאָה לִי, דְּמִתְנַיִתִין אֵלֵיבָא דְּכָלֵי עֲלָמָא נִסְבָּה.
וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר ביארנו פעמים רבות שמוחל הוא המים השחורים אשר יגרו
מן הזיתים וכבר קדם שמי פירות לא יפסלו את המקוה בגי' לוגין וכן שאר

המשקין ולכן לא יפסול היין ומי הזיתים המקוה אלא בשנוי מראה ואפיו
היה במקוה מאה סאין עד"מ ונפל בו מעט מיין או מי פירות ושנה מראהו
נפסל עד שישוב אל מראהו ואפילו היה המקוה מכי סאה ונפל בו יין או מי
פירות ולא נשתנה מראהו הנה נשאר מראהו בענינו שלא נפסל ולא יחשוב
גם כן באחד ועשרים סאה אבל בכי סאה כמו שהיה כפי מה שקדם שהם
לא מעלין ולא פוסלין ושמור זה : (רמב"ם)

פרק ז - משנה ד

נִפְּל לְתוֹכוֹ יַיִן אוֹ מַחֵל וְשָׁנוּי מִקְצַת מְרֵאָיו, אִם
אֵין בּוֹ מְרֵאָה מִיִּם אַרְבָּעִים סָאָה, הֵרִי זֶה לֹא
יִטְבֵּל בּוֹ :

ר"ע מברטנורה אין בו מראה מיס ארבעים סאה. אם אין במקוה
ארבעים סאה שיש בהן מראה מיס, לא יטבל באותו מקוה אפלו באותו
צד שיש בו מראה מיס. ואם טבל, לא עלתה לו טבילה : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם זה מבואר לא יצטרך ביאור : (רמב"ם)

פרק ז - משנה ה

שְׁלֹשָׁה לְגִין מִיִּם, וְנִפְּל לְתוֹכוֹ קֶרְטוֹב יַיִן, וְהֵרִי
מְרֵאִיהוֹ כְּמֵרֵאָה הַיַּיִן, וְנִפְּלוּ לְמִקְוֵה, לֹא

פְּסָלוּהוּ **{יא}**. שְׁלֹשָׁה לַגֵּינ מֵיִם חָסֵר קָרְטוּב, וְנִפְּל לְתוֹכָן קָרְטוּב חָלָב, וְהָרִי מֵרְאִיָּהוּ כְּמֵרְאָה הַמַּיִם, וְנִפְּלוּ לְמִקְוֵה, לֹא פְּסָלוּהוּ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אֹמֵר, הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֲרֵי הַמֵּרְאָה:

ר"ע מברטנורה וְנִפְּלוּ לְמִקְוֵה לֹא פְּסָלוּהוּ. הוֹאִיל וְהוּן נִרְאִין כְּיִין, וּמֵי פְּרוֹת אֵין פּוֹסְלִין בְּשִׁלְשָׁה לַגֵּינ: הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֲרֵי הַמֵּרְאָה. אִף עַל פִּי שְׂאִין הַחֶלֶב פּוֹסֵל הַמִּקְוֵה וְאֵין בְּמַיִם שְׁעוֹר שְׁלֹשָׁה לַגֵּינ לְפִסֵּל, מְכַל מְקוֹם כְּיִין שְׂיֵשׁ כָּאֵן שְׁלֹשָׁה לַגֵּינ שְׁנִרְאִין כְּמַיִם, חֲשָׁבִינָן לְהוּ כְּאֵלוּ כֶּלֶן מַיִם. וּפּוֹסְלִין. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{יא}** לֹא פְּסָלוּהוּ. וְהוּא שְׁלֹשָׁה שָׁנִי מֵרְאָה הַמִּקְוֵה. הָרִאשׁוֹן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם רבי יוחנן אומר כאשר מראה הכל מראה המים והם ג' לוגין הנה יפסלו את המקוה ואע"פ שבקצת ג' לוגין יש חלב אשר לא יפסול בג' לוגין להיותו משאר המשקין כמו שקדם ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי: (רמב"ם)

פּרָק ז' - מִשְׁנָה ו

מִקְוֵה שְׂיֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה מְכֻנּוֹת, יָרְדוּ שְׁנַיִם וְטָבְלוּ זֶה אַחֲרֵי זֶה, הָרִאשׁוֹן טְהוֹר, וְהַשֵּׁנִי טָמֵא. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אִם הָיוּ רִגְלָיו שֶׁל רִאשׁוֹן נוֹגְעוֹת בְּמַיִם, אִף הַשֵּׁנִי טְהוֹר. הַטָּבִיל בּוֹ אֶת הַסָּגוּס וְהַעֲלָהוּ, מְקַצְתוֹ נוֹגֵעַ בְּמַיִם, טְהוֹר. הַכֹּר וְהַכְּסֵת שֶׁל עוֹר, כְּיִין שֶׁהִגְבִּיָּה שְׁפִתוֹתֵיהֶם מִן הַמַּיִם, הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכָן

שְׂאוּבִין **[יג]**. כִּיצַד יַעֲשֶׂה, מִטְבִּילָן וּמַעֲלָה אוֹתָם דְּרָךְ שׁוּלִיָּהִם :

ר"ע מברטנורה **השני טמא**. דְּוַדַּאי חָסַר שְׁעוֹר הַמְּקוֹה בְּטְבִילְתּוֹ שֶׁל ראשון : **אף השני טהור**. דְּאִמְרִינן גוֹד אַחִית, וְהוּי כְּאֵלוֹ הַמַּיִם שֶׁהַעֲלָה הָרִאשׁוֹן בְּגוֹפּוֹ הֵן מְחַבְּרִין לְמַי מְקוֹה וְלֹא נֶחְסַר מִשְׁעוֹרוֹ כְּלוּם. וּפְרָשׁוּ בְּגִמְרָא דְּחִגְיָה **[דף יט]** דְּלֹא טַהַר רַבִּי יְהוּדָה אֶלָּא בְּמַעֲלוֹת דְּרַבְּנָן, כְּגוֹן שֶׁהָיָה טְהוֹר לְחֻלִּין וְטָבַל לְהֵיוֹת טְהוֹר לְמַעֲשֶׂר, אוֹ שֶׁהָיָה טְהוֹר לְמַעֲשֶׂר וְטָבַל לְהֵיוֹת טְהוֹר לְתַרוּמָה. אֲבָל לְעֵלוֹת מִטְמְאָה גְמוּרָה לְטַהֲרָה, דְּבָרֵי הַכֹּל טַמֵּא. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה : **סגוס**. בְּגַד צָמַר עָב, וְקוֹרִין לוֹ בְּעַרְבֵי אֶלְבוֹרְנו"ס, וּבּוֹלַע מֵיִם הַרְבֵּה : **מקצתו נוגע במים טהור**. וּבְמְקוֹה שֵׁשׁ בּוֹ אֲרַבְעִים סָאָה מְצַמְצְמוֹת אֵירִי, וְטָבַל בּוֹ אָדָם לְאַחַר שֶׁהִטְבִּיל בּוֹ אֶת הַסְּגוּס, טְהוֹר הָאִישׁ הַטּוֹבֵל אֵף עַל פִּי שֶׁנֶּחְסַר שְׁעוֹר מְקוֹה בְּטְבִילַת הַסְּגוּס, מֵאַחַר שֶׁמְקַצֵּת הַסְּגוּס נוֹגֵעַ בְּמַיִם. וְרַבִּי יְהוּדָה הֵיא דְּסְבִירָא לִיה אִמְרִינן גוֹד אַחִית **[יד]** : **המים שבתוכן שְׂאוּבִים**. וְחוֹזְרִים וּפּוֹסְלִים אֶת הַמְּקוֹה בְּשִׁלְשָׁה לְגִים. שֶׁהָרִי לֹא הָיָה בּוֹ אֶלָּא אֲרַבְעִים סָאָה מְכֻנָּוֹת וְנִתְחַסַּר כְּשֶׁהִגְבִּיָה שְׁפִתוֹתֵיהֶן מִן הַמַּיִם : **ומעלה אותם דרך שוליהם**. כִּדִּי שֶׁלֹּא יִפְלוּ הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכָן לְמְקוֹה וְיִפְסְלוּ כָּל מֵימָיו **[יד]** : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[יב]** כְּלוּמַר, וְאִין הִלְכָה כְּמוֹתוֹ. וְהַרְמַב"ם פָּסַק לְהַדֵּךְ דְּסְגוּס : **[יג] שְׂאוּבִין**. שֶׁהָרִי צָרִיךְ שֶׁיִּבְאוּ בָּהֶם הַמַּיִם : **[יד]** לְפִי שֶׁכְּשֶׁהִפְלִי בְּמְקוֹה לֹא נִשְׁאַבוּ, וְכִשְׁמַעֲלֵהוּ וְנִתְהַפֵּךְ דְּרָךְ שׁוּלִיו תּוֹ לֹא מְקַרִי מֵיִם שֶׁבְּתוֹכוֹ, שֶׁאֵינָן מִתְקַבְּלִין בְּתוֹכוֹ : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מְבֹאָר הוּא שֶׁאִם הִיָּה בַּמְּקוֹה מ' סָאָה מְכוּוֹנוֹת וְטָבַל בּוֹ אִישׁ הֵנָּה מ' סָאָה יִחְסְרוּ לְהַתְלַחֵלַח גּוֹפּוֹ בְּמַיִם וְלִכְּנֹן אוֹתוֹ אֲשֶׁר יִטְבּוֹל אַחֲרָיו אֵינְנו טְהוֹר ר' יְהוּדָה אוֹמֵר שֶׁאִם הָיוּ רִגְלָיו עוֹמְדוֹת בְּמַיִם הֵנָּה יֵהוּי הַמַּיִם אֲשֶׁר עָלָיו מְחֻבְּרוֹת בַּמְּקוֹה וְכִבֵּר בִּיאָרוֹ בְּגַמ' (חגיגה דף יט). וְאָמְרוּ מַחְלוּקֵת בְּמַעֲלוֹת דְּרַבְּנָן אֲבָל לְעַנִּין טוֹמְאָה וְטַהֲרָה דְּבָרֵי הַכֹּל טַמֵּא וּמַעֲלוֹת דְּרַבְּנָן הֵם הַנִּזְכָּרוֹת בְּחִגְיָה (שם) בְּאִמְרָם שֶׁהִטְהוֹר לְחוּלִין יִצְטָרֵךְ טְבִילָה לְמַעֲשֶׂר וְכֵן הִטְהוֹר לְמַעֲשֶׂר יִצְטָרֵךְ טְבִילָה לְתַרוּמָה :

וְסָגוּס אֵל בְּרִיגוּס וַיִּתְלוּ בּוֹ מַיִם רַבִּים וְאִם הִטְבִּילוּ בְּאֵלוֹ הַמַּיִם סָאָה הַמְצוּמְצְמוֹת וְנִשְׁאַר קְצָהוּ בְּמַיִם הֵנָּה נֶחְסַב הַמַּיִם אֲשֶׁר בּוֹ כְּמַחְבְּרוֹת לְאֲשֶׁר בַּמְּקוֹה וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יִטְבּוֹל בּוֹ אַחַר זֶה טְהוֹר כֹּל עוֹד שִׁיעֲמוֹד קִצַּת הַבּוֹרְגוּס בְּמַיִם וְכֵן אִם הִטְבִּילוּ כֹּר וְכִסְתָּ שֶׁל עוֹר בְּזֶה הַמְּקוֹה וַיִּצְטָרֵךְ שִׁיעֲלוּ בְּזוּיוֹתֵיהֶם וּפִיָּהֶם לְמַטָּה עַד שֶׁלֹּא יִשְׁאַר בָּהֶם מַיִם שְׂאוּבִין וַיִּפְסְלוּ אֶת הַמְּקוֹה לְהֵיוֹתוֹ מִמִּי סָאָה מְכוּוֹנוֹת שֶׁאִם הִגִּיעַ מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה לּוּגִין לְגַבּוֹרוֹת

בזה הכר או הכסת ואחר העלהו ושפכם במקוה נפסל כפי מה שהתבאר
ואין הלכה כרבי יהודה : (רמב"ם)

פרק ז - משנה ז

הטביל בו את המטה, אף על פי שרגליה
שוקעות בטיט העבה, טהורה, מפני שהמים
מקדמין. מקוה שמימיו מרדדיו, כובש אפלו
חבילי עצים, אפלו חבילי קנים, כדי שיתפחו
{יט} המים, ויורד וטובל. מחט שהיא נתונה על
מעלות המערה, היתה מוליך ומביא במים, כיון
שעבר עליה הגל, טהורה :

ר"ע מברטנורה הטביל בו את המטה. שרגליה גבוהות, ואי אפשר
להטבילה כלה כאחת במקוה קטן כזה ששעורו מצמצם, אלא אם כן
רגליה שוקעות בטיט: העבה. שאינו נרוק ואין מטבילין בו {טו} :
שהמים מקדמין. להטביל הרגלים קדם שישקעו בטיט {טז}, ובמים
הטבילו: שמימיו מרדדים. שאין המים עמקים, מחמת שהמקוה רחב
והמים מתפשטים בכלו. ואף על פי שיש בו ארבעים סאה, אין כל גופו
מתכסה במים בבת אחת {יז} : כובש. לצד אחד של מקוה: אפלו חבילי
עצים וקנים. ואף על גב דנראה כמקוה שחלקו, אפלו הכי הואיל והמים
נכנסין ביניהן {יח}, לא הוי חלוק. וכובש דנקט, מפני שהעצים והקנים
צפים על פני המים, וצריך לכבש עליהם אבנים כדי שיכנסו תחת
המים: היתה מוליך ומביא במים. מנענע המים בידיו {כ} : כיון שעבר
הגל. של מים על המעלה של מקוה שהמחט מנח בה וצפו מי הגל על
המחט, טהורה. ולפי שהמחט דקה וקטנה וירא פן תפל במים, דרדך
להטבילה כן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} כלומר בטיט לבדו, אבל פשהמים צפים על גביו מטבילין
בו: {טז} וקשה, דמפל מקום מאי מהני, הא אז לא היתה המטה כלה במים

וְאֵן כָּלָה בַּבַּת אַחַת בְּעֵינַן. וּלְשׁוֹן הָרִאשׁוֹן, קִדְמוֹ הַמַּיִם וְנִגְעוּ בְּרַגְלֵי כוֹי, וְאוֹתָן הַמַּיִם מְחַבְּרִים לַמְּקוֹה, הַלְכָּד לֹא הָיוּ חֲצִיץ, כְּדַתְנָן סוּף פָּרָק ח' הָאוֹחַז בְּאֶדָם כוֹי אִם הִדִּיחַ יָדָיו טְהוּרִים: **[יז]** כְּדִילְפִינָן בְּסַפְרָא. וְעֵינַן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יח]** וְקָשָׁה, דָּאִם כֵּן מֵאֵי אֶפְלוּ, הָא דוֹקָא עֲצִים וְקִנִּים. אֲבָל לְשׁוֹן הָרִאשׁוֹן, לֹא מִבְּעֵינָא אֲבָנִים אֶלָּא אֶפְלוּ עֲצִים וְקִנִּים שֶׁהַמַּיִם בִּינֵיהֶם לֹא חָשִׁיב הַפֶּסֶק וּמְצַטְרֵפִין הַמַּיִם שֶׁבִּינֵיהֶם לְאַרְבָּעִים סָאָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִחְלְקוּ כָּל הַמְּקוֹה, שְׂאָף עַל פִּי שֶׁהַמַּיִם שֶׁבִּין הַנְּצָרִים מְחַבְּרָן אֵין זֶה חֲבוּר כוֹי [וְכָל שְׂכָן בְּאֲבָנִים]. וְעֵינַן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יט]** שִׁיתְפָּחוּ. כְּלוּמַר, שִׁיעֲלוּ כְּמִין תַּפּוּחַ וְיִהְיוּ עֲמָקִים מִצַּד אֶחָד וְטוֹבֵל בָּהֶם. הָרִאשׁוֹן: **[כ]** וְלֹא הָיוּ כְּמִהְיָה מְקוֹה עַל יְדֵי דְבָר הַמְּקַבֵּל טְמֵאָה, מִיְדֵי דְהָיוּ אֶטוּבֵל אֶת הַכְּלִי בְּיָדָיו בְּתוֹדַת הַמְּקוֹה, שְׂאִם הִדִּיחוּ, טְהוּרִים, דְּהִקָּא נְמִי עֵקֶר הַמְּקוֹה בְּמִקוּמוֹ וְהִגֵּל לֹא נִתְלַשׁ לְגַמְרֵי. וְעֵינַן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עֵיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם המטה היא רבת הגובה וזה המקוה קטן לפי שהוא ארבעים סאה מכוונות בהיות בלתי אפשר שיכלול המים למטה ויצופו עליה עד שיטבעו רגליה בבוץ הנקפא אשר במקוה הנה הוא טהור לפי שאלה הרגלים אשר יטבעו בבוץ לא יגיעו בבוץ עד שיטהרם המים והוא אמרו מפני שהמים מקדמין וביאור מרודדין שטוחים על פני ארץ תרגום וירקעו ורדידו (שמות לט):

כדי שיתפחו. שיגבהו ויעלו ר"ל שהוא ילחוץ המים מכל צד בחבילי עצים וקנים אשר יקבצו המים במקום אי ויתהוו וישבו אליו גובה ויטבול בו ואחר אמר שאם הניע המים בידו עד שישאו גלים ועבר מהם גל על זה המחט ועד"מ אשר על מעלות המקוה הנה נטהרה זאת המחט וכפי זה תקיש: (רמב"ם)

אָרֶץ יִשְׂרָאֵל טְהוֹרָה, וּמְקוֹאוֹתֶיהָ טְהוֹרִים {ב}.

מְקוֹאוֹת הָעַמִּים שְׁבֻחוּצָה לְאָרֶץ, כְּשָׂרִים לְבַעֲלֵי קְרִיּוֹן, אֶפְלוּ נִתְמַלְאוּ בְקִילוֹן. שְׁבֻאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁחוּץ לַמִּפְתַּח, כְּשָׂרִים אֵף לְנִדּוֹת. מִלְּפָנִים מִן הַמִּפְתַּח, כְּשָׂרִים לְבַעֲלֵי קְרִיּוֹן, וּפְסוּלִים לְכָל הַטְּמְאִים. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, הַקְּרוּבִים לְעִיר וְלְדָרֶךְ, טְמְאִים, מִפְּנֵי הַכְּבִיסָה. וְהֶרְחוּקִים, טְהוֹרִים:

ר"ע מברטנורה אָרֶץ יִשְׂרָאֵל טְהוֹרָה. וְאֶפְלוּ עֵירוֹת שֶׁל כּוֹתִים {א} שְׁבֻחוּצָה. שְׁלֹא גָזְרוּ טְמֵאָה אֶלָּא עַל אֶרֶץ הָעַמִּים בְּחוּצָה לְאָרֶץ: וּמְקוֹאוֹתֶיהָ טְהוֹרִים. וְלֹא מִחֻזְקִינָן לְהוּי בְּשֵׁאוּבִים, דְּסִתְמָא בְּהַכְּשֵׁר נַעֲשׂוּ: לְבַעֲלֵי קְרִיּוֹן. לְהַתִּירָן בְּדַבְרֵי תוֹרָה. דְּבַעַל קְרִי אֲסוּר בְּדַבְרֵי תוֹרָה עַד שִׁטְבַּל, וְכִי טְבִיל אֶפְלוּ בְּמִקְוָה שְׁכַל מֵימֵי שְׁאוּבִין מִתֵּר: אֶפְלוּ נִתְמַלְאוּ בְקִילוֹן. שְׁמַלְאוּ מִים בְּכֶתֶף וְשָׁכְכוּ לְתוֹךְ גִּמְא, וּמְאוֹתָהּ גִּמְא יֵשׁ דָּרֶךְ {ג} שֶׁהוֹלְכִים הַמִּים לְמִקְוָה: שְׁחוּץ לַמִּפְתַּח. חוּץ לְפִתַח הַמְּדִינָה: כְּשָׂרִים אֵף לְנִדּוֹת. לְהַתִּירָן לְבַעֲלֵיהוֹן, וְאֵף עַל גַּב דְּאִיכָא אֲסוּר כְּרֵת. וְלֹא חִישִׁינָן שְׁמָא חֲסָרִים הָיוּ וְנִפְלוּ עֲלֵיהֶם מִים שְׁאוּבִים וְנִתְמַלְאוּ, דְּחוּץ לְפִתַח הַמְּדִינָה אֵין רַגְלֵי בְּנֵי אָדָם מְצוּיִין שָׁם: לְפָנִים מִן הַמִּפְתַּח. לְפָנִים מִפְּתַח הַמְּדִינָה: וּפְסוּלִים לְכָל הַטְּמְאִים. שְׁבֻנֵי אָדָם מְצוּיִין שָׁם הִרְבֵּה וּמִמְלֵאִים בְּכֶתֶף מִים וְנוֹתְנִים שָׁם לְכַבֵּס וְלַרְחוֹץ: מִפְּנֵי הַכְּבִיסָה. שְׁיֵשׁ לוֹמֵר חֲסָרִים הָיוּ וְנִפְסְלוּ מִן הַפְּלִים שְׁמִכְבָּסִים שָׁם: וְהֶרְחוּקִים טְהוֹרִים. שְׁאִין מְכַבָּסִים בְּהוֹן וְלִיכָא לְמִיחַשׁ לְהַכִּי. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי אֶלְיעֶזֶר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} תוספתא. והוא הדין דנכרים. ונקט כותים משום סיפא כו'. ומיהו יש לפרש דאירי בסותיתא ואשקלון וחברותיה דתני בתוספתא דאין בהם משום ארץ העמים, ובמקום הנכרים גזיר, במקום הכותים לא גזיר. הר"ש. ועין תוספות יום טוב: {ב} ומקוואותיה כו'. ויש בו הבדל יזכרהו עדין. הרמב"ם: {ג} ואף על גב דהמשכה אינה אלא ברבייה, הכא מהני אפלו בכלו. ומיהו נראה לי שלא דברו אלא בהנה שכן דרד למלאות בקילון, ואין הכי נמי דאפלו בלא המשכה כלל כשרה. וכן משמע בבית יוסף. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר ביארנו שדבורינו פה בבעל קרי אינו לענין טומאה וטהרה אלא לענין טבילה כפי מה שהיה המעשה בזה הזמן שבעל קרי אם היה בריא שיטבול במי סאה ואז יתפלל ויקרא כמו שהתבאר בברכות (דף כב.) ואפילו היו אלה המי סאה מים שאובין הנה הם כשרים לבעל קרי ר"ל שהוא אם ירד בהם מותר לו להתפלל ולקרא ואע"פ שלא טהר לענין טומאות וטהרות והבן זה הכונה ולא יסור ממך ודע שאין הבדל יעשהו האדם כפי מה שראוי בארץ ישראל ובחוצה לארץ ואמנם דברינו פה במקוואות הנמצאות אשר לא נדע אלה המים הנקוים אם הם שאובין או כשרים ואמר שהנמצא בארץ ישראל בחזקת טהרה ובזה ההבדל נזכרהו עדיין ואשר בחוצה לארץ אינם בחזקת כשרים ואמנם הם כשרים לבעלי קריין לבד להיות מים שאובין כשרים לבעלי קריין כמו שביארנו והוא אמרו ואפילו נתמלאו בקילון אשר הם מים שאובים ודאי ואין בענין ספק שהם כשרים לבעלי קריין ואחר אמר שהמקוואות הנמצאות בא"י מה שיהיה מהן חוץ משער העיר הנה הוא בחזקת כשר ואפי' הנדה טובלת בהם ותהיה מותרת לבעלה ולא נאמר מאחר שזה איסור כרת לא תטבול אלא במקוה שנתאמת ענינו ונודע שהוא כשר וכל מקו' שיהיה בתוך המדינה ותסגר עליו שער המדינה אינו בחזקת טהרה להשתמש האנשים בו כי לפעמים ירחצו בגדיהם וכליהם וישיבוהו מים שאובים או הם בעיקר הקואתם מים שאובין ואינם ראויים אלא לבעלי קריין כמו שביארנו ורבי אליעזר אומר ואפילו אותו שהוא חוץ לעיר אם יהיה קרוב לעיר הנה הוא בחזקת שאוב להשתמש האנשי' בו ואין הלכה כרבי אליעזר : (רמב"ם)

פרק ח - משנה ב

אלו בעלי קריין שהם צריכין טבילה. ראיה
מים חלוקים או עכו"רים, בתחלה, טהור.
באמצע ובסוף, טמא {ד}. מתחלה ועד סוף,
טהור {ה}. לבנים ונמשכים, טמא. רבי יוסי
אומר, לבנים כעכו"רים :

ר"ע מברטנורה חלוקים. שמיטוף טפין חלוקים כמין שלשלת : בתחלה.
בתחלת הטלת מי רגלים : טהור. דלאו מין קרי הוא, אלא מעצירת

השֶׁתֶן הוּא בָּא : בְּאִמְצַע וּבִסּוּף. שֶׁל הַטֹּלֶת מִי רִגְלִים, טָמֵא, דְּמִין קָרִי הוּא : וְנִמְשָׁכִים. מִי רִגְלִים מְדַבְּקִים : טָמֵא. דְּמִין קָרִי הוּא : לְבָנִים פְּעֻכּוּרִים. וּבִתְחִלָּה טְהוֹר, בְּאִמְצַע וּבִסּוּף טָמֵא. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ד} **טמא**. מְדַבְּרֵיהֶם. וְלִתְרוּמָה. אֲבָל לְחַלּוּן טְהוֹרִים. תּוֹסַפְתָּא : {ה} **טהור**. דְּמִסְתַּמָּא מִחֲמַת מִכָּה הוּא, דְּאִין דְּרָדָּ קָרִי לְבָא בִּתְחִלָּה קִדְּם הַשֶּׁתֶן, וְכִי הִכִּי דְהִנְדָּ דְּבִתְחִלָּה לֹא הוּוּ קָרִי הִכִּי נְמִי הִנְדָּ דְּבְאִמְצַע וּבִסּוּף. מְהַר"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **חלוקין**. חֲלֻקוֹת שֶׁלֹּשֶׁת הַהִזְלָה אוֹ עֲכוּרִין אִם יֵהִי בִתְחִלַּת הַשֶּׁתֶן וְאִמֵּר שְׁמַהֲעֵצ' הַשֶּׁתֶן קָרָה לוֹ זֶה אִם הִיָּה הַשֶּׁתֶן כּוֹלוֹ תֵּאֵר אַחַד הֵנָּה הוּא ג"כ טְהוֹר וְאִפִּילוֹ הִיָּה כּוֹלוֹ עֲכוּר וְכוּונַת נִמְשָׁכִין שִׁיְהִיָּה הַשֶּׁתֶן מִתְדַבֵּק קִצְתוֹ בְּקִצְתוֹ וְזֶה כֹּאשֶׁר יֵהִי בּוֹ קִצְת דְּבִקּוֹת הֵנָּה הוּא טָמֵא וְאִפִּי הִיָּה הַדְּבִקּוֹת נִרְאָה בְּאִמְצַע אוֹ בִסּוּף אוֹ בִתְחִלָּה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר שֶׁאִם הָיוּ לְבָנִים נִמְשָׁכִים בִּתְחִלָּה טְהוֹר כִּמוֹ מִשְׁפַּט הַעֲכוּרִים וְאִין הִלְכָה כְּר"י : (רמב"ם)

פרק ח - משנה ג

הַמְטִיל טְפִין עֲבוֹת מִתּוֹךְ הָאִמָּה, טָמֵא {ו}, דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר חֲסִמָּא. הַמְהַרְהֵר בְּלִילָה וְעָמַד וּמָצָא בְּשָׂרוֹ חֵם, טָמֵא {ח}. הַפּוֹלְטֵת זֶרַע בִּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, טְהוֹרָה, דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, פְּעָמִים שְׁהֵם אַרְבַּע עוֹנוֹת, פְּעָמִים שְׁהֵם חֲמִשׁ, פְּעָמִים שְׁהֵם שֵׁשׁ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר {ט}, לְעוֹלָם חֲמִשׁ :

ר"ע מברטנורה **המהרהר בלילה**. וְרוֹאֵה שְׁבָא עַל הָאִשָּׁה {ז}, וְכִשְׁנַעוֹר מִשְׁנַתּוֹ מָצָא בְּשָׂרוֹ חֵם וְלֹא מָצָא טֶפֶת קָרִי : טָמֵא. דְּוִדָּאִי רָאָה קָרִי אֶלָּא שְׁנַאֲבַד בְּמַעוּטוֹ בְּבִגְד : הַפּוֹלְטֵת שֹׁכֶת זֶרַע בִּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי טְהוֹרָה. כְּגוֹן שְׁשִׁמְשָׁה בְּחִמְיָשִׁי בְּשַׁבַּת, וּפְלָטָה בְּשַׁבַּת, לֹא שְׁנָא שְׁמִשָּׁה בִּתְחִלַּת לַיִל

חמישי דאשתי הזרע במעיה ארבע עונות שלמות ליל חמישי ויום חמישי ליל ששי וששי, לא שנא שמשה חמישי עם חשכה, דלא אשתי אלא מקצת חמישי וליל ששי וששי, דלא איכא אלא שתי עונות שלמות. שהעונה היא או יום או לילה: **רבי ישמעאל אומר**. בא לחלק ולומר דפולטת בשלישי לשמושה טמאה, אבל פולטת ברביעי, טהורה. מיהו מודה הוא דמקצת היום ככלו, דלא הקפידה תורה אלא במנן הימים ולא במנן העונות: **ופעמים שהן ארבע עונות שלמות**. כגון אם שמשה בליל (רביעי) [חמישי] עם חשכה, פליטתה טמאה עד תחלת ליל שבת: **ופעמים שהם חמש עונות**. כגון אם שמשה בתחלת יום רביעי בעלות השחר, ופליטתה טמאה עד ליל שבת: **פעמים שהן שש**. כגון ששמשה בתחלת ליל רביעי והיא טמאה עד תחלת ליל שבת, נמצאו שש עונות שלמות: **רבי עקיבא אומר לעולם חמש**. עונות. ואם יצאה מקצת עונה ראשונה, נותנים לה מקצת עונה ששית להשלים חמש עונות, דכל הפולטת בתוך חמש עונות שלמות, טמאה. והלכה כרבי אלעזר בן עזריה: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ו} **טמא כו'**. ותנא קמא סבירא ליה דלעולם טהור. כן פסק הרמב"ם. ועין תוספות יום טוב: {ז} דאי אפשר לשמש בלא הרגשה, דאי לאו הכי, הא כל שכבת זרע שאין כל גופו מרגיש אינה מטמאה, דשכבת זרע אמר רחמנא בראייה להזריע. גמרא. וצריך עיון ממיס עכורים או חלוקים דלעיל. הר"ש: {ח} **טמא**. מדבריהם. וכמו שכתבתי לעיל: {ט} **רבי עקיבא אומר כו'**. במסכת שבת דף פ"ו פליגי בדרישי דקראי, ועין שם בתוספות. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **טפין עבות**. נקודות עבות:

והמהרהר בלילה. מי שחשב בלילה ענינים הכרחיים להגיר הזרע ואחר מצא גופו חם הנה הוא טמא אע"פ שלא מצא זרע וביאור הש"ס שזה בתנאי שיראה בשנתו שהוא בעל אשה בעילה גמורה ואחר שנעור משנתו ולא מצא חמר זרע אך שימצא גופו חם הנה זה הוא אשר הוא טמא לפי שמעת שבעל בשנתו הנה הזריע אך שנתנגב או היה מעט השיעור ונבלע בבגדים. והעיקר אצלנו אשר יקרא שכבת זרע הוא אחר הגיע ברחם אם תפלטנו ולא תשתנה הנה הוא כמו רואה שכבת זרע וטמא ונפל המחלוקת אחר כמה מן הזמן תצא ממנה שכבת זרע ותהיה טהורה ויהיה זה הזרע כבר נפסדה צורתו ויצא מגדר הזרע:

ודע שעונה הוא עת מן הזמן אם יום שלם או לילה שלמה וכן אמרו עונה או יום או לילה. ראבי"ע יסבור שמי שפלטה שכבת זרע אחר ג' עונות שלמות שהיא טהורה וזה אפשר שיהא ביום ג' משל בזה שאם נבעלה בא' בשבת

ונשארה ליל שני ויום ב' וליל ג' וזה ג' עונות הנה אם פלטה שכבת זרע יום ג' תהיה טהורה לפי שפלטה אחר ג' עונות ונהיתה פולטת ביום הג' טהורה וחכמים ג"כ יחשבו כמו שבא בש"ס במס' שבת (דף פו.). אבל חכמים אומרים ג' עונות שלמות בעינין ור' ישמעאל מחשב שהיא טהורה אם פלטה אחר ב' ימים שלמים ויהיה התחלת ב' ימים קודם עלות השמש ואחריתם שקיעת השמש וקצת היום הג' והנה אפשר בב' אלו הימים ובקצת מהג' שיהיה ד' עונות או ה' או ו' משל בזה שאם נבעלה בסוף ליל ה' ופלטה ביום שבעה בבקר הנה היא טהורה לפי שכבר עברו עליה ב' ימים הה' והו' וקצת הג' והוא ליל שבת וכל מה שיש בזה הזמן ד' עונות יום ה' וליל ו' ויום ו' וליל שבת ותהיה אחר ד' עונות טהורה. והנה תהיה אחר ה' עונות אם נבעלה בסוף יום ד' קודם שקיעת השמש ויהיה עמהם ה' עונות ליל ה' ויום ה' וליל ו' ויום ו' וליל שבת וזה בב' ימים אחר הג' הה' והששי וליל שבת והנה תהיה אחר ו' עונות כגון שנבעלה ביום הד' אחר עלות השמש ותהיה עמה ו' עונות עם ליל שבת ואם פלטה ביום השבת תהיה טהורה ואלו הו' עונות אמנם תהיינה בב' ימים וקצת הג' והה' והששי וליל שבת ולא נחשוב יום הד' לפי שהיא נבעלה ביום ד' אחר עלות השמש ועיקר סברת ר' ישמעאל שיהיו ב' ימים קודם עלות השמש ור' עקיבא יכריע חמשה עונות לעולם כמו שאמר לעולם חמש ואם נבעלה במקצת היום או במקצת הלילה ישלימו הה' עונות מזה העת משל בזה שאם נבעלה ביום ד' בחצי היום הנה נשאר אצלנו חצי יום ד' וזה חצי עונה וליל ה' ויום חמישי וליל ו' ויום ו' כאשר נהיה ליל שבת בחצי הלילה נשלמו ה' עונות ואם פלטה אחר חצות לילה תהיה טהורה והוראת כלם אמנם הוא מאמרו הי"ת (שמות יט) היו נכונים לשלשת ימים וגו' ונפל המחלוקת מתי היה זה הצווי וקבל הוראת כל א' מהם למה שדומה בעיון הש"ס ממנו בזה המקום והלכה כראב"ע: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ד

נְכָרִית שֶׁפִּלְטָה שְׁכָבֶת זָרַע מִיִּשְׂרָאֵל, טְמֵאָה.
בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁפִּלְטָה שְׁכָבֶת זָרַע מִנְּכָרִי, טְהוֹרָה.
הָאִשָּׁה שֶׁשָּׁמְשָׁה בֵּיתָהּ, וְיָרְדָה וְטָבְלָה, וְלֹא
כָבְדָה אֶת הַבַּיִת, כָּאֵלוּ לֹא טָבְלָה. בַּעַל קָרִי
שֶׁטָבַל וְלֹא הִטִּיל אֶת הַמַּיִם, כְּשִׁיטִיל אֶת

הַמַּיִם, טָמֵא. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, בְּחוּלָה וּבְזָקוֹן {יב}, טָמֵא. בְּיֶלֶד וּבְבָרְיָא, טְהוֹר:

ר"ע מברטנורה **טמאה**. הטפה של שכבת זרע שפִּלְטָה {י} {יא}: טהורה. וְאַפְלוּ טָמְאָה דְרַבְּנָן לִיכָא: וְלֹא כַבְדָּה אֶת הַבַּיִת. לא קנחה את עצמה עד שלא ישאר בה לחלוחית של שכבת זרע: **כָּאֵלוּ לֹא טַבְּלָה**. דְּחִישִׁינָן שְׂמָא תַפְלֵט טַפַּת שְׁכַבַּת זָרַע שֶׁנִּשְׁאַר לָהּ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם: **לְכַשְׁיִטִּיל מַיִם טָמֵא**. שְׂמָא נִשְׁתַּיֵּיר מִן הַקָּרִי בְּתוֹךְ הָאֵמָה וְיוֹצֵא עִם הַשֶּׁתֶּן: **בְּיֶלֶד וּבְבָרְיָא טְהוֹר**. שְׂיוֹצֵא בְּכַח וְאִין מִשְׁתַּיֵּיר. וְעַד כַּמָּה קָרוּי יֶלֶד, כָּל שְׁעוֹמֵד עַל רַגְלוֹ אַחַת וְחוֹלֵץ מִנְעָלוֹ וְנוֹעֵל מִנְעָלוֹ {יג}, וְאַפְלוּ בֶן שְׂמוֹנִים שָׁנָה. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {י} אָבֵל בְּנִכְרִית לֹא שִׁיכָא בָּהּ טָמְאָה. רַשִׁי"י: {יא} וּלְאַחַר שְׁלֹשָׁה בְּעֵצָא בְּגַמְרָא וְאַסִּיק בְּתִיקוֹ: {יב} וּבְזָקוֹן כּוֹ'. לְשׁוֹן הַרְמַבְּ"ם בְּחַבּוּרוֹ, בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים בְּחוּלָה אוּ בְזָקוֹן, אָבֵל יֶלֶד בְּרִיא כּוֹ': {יג} וּלְשׁוֹן הַרְמַבְּ"ם, וְנוֹעֵל אוּ חוֹלֵץ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמרו טמאה וטהורה ר"ל השכבת זרע עצמה כפי מה שביארנו בפתיחה ששכבת זרע של עובד כוכבים טהורה: ואמר כבדה את הבית כנוי לקנוח אבר מאבריה אחר המשגל עד שלא ישאר לשכבת זרע רושם האחוז בגוף וכל בעל קרי אם לא השתין קודם הטהרה הנה בעת שישתין יטמא כי אז תצא השארית הזרע הנשאר בחלל האמה ור' יוסי אומר שתכלית מה שישאר משכבת זרע השארית תוך הגוף לאיש חולה או זקן לפי שהם לא ידחום בחוזק אמנם איש בריא או ילד ואפילו היה חולה הנה הוא טהור לפי שתצא בכח שלא תשאר לו רושם תוך הגוף והלכה כר"י: (רמב"ם)

פּרָק ח - מִשְׁנֵה ה

נְדָה שְׁנִתְנָה מְעוֹת בְּפִיָּה וְיֶרְדָּה וְטַבְּלָה, טְהוֹרָה מִטָּמְאָתָה {יד}, אָבֵל טָמְאָה הִיא עַל גַּב רִקְחָה. נְתָנָה שְׁעָרָה בְּפִיָּה, קִפְצָה יְדָה, קִרְצָה

שְׁפֹתוֹתֶיהָ, כָּאֵלוּ לֹא טָבְלָה. הָאוֹחֹז בְּאָדָם
וּבְכָלִים וּמִטְבִּילָן, טְמֵאִין. וְאִם הִדִּיחַ אֶת יָדוֹ
{יז} בַּמַּיִם, טְהוֹרִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, יִרְפָּה,
כִּדִּי שְׁיָבְאוּ בָהֶם מַיִם {יח}. בֵּית הַסֵּתְרִים, בֵּית
הַקְּמָטִים, אֵינָן צָרִיכִין שְׁיָבְאוּ בָהֶן מַיִם :

ר"ע מברטנורה טְהוֹרָה מִטְמֵאֲתָהּ. מִטְמֵאֲתָהּ נֹדָה, וּמִתְרַת לְבַעֲלָהּ : אָבֵל
טְמֵאָה עַל גַּב רֵקָה. שְׁנֵתִלֵּשׁ עַל הַמַּעוֹת קֹדֶם טְבִילָה, וּטְמֵאָה מִתּוֹרַת
מִגֵּעַ {טו}, דְּרֵקָה מִטְמֵא בְּמִגַּע וּבְמִשָּׂא : נִתְּנָה שְׁעָרָה בְּפִיהָ. וְלֹא בָאוּ
הַמַּיִם בְּשְׁעָרָה {טז} : קִרְצָה שְׁפֹתוֹתֶיהָ. דְּחִקָה שְׁפֹתוֹתֶיהָ בְּיוֹתֵר זֶו זֶו בָּזוּ :
כָּאֵלוּ לֹא טָבְלָה. וְאַסוּרָה לְבַעֲלָהּ כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה : הָאוֹחֹז בְּאָדָם וּבְכָלִים
וּמִטְבִּילָן טְמֵאִין. דְּבִמְקוֹם אֲחִיזָתוֹ לֹא בָאוּ מַיִם : וְאִם הִדִּיחַ יָדוֹ בַּמַּיִם
טְהוֹרִים. לְפִי שֶׁהִמְשִׁקָה שְׁעַל יָדוֹ מִתְחַבֵּר לְמִי הַמְּקוֹה וְשׁוֹב אֵין כָּאֵן
חֲצִיצָה : רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר יִרְפָּה וְכוּ'. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן : בֵּית
הַסֵּתְרִים. כְּגוֹן תּוֹדָה הָאֶזֶן וְתוֹדָה הַחֹטֵם וְתוֹדָה הַפֶּה : בֵּית הַקְּמָטִין. שֶׁל
שָׁחִי וְשֶׁל עֶרְוָה. אֵי נִמִּי, קְמָטִין שֶׁל זָקֵן וְזִקְנָה שֶׁבְּשָׂרָם נִקְמָט : אֵין צָרִיךְ
שְׁיָבְאוּ בָהֶן מַיִם. דְּכֹתִיב (ויקרא טו) וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזָּב וְיָדוֹ לֹא שָׁטַף
בַּמַּיִם, וְכִי בְּשִׁטִּיפַת יָדָיִם נִטְהַר הַזָּב, וְהִלָּא טְבִילַת כָּל הַגּוֹף בַּמַּיִם חַיִּים
הוּא צָרִיךְ, אֲלֵא לֹא לֹא לְדָ מַה יָדוֹ בְּנִרְאָה, אֲף כָּל בְּשָׂרוֹ בְּנִרְאָה, פֶּרֶט
לְבֵית הַסֵּתְרִים. וְאֲף עַל פִּי כֵן אָמְרוּ חֲכָמִים לְעוֹלָם יִלְמַד אָדָם בְּתוֹדָה
בֵּיתוֹ שֶׁתְּהֵא אִשָּׁה מְדִיחָה קְמָטִיהָ בְּשַׁעַת טְבִילָה, דְּנִהֵי דְאֵין צָרִיכִין לְבֹא
בָהֶן מַיִם, מְקוֹם הָרְאוּי לְבִיאַת מַיִם בְּעֵינָן : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יד} טְהוֹרָה כּוּ'. מִלְתָּא דְפְשִׁיטָא הוּא, דְּהָא אֵינָן מְהַדְקִים. אֲלֵא
סִיפָא אֲצִטְרִיךְ לִיה דְּטְמֵאָה עַל גַּב רֵקָה. בֵּית יוֹסֵף. וְנִקְט נֹדָה, דְּטְמֵאֲתָהּ וְגַם
טְהַרְתָּה שְׁכִיחֵי טְפִי : {טו} דְּלַעֲנָן טְבִילָה הוּי כְּטָמוֹן וְלַעֲנָן טְמֵאָה גְלוּי,
כְּדִלְפִינָן בְּגִמְרָא. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : {טז} דִּילְפִינָן בְּעָרוּבִין דָּף ד', אֶת
בְּשָׂרוֹ, אֶת הַטָּפֶל לְבְּשָׂרוֹ, וְזֶהוּ שְׁעַר : {יז} הִדִּיחַ כּוּ'. קֹדֶם אֲחִיזָתוֹ. הַר"ש :
{יח} יִרְפָּה כּוּ'. וְתִנָּא קָמָא גְזַר שְׁמָא לֹא יִרְפָּה. הַרְמְב"ם. אָבֵל הַטּוֹר פִּירֵשׁ
דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אֶהְדִּיחַ קָאֵי וּבְעֵי תִרְתִּי, וְלִתְנָא קָמָא בְּחַד סָגִי : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם טְמֵאָה ע"ג רוקה. שהוא כמו איש טהור שנגע ברוק הנדה אשר
ישׁוֹב רֵאשׁוֹן לְטוֹמֵאָה כְּמוֹ שְׁבִיאָרְנוּ בַּפְתִּיחָה וְתִהִיָּה מוֹתֵרַת לְבַעֲלָהּ :

ואמר כאילו לא טבלה הוא שתשאר אב הטומאה ותהיה אסורה לבעלה
ולר"ש שירפה את ידיו ויכנסו המים לידיה ולא לה הכלים ות"ק אמר שהם
טמאים גזירה שמא לא ירפה :

ובית הסתרים פנימי הגוף כמו פנים האף והאוזן ופנים הפה :

ובית הקמטים. היא הערוה וקבל הוראה על זה מאמרו (ויקרא טו) וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים וידוע שהזב לא יועילהו רחיצת הידים בעודו טמא ואמנם ירצה באמרו וידיו לא שטף במים שהוא לא טהר ואמר ידיו להודיעך שלא יחויב טהרה זולת מה שיראה מן הגוף טהרה בעת שיטהר הגוף והוא אמרם (שם) ורחץ בשרו יכול אף בית הסתרים תלמוד לומר וידיו לא שטף במים מה ידיו בנראה אף כל בשר בנראה פרט לבית הסתרים ואמרו לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה בשעת טבילה מדיחה קמטיה ואע"ג דתנן (נדה דף טו:) בית הקמטים ובית הסתרים אין צריכין שיבואו בהן המים נהי דביאת מים לא בעינן מקום הראוי לבא במים בעינן ר"ל שהיא תהיה מכינה אלה הקמטים שיבואו מים בהם וממה שימנעו ממנו בעת הטבילה שלא יקפוץ במקוה ולשון התוספתא (פ"ה) הקופץ למקוה הרי זה מגונה והטובל פעמים במקוה הרי זה מגונה והאומר לחבירו כבוש ידך עלי במקוה הרי זה מגונה וממה שראוי שתדעהו ששיעור מקוה הוא מ' סאה הוא מלא מקו' יהיה בארכו וברוחב אמה ברום ג' אמות וכן כל מקום תהיה שבירה גדולה חללו זה השבר על איזה תבנית שיהיה וכבר ידעת שאמה כ"ד אצבעות האצבע רוחב גודל מאצבעות היד וכבר הכפלתי ענין אלו המדות פעמים רבות ואין הלכה כר' שמעון : (רמב"ם)

ט

פרק

א

משנה

-

ט

פרק

אלו חוצצין באדם {א}, חוטי צמר וחוטי פשתן וקרצועות שבראשי הבנות. רבי יהודה אומר,

שֶׁל צֶמֶר וְשֶׁל שֵׁעַר אֵינָם חוֹצְצִין, מִפְּנֵי שֶׁהַמִּים בָּאִין בָּהֶם :

ר"ע מברטנורה אלו חוצצין. חוטי צמר וחוטי פשתן והרצועות. שהבנות מקלעות בהן שער שבראשן, והן מהדקות בשער שבראש ומונעות המים מלכנס בשער: **שֶׁל צֶמֶר וְשֶׁל שֵׁעַר אֵין חוֹצְצִים**. ואין הלכה כרבי יהודה בשל צמר, אבל בחוטין של שער מודים לו חכמים, לפי שהמים נכנסים בהן. ודוקא חוטים שבראש חוצצין. אבל של צואר, אין חוצצים, שאין אשה חונקת את עצמה **{ב}**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{א}** באדם. משום דבמשנה ה' קתני אלו חוצצין בכלים, תני גבי טבילת אדם אלו חוצצין באדם. הר"ש: **{ב}** ומיהו ברצועה רחבה וחלקה חונקת וחוצצת: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כוונת חוצצין שמבדילין בין המים והגוף או השער המחובר בגוף כי שער הגוף יחוייב שיכללוהו המים כמו שיכללו הגוף:

והרצועות. שבראשי הבנות יקשרוהו על השער ועל הגבות יחד והלכה כר' יהודה בחוטי שער ואפילו קשרן על ראשו תכלית הקשר: (רמב"ם)

פ ר ק ט - מ ש נ ה ב

קלקי הלב והזקן, ובית הסתרים באשה, לפלוף שחוץ לעין, וגלד שחוץ למפה, והרטיה שעליה, ושרף היבש, וגלדי צואה שעל בשרו, ובצק שתחת הצפרן, והמלמולין, וטיט היון, וטיט היוצרים, וגץ יוני. איזהו טיט היון, זה טיט הבורות, שנאמר (תהלים מ), ויעלני מבור שאון מטיט היון. טיט היוצרים, כמשמעו. רבי

יוֹסִי מְטַהֵר בְּשֵׁל יוֹצְרִין וּמְטַמֵּא בְּשֵׁל מְרַקָּה.
וְגַץ יוֹנִי, אֵלֹו יִתְדוֹת הַדְּרָכִים, שְׂאִין טוֹבִילִין
בְּהֵן וְלֹא מְטַבִּילִין אוֹתָן. וּשְׂאָר כָּל הַטֵּיט,
מְטַבִּילִין בּוֹ כְּשֶׁהוּא לַח. וְלֹא יִטְבֵּל בְּאֶבֶק שְׁעַל
רְגְלָיו {ד}. לֹא יִטְבֵּל אֶת הַקְּמָמוֹס בַּפְּחָמִין,
אֲלֵא אִם כֵּן שִׁפְשֵׁף:

ר"ע מברטנורה קלקי הלב. שְׁעַר שֶׁבְחֻזָּה כְּנֶגֶד הַלֵּב שְׁנִסְתַּבֵּד וְנַעֲשֶׂה כְּעֵין שְׂרָשְׁרוֹת, וְהֵן נִמְאָסוֹת מִן הַזְּעָה: וּבֵית הַסְּתָרִים בְּאִשָּׁה. מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׁעַר נֶאֱחָז וּמְסִתַּבֵּד בְּאוֹתוֹ מְקוֹם יִמְחַמַת הַזְּעָה וְהַטְנוּף וְהַלְכָלוֹד. וְדוֹקָא בְּאִשָּׁה נְשׂוּאָה שְׁמִקְפֶּדֶת עַל עֲצָמָה שֶׁלֹּא תִתְגַּנֵּה עַל בַּעֲלָהּ הוּא דְבֵית הַסְּתָרִים הָיוּ חֲצִיצָה, אֲבָל בַּפְּנוּיָה דְאִינָה מְקַפֶּדֶת, לֹא הָיוּ בֵית הַסְּתָרִים חֲצִיצָה: לְפָלוּף. צוֹאֵת הָעֵין: גְּלִיד. רִיר הַיּוֹצֵא מִן הַמֶּכָּה שְׁמִתִּיבֵשׁ וְנַעֲשֶׂה גְלִיד: וּשְׂרָף הַיֵּבֶשׁ. אִם הִיָּה עַל בְּשָׂרָה מִן הַשְּׂרָף הַנוֹטֵף מִהָאֵילָנוֹת אוֹ מִן הַפְּרוֹת, וְנִתְיַבֵּשׁ שָׁם: גְּלִידֵי צוֹאֵה שְׁעַל בְּשָׂרוֹ. שְׁנִתְיַבֵּשׁה וְנַעֲשִׂית גְּלִיד: וְהַמְלָמוּלִין. כְּשִׁיִּדְיוֹ שֶׁל אָדָם מְלַכְלָכוֹת בְּטֵיט אוֹ בְּבֶצֶק אוֹ בְּזַעַה וּמוֹלֵל יָדוֹ אַחַת עַל חֲבֵרְתָּהּ נַעֲשֶׂה עַל יָדוֹ כְּמִין גְּרִיגִיִּים שֶׁל שְׁעָרִים: בְּשֵׁל מְרַקָּה. טֵיט הַשְּׂרוּי בְּלָבֹן בִּיצָה, עֲשׂוּי לְתִיקוֹן בּוֹ הַכְּלִים שְׁנִסְדְּקוֹ, שְׂאִין הַמַּיִם מִמַּחִין אוֹתוֹ. מְרַקָּה, לְשׁוֹן תַּמְרוּקֵי נָשִׁים. וְאִין הַלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי {ג}: יִתְדוֹת דְּרָכִים. טֵיט שְׁנִתְמַעֵד עַל יָדֵי הַלוֹד בְּנֵי אָדָם שְׁמִהֲלָכִים עֲלָיו. וְכִשֶּׁהוּא לַח נִקְרָא גַץ יוֹנִי, וְכִשֶּׁהוּא יָבֵשׁ, נִקְרָא יִתְד הַדְּרָכִים, שְׁקִשָּׁה לְהַלֵּד עֲלֵיהֶן וְנִרְאָה כְּמַהֲלֵד עַל גְּבִי יִתְדוֹת: שְׂאִין טוֹבִילִין בָּהֶם. אִם הִיָּה בַמְּקוֹה טֵיט כְּזֶה: וְלֹא מְטַבִּילִין אוֹתָן. אִם הִיָּה עַל בְּשָׂרוֹ. וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים, וְלֹא מְטַבִּילִין אוֹתָם אִם נִטְמְאוּ מִימֵיו, דְּלֹא סִלְקָא הַשְּׂקָה בַמְּקוֹם הַטֵּיט: הַקְּמָמוֹס. כְּלֵי נְחֹשֶׁת שְׁמַחְמָמִים בּוֹ הַמַּיִם, וּיִמְחַמַת הָעֵשֶׂן וְהַשְּׁלֵהֶבֶת שְׁעוֹלָה עַל גְּבִיו נַעֲשֶׂה סְבִיבּוֹ פְּחָמִין: אֲלֵא אִם כֵּן יִשְׁפֹּשֵׁף. הַפְּחָמִין שְׁעַל גְּבִיו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ג} בְּמֵאֵי דְמְטַהֵר בְּשֵׁל יוֹצְרִין. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: {ד} וְלֹא כּוּי. וְאִם טְבֵל אֵינּוֹ חוֹצֵץ. הַרְמַב"ם. וְהֵינּוּ דְלֹא כָּלְלוּ בְּהַדִּי הֵינִי דְרִישָׁא. וְכִתְבֵּי הַכֶּסֶף מְשֻׁנָּה שְׁכֵן הוּא בְּתוֹסְפָתָא. וְהַר"שׁ הֵבִיא תּוֹסְפָתָא הָיוּ רְגְלָיו מְלֵאִים אֶבֶק וְטְבֵל בַּמְּקוֹה שְׁיֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה, טָמֵא. שִׁפְשֵׁף אוֹ שֶׁהִטְבִּילוּ בְּחַמִּין, טְהוֹר: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כִּבֵּר בִּיאָרְנוּ בְּכ"ט מְכַלִּים קִלְקִין שֶׁהֵן אֲרוּגֵי שַׁעַר כְּמוֹ שְׂרָשְׁרוֹת הַנְּגַבְלוֹת מִן הַשַּׁעַר לְקִשׁוֹר הַבְּהֵמוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן וְאִמֵר שֶׁשַׁעַר גַּב הַחֻזָּה וְשַׁעַר גַּב הָעֵרוּהָ אִם נִתְאָבֵד וְנִתְקַבֵּץ בְּכוּוֹנָה וְנִאֲבַק וְשֵׁב כְּמוֹ שְׂרָשְׁרַת הֵנָּה הוּא חוֹצֵץ וְלִכֵּן כְּלֵי מִשְׁגַּל בְּאִשָּׁה אִם לֹא תִתְקִין עֲצָמָה בְּחַפִּיפָה קוֹדֵם הַטְּבִילָה

הנה במה שיש שם מן הזיעה ומן הזוהמה תהיה חציצה כי לזה המקום ישפכו המותרים תמיד וכבר הוסיפה התוספתא (פ"ו) בזה ביאור ואמר ר"ש שזורי אומר בית סתרים באשה בנשואה חוצץ בפנויה אינו חוצץ וסיבת זה כי הפנויה לא תחוש מזה ולא תקפיד על היותם בלתי נקיים ולזה לא תחוץ החלאה הזאת פירוש זה הלכלוך כפי מה שיתבאר מענין ההקפדה :

ולפלוג שבעין הליחה אשר תתקבץ בעפעפיה ובקצת העין הנקרא מאק :

והגליד שע"ג המכה הקליפה אשר תעלה על החבורה :

והרטיה היא משיחה :

שרף היבש. משרפים היבשים :

וגלדי צואה. קליפות הזוהמא אשר יתהדקו על הגוף :

ומלמולין הם הגרגרים אשר יתעגלו על הידים כשילוש אדם בצק או חומר ואח"כ יחכך ידיו זה בזה להסיר מעליהם הבצק או החומר :

וטיט של מרקה הוא טיט יותר עב מטיט של יוצרין יחככו בהם הכלים הנסדקין לסתום סדיקתם ונתבאר בתוספ' (פ"ז) שיתדות הדרכים הוא הטיט אשר יתהווה בדרכים ואפילו בזמן הקיץ ילכלכו בהן הבגדים הנה זה הטיט חוצץ ולא יתאמת טהרה למי שיהיה על גופו ואין ראוי ג"כ טבילה בו אם היה בכלל המקוה כפי מה שקדם והוא אמרו שאין טובלין בהן ולא מטבילין וקומקומוס הקומקום אשר יהיה בהן המים ויכבו בהן הגחלים וישארו מכובים אלא אם שפסף שיחכך פנימי בידו ויניח הפחם בידו עד שלא יתעכבו במקום אחד ויחוצו המים ממנו ואין הלכה כר' יוסי : (רמב"ם)

פ ר ק ט - מ ש נ ה ג

אֵלוֹ שְׂאִין חוֹצְצִין, קְלָקִי הָרֹאֵשׁ, וּבֵית הַשְּׁחִי

(ה), ובית הסתרים באיש. רבי אליעזר אומר, אַחַד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה, כָּל הַמְּקַפֵּיד עָלָיו, חוּצָץ. וְשֵׁאִין מְקַפֵּיד עָלָיו, אֵין חוּצָץ **(ו)** :

ר"ע מברטנורה **ובית הסתרים באיש**. דאיש אינו מקפיד. ואפלו אשה אין מקפדת אלא נשואה כדפרישית: **ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ**. והוא שלא יהיה על רב גופו. ופסק ההלכה לענין חציצה, רבו ומקפיד עליו, חוצץ דבר תורה. מעוטו, כלומר אם הדבר החוצץ הוא במעוט הגוף, אף על פי שמקפיד עליו, אינו חוצץ מן התורה, אבל חכמים גזרו על רבו שאינו מקפיד משום רבו המקפיד, ועל מעוטו המקפיד נמי משום רבו המקפיד. ולא גזרו על מעוטו שאינו מקפיד אטו מעוטו המקפיד, דהיא גופא גזרה, ואנן ניקום ונגזר גזרה לגזרה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(ה)** **השחי**. בכלל בית הסתרים הוא, ואצטריך, דהנה אמינא דוקא בית הנקב ובית הערוה דאינו נראה לעולם מפני הכבוד, אבל השחי לא מקרי בית הסתרים, קמשמע לן. ואי לא תני אלא השחי, הנה אמינא דרבי אליעזר לא פליג אלא בהא, קא משמע לן. מהר"ם: **(ו)** **כל המקפיד כו'**. אתאן לכלי עלמא. וקשה, דהנה ליה למתני בתר פלהו. ויש לפרש נמי דדברי רבי אליעזר הוא שאמר האיש כו' תלוי בקפידה. ומשום הכי נמי לא תני זה הכלל. בני מוהר"ר לינאוי יצ"ו. והרא"ש כתב שגרס ליה בדברי רבי אליעזר ושוב גרס נמי זה הכלל כו'. ואולי שכן הוא נמי גרסת הרמב"ם וְהַר"ב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **קלקי הראש ובית השחי**. הפנימיות אשר יסתלסל השער וישוב כמו לבד אמנם שער הראש או שער האורבים ובית הסתרים באיש ר"ל קלקי בית הסתרים באיש לפי שהוא לא יקפיד על זה וכונת מקפיד שישתדל על זה הדבר ויחוש וירצה סורו. ואינו מקפיד שלא יחוש על זה הדבר ולא יקפיד אם ישאר על גופו או לא ישאר ודע שעיקר זאת השאלה שאם יהיה הדבר החוצץ על גופו כמו טיט ובצק ומה שדומה להם מן הענינים המבדילים וכללו גודל שטח הגוף והוא חושש ומקפיד על השארותו וחפץ בסורו מגופו הנה הוא חוצץ ולא יעלה לו טבילה עד שינוקה גופו ממנו ויטבול אחר זה אמנם אם לא היה מקפיד עליו אין חוצץ אע"פ שיכלול רוב הגוף וכן אם היה הדבר החוצץ על מיעוט גופו אינו חוצץ ואפילו אם היה חפץ בסורו ומקפיד עליו זהו דין תורה אך מדרבנן כל המקפיד עליו חוצץ ואפי' היה מיעוט גופו גזירה משום רובו וכן גזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד והוא אמרם דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ ומיעוטו ואע"פ שמקפיד אינו חוצץ וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד ולא חייבוהו החציצה ג"כ למעוטו שאינו מקפיד משום מעוטו המקפיד באשר מעוטו המקפיד עצמו גזירה ולא גזרינן גזירה לגזירה הנה התבאר לך מזה כולו שכל מה שיחפוץ על סורו מגופו וירצה זה חוצץ ואפי' הי' הפחות שבשעורים והוא אמרו שם כל המקפיד עליו חוצץ וכל מה שלא יקפיד ממנו אם סר אם נשאר

אינו חוצץ ובתנאי שלא יהיה זה על רוב גופו ושמור זה העיקר תמיד כי הוא ענין החציצה ואין הלכה כר"א בהשוותו איש ואשה : (רמב"ם)

פרק ט - משנה ד

לפלוף שבעין, וגלד שעל המכה, ושרף הלח, ולכלוכי צואה שעל בשרו, וצואה שתחת הצפרן, וצפרן המדלדלת, כשות של קטן, לא טמא ולא מטמא. קרום שעל המכה, טמא ומטמא : {ט}

ר"ע מברטנורה לפלוף שבעין. בלח אינו חוצץ {ז}, בגיבש {ח}, חוצץ. ושחוצץ לעין דלעיל, בין בלח בין בגיבש, חוצץ. וטעמא הוי, דחוצץ לעין אדם מקפיד בין בלח בין בגיבש. בתוך העין, בגיבש מקפיד, בלח אינו מקפיד : כשות של קטן. כמין שער נולד בבשר הקטנים, כעין שער הנולד בקשואין שקורין פאקו"ס בערבי, ואותו שער קרוי בלשון משנה כשות של קשות, כך שער של קטן הדומה לו קרוי כשות של קטן, והנשים קוראות לו שער שוטה : לא טמא. אם נגע טמאה באותו שער לא נטמא הקטן : ולא מטמא. אם היה הקטן טמא באחת מאבות הטמאות, ונגע אדם באותו שער ולא נגע בבשרו, לא נטמא הנוגע, דלא חשיב שער זה יד להכניס טמאה ולהוציא : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} שבתוך העין הדמעה מלחלתו ואינה מניחתו להיות יבש. ונראה דלכלוכי צואה וצואה שתחת הצפרן נמי דוקא בלח כו'. תוספות : {ח} והינו משמתחיל לירק. גמרא : {ט} כשות כו'. ואמנם זכר זה הדבור הנה, ואף על פי שאינו מפונת החציצה, לפי שזוכר משפטי קרומי החבורה בחציצה. הרמב"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לפלוף שבעין. הליחה אשר תהיה בתוך העין אם תחלה :

ולכלוכי צואה. חלאת הזוהמא והיא לחות :

וצואה שתחת הצפורן. זוהמת הצפרניים :

כשות של קטן. הוא השעיריות אשר יהי על גופות הנערים הקטנים והוא דומה לשער דק מאד [ובפ"ב] מעוקצין אמר כשות של קישות ר"ל שעיריות הפיקוס. אמרו שהוא מן האדם לא יטמא אם נגעה טומאה בזה השעיריות ולא יטמא ג"כ ר"ל שאם היה נער טמא באחד מאבות הטומאה ונגע מי שנגע בשערת גופו הנה זה אשר נגע לא יטמא. והקרום אשר יקשור על החבורה בהפך זה שהיא תיטמא ותטמא אמנם זכר זה הדבור הנה ואע"פ שאינו מכוונת החציצה לפי שזוכר משפטי קרומי החבורה בחציצה : (רמב"ם)

פרק ט - משנה ה

אלו חוצצים בפלים. הזפת והמור בכלי זכוכית, בין מבפנים בין מבחוץ. על השלחן ועל הטבלה ועל הדרגש, על הנקיים, חוצצין. על הבלוסין, אינן חוצצין. על מטות בעל הבית, חוצץ. ועל של עני, אינו חוצץ. על אכופ של בעל הבית, חוצץ. ועל של זקקין, אינו חוצץ. ועל המרדעת, חוצץ. רבן שמעון בן גמליאל [\[י\]](#) אומר, עד כאסר האיטלקי :

ר"ע מברטנורה [והמור](#). מוסק"ו בלע"ז. ויש ספרים גורסים וחקר : **דרגש**. מטה קטנה. תרגום וישבת על מטה כבודה (תזקאל כג), דרגשין : על הנקיים חוצצין. משום דקפדי עליהן : בלוסין. מלכלכים. ודומה לו בגמרא בפרק כלל גדול [שבת דף עו] עסה בלוסה : אינן חוצצין. דלא קפדי עליה. והינו טעמא דמטות בעל הבית ועני : אכופ. כמו אכף. והוא של עור שמשמין על החמור כשנושא המשא : זקקין. נושאי הנודות של עור. לשון זיקא בין מליא בין חסרה שריא, במסכת עבודה זרה (דף ס) : אינו חוצץ. שאין מקפידין על הלכלוד : עד כאסר האיטלקי. שהוא רחב

[יא] כָּאֲרַבְעָה גְרָגְרֵי שְׁעָרָה, חוּצָץ. פְּחוֹת מִכָּאן, אֵינּוּ חוּצָץ. וְתִנָּא קִמָּא
לא יְהֵב בֵּיהּ שְׁעוּרָא, אֶלָּא אֶפְלוּ פְּחוֹת מִכָּאֲסָר חוּצָץ. וְהִלְכָה פְּתִנָּא
קִמָּא : (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [י] רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. קָאֵי עַל הַמְּרִדְעֵת. הַרְמַב"ם : **[יא]** לא
דַּק, דְּהוּא לִיהּ לְמִימַר מְשַׁקְלוֹ אֲרַבְעָה. וְכֵן פְּתַב הַרְמַב"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בקצת הנוסחאות יש המור. והוא המוסק ובקצתם חומר והוא עפר
דבק דומה לזפת.

ודרגש כסא קטן יעלו בו לכסא יותר גדול הימנו :

ונקיים. נקיים :

ובלוסין. מלוכלכין וסבת זה שאם היו נקיים הנה הוא יחפוץ בסור זה
הלכלוך ממנו ואם היו מלוכלכים לא ישאל מזה אם יסור או ישאר וזה לפי
העיקר הקודם כל המקפיד עליו חוצץ והוא הסבה באומרו על מטה של
בע"ה חוצץ ועל של עני אינו חוצץ :

ואוכף. הוא האוכף והוא העור יעשה להשים על החמורים בעת נושאים
המשא :

וזקקין. אותם שיעשו הזקק וישאום על אלו האוכפות ולא יקפיד כלל
בלכלוכם :

ומרדעת. הברד"ו ואמר רשב"ג שאילו לא יהי" על זה הברד"ו אלא כאיסר
האיטלקי אשר משקלו ד' גרגרין שיעור חוצץ ואם יהיה פחות אינו חוצץ
ות"ק לא יתן בזה גדר אלא איזה שיעור שיהיה חוצץ והלכתא כת"ק :
(רמב"ם)

פרק ט - משנה ו

על הבגדים, מצד אחד, אינו חוצץ. משני צדדיו, חוצץ. רבי יהודה אומר משום רבי ישמעאל, אף מצד אחד. רבי יוסי אומר, של בנאים, מצד אחד. ושל בור, משני צדדיו:

ר"ע מברטנורה משני צדדים. שעובר משני עברי הבגד: של בנאים. תלמידי חכמים שעוסקים בבנינו של עולם. וקפדי על רבב שבבגדיהם, דאמר רבי יוחנן כל תלמיד חכם שנמצא רבב **יב** על בגדיו חב **יג** מיתה: ושל בור. גרוע מעם הארץ **יד**. ולא קפיד על לכלוך שבבגדיו אלא אם כן יוצא מעבר לעבר. ומרדעת דאמרן לעיל דחוצץ, הינו שעובר משני צדדיו. דלא תהא מרדעת חשובה מבגדו של עם הארץ. והלכה כרבי יוסי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט יב ופרש רש"י, שמן וחלב: **יג** ומן החיוב הזה נהיה שתלמידי חכמים יקפידו על לכלוך בגדיהם ואפלו מצד אחד. הרמב"ם. ונראה לי דתרתוי אשמעינו, דלאו דוקא רבב, דהוא הדיון כל לכלוך והוא הדיון כל בגדיו. דחיוב מיתה אינו אלא על הבגד העליון כדאיתא בגמרא. והטעם, דמחמירין על עצמן ומקפידין על כל זה שלא יבאו לידי חיוב מיתה: **יד** ומתניתין הכי קאמרה, ושל עם הארץ נעשה כמו בור דלא קפיד עד שיהיה משני צדדים: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בנאים. הם ת"ח ונקראו בנאים מפני שהם עוסקים בבנינו של עולם. ובור הוא אשר אין לו ידיעה ולא מדה מעולה כמו שביארנו באבות (פ"ב) ומחוייב אצלנו ת"ח שיהיו בתכלית מן הזכות ונקיות הבגדים ישימו ההשתדלות בבגדים הנקיים ובש"ס (שבת דף קיד.) על זה ציווין רבים ושם נאמר שכל ת"ח שנמצא רבב בבגדו הנה הוא מחוייב מות ומן החיוב הזה נהיה שת"ח יקפידו על לכלוך בגדיהם ואפילו מצד אחד והלכתא כר' יוסי: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ז

מִטְפַּחַת שֶׁל זִפְתִּין וְשֶׁל יוֹצְרִין וְשֶׁל מְפַסְלֵי
אֵילָנוֹת, אֵין חוֹצְצִין. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אֵף שֶׁל
קִיָּצִין, כִּיּוֹצֵא בָּהֶן. זֶה הַכֶּלֶל {טו}, כָּל הַמְקַפֵּיד
עָלָיו, חוֹצֵץ. וְשֵׁאִינוֹ מְקַפֵּיד עָלָיו, אֵינוֹ חוֹצֵץ:

ר"ע מברטנורה זפתין. זופתי חביות. אי נמי, עושי הזפת: **מפסלי**
אילנות. שנוטלים הפסלת מן האילנות. פרוש אחר, פורתי האילנות.
לשון פסל לך, שפורת הענפים מן האילן כדי שיתעבה ויגדיל גופו של
אילן: **של קיצין.** השוטחים לחמה ליבש פרות של קיץ. פרוש אחר,
מלקטי קוצין. וכל הני לא קפדי אלכלוד המטפחות שלהם. ואין הלכה
כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} זה הכלל. לפי מה שכתבתי לעיל (אות ו) דאתאן לכלי עלמא,
תני כללא דאדם, וכללא דכלים. וקצת קשה דלא תני התם זה הכלל: (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם קייצין. אותם אשר ייבשו הפירות כי אלה כולם ללכלוד מלאכתם
וגעלם בה יהיו מטפחותיהם כן ולא יקפידו על לכלוכן אם תסור או תשאר
ולכן אין בה משפט החציצה אם יהיה עליהם זפת או מה שדומה לה וזה
הכלל אמתי וכבר קדם ביאורו על השלימות ואין הלכה כר' יהודה: (רמב"ם)

פרק

כָּל יְדוֹת הַפְּלִים שֶׁהֲכַנְיָסוֹן שְׁלֵא כְדַרְכּוֹ, אוֹ שֶׁהֲכַנְיָסוֹן כְּדַרְכּוֹ וְלֹא מֵרְקוֹ, אוֹ שֶׁמֵרְקוֹ וְנִשְׁבְּרוּ, הָרִי אֵלּוֹ חוֹצְצִין **[א]**. כָּלִי שֶׁהֲטָבִילוֹ דָּרָךְ פִּיּוֹ, כָּאֵלּוֹ לֹא טָבֵל. הֲטָבִילוֹ כְּדַרְכּוֹ בְּלֹא זְבוּרִית, עַד שֶׁיִּטְנּוּ עַל צִדּוֹ. כָּלִי שֶׁהוּא צָר מִכָּאן וּמִכָּאן וְרָחַב מִן הָאֲמָצֵעַ, אֵינּוּ טְהוֹר עַד שֶׁיִּטְנּוּ עַל צִדּוֹ. צְלוּחִית שֶׁפִּיָּה שׁוֹקֵעַ, אֵינָה טְהוֹרָה עַד שֶׁיִּנְקָבְנָה מִצְדָּה. קַלְמָרִין הֶדְיוֹטוֹת, אֵינָה טְהוֹרָה עַד שֶׁיִּנְקָבְנָה מִצְדָּה. וְקַלְמָרִין שֶׁל יוֹסֵף הִכְהֵן הִיָּתָה נְקוּבָה בְּצְדָה :

ר"ע מברטנורה **כל ידות הפלים**. כגון יד הקרדום וכיוצא בה שהכניסה בברזל: **שלא כדרךה**. בעקום: **ולא מרקו**. לא גמר הכנסתו. לשון ומרק אחר שחיטה על ידו, במסקת יומא **[דף לב]**: **או שמרקו**. שגמר הכנסתו ונשברו: **כלי שהטבילו דרך פיו פאלו לא טבל**. דכל כלי שבתחלת הכנסתו במים כופהו על פיו, אין המים נכנסין לתוכו לעולם **[ב]** אפלו מכניסו כלו, עד שיטנו: **בלא הזבורית**. שלא הטביל בית ידו, או דבר נוסף שיש בכלי באחת מקצותיו. ולהכי קרו ליה זבורית, שאינו עקרו של כלי. ואין המים באין בהן עד שיטנו על צדו. וכל הני דמתניתין בלהו טעמא **[כדי]** שייבאו המים בכלן: **קלמרין**. כלי שמניחין בו את הדיו. וכן קורים אותו בלשון רומי קלמריו. ויש מהן שפיהן שוקע לתוכן כדי שלא ישפך הדיו אפלו אם יהפך על פיו. ואם הטבילו כדרךכו, אין המים נכנסים בחלל השקוע שסביב פיו מבפנים, לפיכך צריך לנקב מן הצד **[ג]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** **חוצצין**. מה שהידות תחובים בברזל ומתדקים ואין המים נכנסים בהן, חוצצים, פיון שאינו עומד להתקיים כד. מהר"ם: **[ב]** אם לא שיהא פיו רחב ביותר. מהר"ם: **[ג]** וצריך לפרש, דאפלו במטהו על צדו אין המים נכנסים בו: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמרו פה שלא מרקו הוא לקוח מן ומורק ושוטף במים (ויקרא ו) והכונה שהוא יניח ידו ביד הכלי עד שיכניס המים בו כי רוב הידות הם

חלולות ואמרו או שמרקן ונשתברו רומז אל כלי המתכות לבד אם תשבר היד ולא יבנה אבל נתמעך קצתו אשר אי אפשר למים להכנס לאלה המקומות המגולים וכן ביאר בתוספתא שהדיבור בידות החלולות וכאשר אפשר בהם שיתגלו. הטבילו דרך פיו שישים פי הכלי למטה על פני המים ומושבו מלמעלה כי המים לא יגיעו אל תוך הכלי כולו כי האויר ישאר בו מוחש וידחה המים :

וזיבורית. הוא הדבר החסר שאין המים נכנסים ואשר ירצה בו פה הוא אשר הטביל את הכלי ולא ישקיע קצותיו בטבילה אם יהיה לו זווית ותוספות ואולי היה בקצת הכלים תוספות מה היו קורין אותו זיבורית אי אפשר שיכנסו בה המים עד שיטה על צדה. פי השקוע לתוכה שתהיינה השפתות כפופות לתוך הכלי כזאת וברוב לא יעשה כזה :

וקלמרין הדיוטות. בלעז קלמ"ר וזאת תעשה מעופרת כפופה לתוכה עד שאם תתהפך לא ישפך מה שיש בה מהדיו והוא ברוב נעשה אצלנו והנה בלי ספק תצטרך שינקב בצדה עד שיבאו המים לזאת הכפיפה וזו היא צורתו : (רמב"ם)

פרק י - משנה ב

הַפֶּר וְהַכֶּסֶת שֶׁל עוֹר, הָרִי אֵלוֹ צָרִיכִין שְׂיָבֵאוּ בָּהֶם הַמַּיִם. כֶּסֶת עֲגָלָה, וְהַפְּדוֹר, וְהָאֲמוּם, וְהַקֶּמֶעַ, וְהַתְּפִלָּה, אֵינָן צָרִיכִין שְׂיָבֵאוּ בָּהֶם הַמַּיִם. זֶה הַכֶּלֶל, כֹּל שֶׁאֵין דֶּרֶכּוֹ לְהַכְנִיֵס וּלְהוֹצִיא, טוֹבְלִים סְתוּמִים :

ר"ע מברטנורה **הפר.** הוא ששוכב עליו: **הכסת.** הוא שמשים תחת מראשותיו: **שיבאו בהן המים.** לתוכן. שדרך פר וכסת של עור להכניס

וּלְהוֹצִיא מֵה שְׁבֻתוֹכֶן: כָּסֶת עֲגֻלָּה. וְקִטְנָה שְׁעוֹשִׂים הַשָּׂרִים תַּחַת מְרֻאָשׁוֹתֵיהֶן: הַפְּדוּר. פְּלוֹט"א: וְהָאֱמוּס. דְּפוּס שְׁעוֹשִׂים עָלָיו אֶת הַמְנַעַל. וְהוּא עֲשׂוּי מְעוֹר וּמְמֻלָּאִים אוֹתוֹ בְּשֶׁעַר אוֹ בְּמוֹכִין: וְהַקֶּמֶע. שֶׁל כְּתָב אוֹ שֶׁל עֶקְרִין מְחַפֶּה עוֹר: וְתַפְלָה. שֶׁל יָד אוֹ שֶׁל רֹאשׁ: אֵינֶן צְרִיכִים שְׂיָבְאוּ בָּהֶן הַמַּיִם. לְפִי שְׂאִין דְּרָדָּ לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא מֵה שְׁבֻתוֹכֶן [ד]: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ד] דְּתַפְלִין אֵינֶן צְרִיךְ בְּדִיקָה. הַלֵּל הִיָּה אוֹמֵר אֵלָיו מִשָּׁל אָבִי אֲמַא כּוּי. וּמְהַר"ם כְּתָב, דְּאֵין מוֹצִיאִין אוֹתוֹן אֶלָּא לְבִדֵּק הַכְּתָב, וְלֹא בְּשֶׁבִיל הַחִיצוֹן לְכַבְּסוֹ וּלְתַקְּנוֹ כְּמוֹ כַר וְקֶסֶת: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כסת עגולה. עשויה מעור בהיקף ורוב מה שיעשו אותה הם הסוחרין ובעלי הרכיבה תחת מרכבם בעת שבתם לקנות ולמכור והיא תפורה מכל צד ואין לה פה יצא ממנה המלוי ויושם כשאר הלקוחים ואמנם תתפר על מלואה כשאר המשכבות:

וכדור. כדור אשר ישחקו בו אנשי הצחוק:

והאמום והקמיע השמירה. ותפילה הוא תפילין של ראש או של יד אע"פ שלא לה כולם יש חללות אחר שלא נעשו למלאת ולהריק אבל להשאר בענינם המלאים עד שיחתכו הנה משפטן כמשפט הגוף הבלתי חלול כמו שהתבאר בכללים אשר זכרנו: (רמב"ם)

פרק י - משנה ג

אֵלָיו שְׂאִינָם צְרִיכִים שְׂיָבְאוּ בָּהֶם הַמַּיִם, קְשָׁרִי הָעֲנִי, וְהַנִּימִין, וְחִבֵּט שֶׁל סַנְדָּל, וְתַפְלָה שֶׁל רֹאשׁ בְּזָמַן שֶׁהִיא חוֹצָה, וְשֶׁל זְרוּעַ בְּזָמַן שְׂאִינָה עוֹלָה וְיוֹרְדָת, וְאֲזַנֵּי הַחֲמַת, וְאֲזַנֵּי הַתְּרַמוֹל:

ר"ע מברטנורה קשרי העני. בגדיו של עני שנקרעו וקשרו, הקשר ההוא אינו עשוי להתיר לעולם, הלכך אינו צריך להתירו בשעת טבילה כדי שיבאו עליו מים: **והנימין.** נימין ופתילין שתולין על שפת הסדין לנוי ועושין בהן קשרים, ואינן עשויין להתיר לעולם: **וחבט של סנדל.** אֲזַנִּים שֵׁשׁ לְרַצּוּעוֹת שֶׁל סַנְדַּל, אֵין צָרִיךְ לְהַתִּיר הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּהֶן בְּשַׁעַת טְבִילָה, שְׂאִין אוֹתוֹ קֶשֶׁר עֲשׂוּי לְהַתִּיר: **בְּזִמַּן שֶׁהִיא חוּצָה.** שֶׁהַקֶּשֶׁר חוּצָה, שְׂאִין הַמַּיִם נִכְנָסִים לְתוֹכָהּ. וְאִימְתִי יִהְיֶה זֶה, כְּשֶׁהַקֶּשֶׁר מֵהַדֶּק יָפָה וְאִז אֵינוֹ עֲשׂוּי לְהַתִּיר. וְלִפִּי שֶׁהוּא עֲשׂוּי לְהַתְקִים, אֵין צָרִיךְ לְהַתִּירוֹ בְּשַׁעַת טְבִילָה: **וְשֶׁל זְרוּעַ.** קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלָּה שֶׁל יָד: **בְּזִמַּן שֶׁאֵינָה עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת.** דְּמַהֲדֵק הַקֶּשֶׁר הַרְבֵּה, וְאֵין הַרְצוּעָה עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת בּוֹ: **וְאֲזַנֵּי הַחֲמַת.** אֲזַנֵּי הַנּוֹד יֵשׁ בָּהֶם קֶשֶׁרִים מֵהַדֶּקִּין: **תְּרַמּוּל.** כִּיס גָּדוֹל שֶׁל עוֹר שְׁנוּשָׂאִין הַרוּעִים. וּבְלִשׁוֹן מְקַרָּא קְרוּי יִלְקוּט: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם קשרי העני. הקשר אשר יקשרו בגדיו אם יקרעו ואשר אין כונתו להתירו וכן קשרי הנימין והם הקשרים אשר יקשרו קצוות פתילין היוצאין מן הבגד ואל ביאניס וכיוצא בהן:

וחבט של סנדל. לולאות האזנים:

תפילה של ראש בזמן שהיא חוצה. אם תהיה רחוקה מן הקציצה רוצה לומר שתהיה הלולאות אשר יבא בה רצועות התפילין כבר נתפר עליה עור עד שתתערב הקציצה עם הרצועה. ושל זרוע בזמן שאינה עולה ויורדת רוצה לומר שלא תהיה ממעדת ברצועה אבל נלחצת על המקום שלא ימעד ממנו. וכבר ביארנו פעמים שחמת הוא הנוד ותרמיל כלי עור ישאוהו הרועים: (רמב"ם)

פרק י - משנה ד

אלו שהם צריכים שיבאו בהן המים, הקשר שבפרקסים שבכתף, ושפה של סדין צריך למתח, ותפלה של ראש בזמן שאינה חוצה,

וְשֶׁל זְרוּעַ בְּזִמּוֹן שֶׁהִיא עוֹלָה וַיּוֹרְדָתָּ, וְשֶׁנֶּצִּין שֶׁל
סִנְדָּל, וּבְגָדִים שֶׁהִטְבִּילָן מְכַבְּסִין, עַד
שֶׁיִּבְעָבוּעוּ. הִטְבִּילָן נְגוּבִין, עַד שֶׁיִּבְעָבוּעוּ וַיִּנּוּחוּ
מִבְּעוּבוּעוֹן :

ר"ע מברטנורה פרקסין. לְבוּשׁ הַתַּחְתּוֹן שֶׁעַל הַבָּשָׂר, וְהוּא פְתוּחַ בְּכַתְּפִים,
וְכִשְׁלוּבְשׁוֹ קוֹשְׁרוֹ עַל הַכַּתֵּף, וּבִשְׁעַת הַפֶּשֶׁט מִתִּירוֹ: **וְשֶׁפָּה שֶׁל סִדִּין**
צָרִיךְ לְמַתַּח. הַקִּמְטִים שֶׁיֵּשׁ בְּשִׁפְתוֹ הָעֲלִיּוֹנָה, כְּדִי שֶׁיִּבְאוּ הַמַּיִם בֵּין
אוֹתָם הַקִּמְטִים: **לְמַתַּח.** לְפָשְׁטוֹן וּלְמִשְׁכָּן. כְּמוֹ וַיִּמְתַּחֵם כָּאֵהֶל לְשַׁבַּת
(שְׁעִיגָה מ'): **וְשֶׁנֶּצִּין שֶׁל סִנְדָּל.** רְצוּעוֹת שֶׁקוֹשְׁרוּ בָהֶן: **שֶׁיִּבְעָבוּעוּ.** כְּשֶׁמְטַבִּיל
אָדָם בְּגָד בְּמַיִם, עוֹלִין כְּמִין אֲבַעְבוּעוֹת בְּמַיִם. וְכִשְׁהוּ מְכַבְּסִים וּמִשְׁקָה
טוֹפַח עֲלֵיהֶן, מִשֶּׁהִתְחִילוּ הַמַּיִם לְבַעֲבֹעַ, טָהְרוּ, לְפִי שֶׁהִשְׁקוּ הַמַּיִם
הַבְּלוּעִים בּוֹ לְמֵי הַמְּקוּהָ. אֲבָל כִּשְׁהוּ נְגוּבִים אִין הַמַּיִם בָּאִין בְּכֻלּוֹ עַד
שֶׁיִּנּוּחוּ מִבְּעוּבוּעוֹן. שֶׁכִּשְׁאָדָם מְטַבִּיל סִדִּין וְאִין יְכוּל לְשַׁטְחוֹ שְׂאִין הַמְּקוּהָ
רְחֵבָה כָּל כָּד, תּוֹחֲבוּ בְּמַיִם כִּשְׁהוּא מְקַפֵּל וּמַתּוֹךְ כָּד מִבְּעוּבוּעִים הַמַּיִם,
וְכִשְׁנִחִין מִבְּעוּבוּעוֹן בִּידוּעַ שֶׁבָּאוּ הַמַּיִם בְּכֻלּוֹ: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם כִּבְר בִּיאָרְנוּ בַּכ"א מְכַלִּים פֶּרֶקְסִין שֶׁהוּן חֲלוּקִין אֲשֶׁר לֵהֶם קִשְׂרִים
וּלְוֵלָאוֹת וְאָמְרוּ שֶׁבַכְתָּף רוּצָה לומר קִשְׂרֵי הַלּוֹלָאוֹת שֶׁבַכְתָּף בַּקְצַת הַבְּגָדִים.
וּרְצוּעוֹת שֶׁל סִנְדָּל אֲשֶׁר יִכְנִיסוּם בַּלּוֹלָאוֹת הַאִישְׁכָּפִים לְקַבֵּצֵם וּלְקַשְׂרֵם
וְכוֹנֵת שֶׁצָּרִיךְ לְמַתַּח שִׁימְשׁוֹךְ הַקִּמְטִים בְּמַיִם וַיִּסִּירוּ קִמְטֵי כִי הוּא דָּבָר
רַחֵב יִקְמַט וַיִּכְוִץ וְכִיִּשׁ הָעֲלִיּוֹן מֵהֶם. וּמִדֶּרֶךְ הַבְּגָד שֶׁאִם יוֹשֵׁלךְ בְּמַיִם
יִתְבַּעֵב עַל פְּנֵי הַמַּיִם וַיַּעֲלֶה מְקוּם מִמֶּנּוּ וַיִּשְׁפַּל אַחַר בְּסִיבַת הָאוֹיֵר אֲשֶׁר
תַּחְתּוֹ וְזֶה עֵינֵן אָמְרוּ עַד שִׁתְּבַעֵב רוּצָה לומר שִׁישְׁטַחוּהוּ בְּמַיִם עַד שִׁיבַעֵב
וּמִזּוֹ הַכּוֹנֵה שֶׁחִין פּוֹרַח אֲבַעְבוּעוֹת (שְׁמוֹת ט) וְכֵאֲשֶׁר יֵאָרֵךְ לַעֲמוֹד הַבְּגָד בְּמַיִם
וַיִּטְפַּח יִסּוּר זֶה הַבְּעוּבֹעַ לְפִי שֶׁהוּא אִם הַפְּשִׁיטוֹ פַּעַם אַחַר פַּעַם יֵצֵא הָאוֹיֵר
כּוֹל וְהוּא אָמְרוּ וַיִּנּוּחוּ מִבְּעוּבוּעוֹן: (רמב"ם)

פֶּרֶק י - מִשְׁנֵה ה

כָּל יְדוֹת הַפְּלִים שֶׁהֵם אֲרָכִין וְעֵתִיד לְקַצֵּץ,

מִטְבִּילָן עַד מְקוֹם הַמִּזְדָּה. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר,
עַד שְׂיִטְבִּיל אֶת כָּלוּ. שְׁלֵשֶׁת דָּלֵי גְדוּל, אַרְבָּעָה
טַפְחִים, וְשֵׁל קָטָן, עֲשָׂרָה, מִטְבִּילָן עַד מְקוֹם
הַמִּזְדָּה. רַבִּי טַרְפוֹן אֹמֵר, עַד שְׂיִטְבִּיל אֶת כָּל
הַטְּבֵיעַת. הַחֶבֶל שֶׁהוּא קָשׁוּר בְּקַפָּה אֵינוֹ חֲבוּר,
אֵלָא אִם כֵּן תִּפְרָר :

ר"ע מברטנורה **מִטְבִּילָן עַד מְקוֹם הַמִּזְדָּה.** וְהִשְׁאָר אֵין צָרִיךְ טְבִילָה, דְּכָל
הָעוֹמֵד לְחַתּוּף כְּחַתּוּף דְּמִי. וְלֹא הוּי חֲצִיצָה לְמְקוֹם הַחַתּוּף עֲצָמוֹ, דְּבֵית
הַסֵּתֵרִים דְּכֻלָּים אֵין טְעוּן בִּיאַת מִים כְּמוֹ בְּאָדָם. וְיִתְרִים בֵּית הַסֵּתֵרִים
דְּכֻלָּים עַל בֵּית הַסֵּתֵרִים דְּאָדָם, דְּאֵלוֹ בֵּית הַסֵּתֵרִים דְּאָדָם נְהִי דְּאֵין
טְעוּנִים בִּיאַת מִים בְּעֵינֵן רְאוּי לְבִיאַת מִים, וּבֵית הַסֵּתֵרִים דְּכֻלָּים אֶפְלוּ
רְאוּי לְבִיאַת מִים לֹא צָרִיכִי, דְּאֵין אָדָם מְקַפֵּיד שָׁם : **רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר**
כו'. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה : **מִטְבִּילָן עַד מְקוֹם הַמִּזְדָּה.** עַד אַרְבָּעָה
לְגְדוּל וְעַד עֲשָׂרָה לְקָטָן, וְהִשְׁאָר טְהוֹר וְאֵין צָרִיךְ טְבִילָה, וְאֶפְלוּ כְּלַתָּה
מִזְדָּה לְחֲצִי טְבֵיעַת שְׁבִשְׁלֵשֶׁת אֵין צָרִיךְ לְהַטְבִּיל אֵלָא עַד חֲצִי טְבֵיעַת :
רַבִּי טַרְפוֹן אֹמֵר עַד שְׂיִטְבִּיל אֶת כָּל הַטְּבֵיעַת. שְׁכֻלְתָּה הַמִּזְדָּה לְחֲצִיו.
וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי טַרְפוֹן : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם ידוע הוא ששלשלת מחוברת מטבעות וכאשר יגיע אל יי טפחים או
אל ארבעה אל קצת טבעות מטבעותיו אמר תנא קמא שהוא יטביל עד
מקום המדה לבד ור' טרפון אומר שהוא יטביל הטבעות כולן אשר תגיע
המדה לקצתן ואין הלכה כר' טרפון ולא כר' יהודה : (רמב"ם)

פ ר ק י - משנה ו

בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים, אֵין מִטְבִּילִין חֲמִין בְּצוּנָן
וְלֹא צוּנָן בְּחֲמִין, לֹא יָפִים בְּרָעִים וְלֹא רָעִים
בְּיָפִים. בֵּית הַלֵּל אֹמְרִים, מִטְבִּילִין. כָּלִי

שְׁהוּא מָלֵא מִשְׁקִין וְהִטְבִּילוּ, כְּאֵלוּ לֹא טָבַל.
מָלֵא מִי רַגְלִים, רוּאִים אוֹתָם כְּאֵלוּ הֵם מִים
{n}. מָלֵא מִי חֲטָאת, עַד שְׁיָרְבוּ הַמִּים עַל מִי
חֲטָאת {ט}. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אֶפְלוּ כְּלֵי מַחְזִיק
כּוֹר וְאִין בּוּ אֶלָּא רַבִּיעִית, כְּאֵלוּ לֹא טָבַל:

ר"ע מברטנורה אין מטבילין חמין בצונו. דאכלים ומשקין אין להם טהרה במקוה, אלא המים שנטמאו בלבד, מטעם השקה {ה} וחבור, ואין השקה מועלת אלא במין עם מינו {ו}, חמין בחמין ויפים ביפים ומרים במרים. אבל מין בשאינו מינו אין השקה מועלת בהן ולא נטהרו המים: **מלא משקין**. כגון יין ושמן ומי פרות וכל משקין חוץ ממים: **כאלו לא טבל**. משום דחיצוי. ודוקא שלא נשתנו מראיהו, שלא נתבטלו במים {ז}: **מלא מי רגלים רואין אותן כאלו הן מים**. דמי רגלים מין מים הן, וכשהשיקו עליהן מי מקוה נעשו חבור להן ולא חיצוי ונטהר הפלי. ויש ספרים שגורסין, רואין אותן כאלו הן יין, ואם היו משתנים מראיהו וחוזרים למראה מים, מתבטלים במים ונטהר הפלי. וכגרסא זו מוכח בתוספתא: **מלא מי חטאת**. מים שנתקדשו באפר פרה, ומהם מזים על טמאי מתים: **עד שירבו המים על מי חטאת**. שיהיה רב הפלי פנוי כדי שירבו מי מקוה הנכנסים בו על מי חטאת שהיו בתוכו. ואם לאו, עדין הוא בטמאתו והרי הן כשאר משקין שחוצצין בין הפלי ובין מי המקוה: **כור**. שלשים סאין: **ואין בו אלא רביעית**. מי חטאת. או שאר משקין: **כאלו לא טבל**. דסבירא ליה לרבי יוסי, רביעית משקין או רביעית מי חטאת שבתוך הפלי, פוסלין בטבילה, וחוצצין אפלו בתוך פלי גדול, עד שישיר הרביעית של משקין או של מי חטאת ויחזר ויטבילו ריקון. ואין הלכה כרבי יוסי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ה} דהוי כמו שזרעו, וזריעה מטהרת, כמו בשתילי תרומה [תרומות סוף פ"ט]. רש"י: {ו} דבית שמאי גזרו דלמא חייס עליהו ולא נגעיי אהדדי, ובית הלל לא גזרי. הר"ש: {ז} ומלא. לאו דוקא, אלא משום סיפא מי רגלים נקט ליה. הר"ש: {ח} מים. כלומר, אף על פי שמראיהו חלוק ממראה מים אפלו הכי כיון דמין מים הוא לא בעי רבא לבטולי ורואין כוי. תוספות: {ט} שירבו כוי. הואיל והן אב הטמאה וחשיבי משום קדשתיהו, לא בטלי אלא ברבא. תוספות: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר זכרנו שהמים אם יטמאו יטהרו במי המקוה וזה כשיושמו בכלי ותשים זה הכלי במקוה עד שיצופו המים אשר במקוה על פני המים אשר בכלי ואז יטהרו אלה המים כמו שהתבאר במסכת ביצה (דף יח:.) וכן יטהר הכלי גם עם המים אשר בו יחד ואם היה הכלי טמא רוצה לומר שיקבל טומאה וזה במים לבד אמנם שאר המשקים הנה לא יטהרו לעולם אחרי הטמאם ועוד נבאר זה בד' ממכשירין שאמרו ב"ש שבעת טהרת

המים הטמאים לא יטהרו אלא במקוה ממינו שאם היו מים חמים הנה טהרתם במקוה שיהיו מימיו חמים ואם היו המים מרים הנה טהרתם במקוה שיהיו מימיו מרים כי הכונה בטהרת המים שהוא ישוב עם מי המקוה כדבר אחד ויראה זה במים כמו שביארנו אמנם אם היה זה הכלי טמא מלא משקים זולת המים והטבילו כאילו לא טבל כי אלו המשקים לא יטהרו במי מקוה ואם יהיה בזה הכלי מי חטאת אשר הוא מים ואפר הנה לא יצטרך שיהיה הכלי מלא אבל קצתו ורובו רק מצד שתכנס מי המקוה לתוך הכלי ויגברו על מי חטאת שבכלי ואז יטהר הכלי וא"ר יוסי שאפילו יהיה זה הכלי מכיל שלשים סאה והיה בו רביעית ממי חטאת והטביל הכלי כולו במקוה הנה הוא ישאר בטומאתו כאילו לא טבל עד שיסור מה שבו ממי החטאת ויטבילו ריקן ואין הלכה כרבי יוסי : (רמב"ם)

פרק י - משנה ז

כָּל הָאֲכָלִין מִצְטָרְפִין לְפֶסֶל אֶת הַגְּוִיָּה בְּכַחְצֵי פָרֶס. כָּל הַמְּשָׁקִין מִצְטָרְפִין לְפֶסֶל אֶת הַגְּוִיָּה בְּרַבִּיעִית. זֶה חֹמֶר בְּשׁוֹתָהּ מִשְׁקִין טְמֵאִין מִבְּמִקְוֵה, שְׁעָשׂוּ בוֹ שְׁאֵר הַמְּשָׁקִין כַּמַּיִם :

ר"ע מברטנורה כָּל הָאֲכָלִים מִצְטָרְפִין. אֲכַל אֲכָלִים טְמֵאִים מִכַּפָּה מֵינִים וַיֵּשׁ בְּכֶלֶן כַּחְצֵי פָרֶס שֶׁהוּא שְׁתֵּי בִיצִים לְרֶש"י וּבִיצָה וּמְחַצָּה לְדַבְרֵי רַמְבַּ"ם, מִצְטָרְפִין לְפֶסֶל גְּוִיָּתוֹ מִלְּאֲכָל בְּתְרוּמָה. וְכֵן שְׁתֵּה מִכַּפָּה מֵינִים שֶׁל שְׁבַעַה מְשָׁקִין שֶׁהֵם מַיִם יִין שְׁמֹן דְּבִשׁ חֶלֶב דָּם טַל, שְׁאֵלוּ בְּלִבְד נִקְרְאוּ מְשָׁקִין, כֶּלֶן מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְפֶסֶל אֶת הַגְּוִיָּה בְּרַבִּיעִית הַלֵּל, דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא יֵא) מִכָּל הָאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְכָל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה, לְמַד [י] עַל הָאֲכָלִין שְׁכָלֶן מִצְטָרְפִין וְעַל מְשָׁקִין שְׁכָלֶן מִצְטָרְפִין : שְׁעָשׂוּ בוֹ שְׁאֵר מְשָׁקִין. לְפֶסֶל אֶת הַגְּוִיָּה : כַּמַּיִם. וְאִין שְׁאֵר מְשָׁקִין פּוֹסְלִין אֶת הַמְּקוֹה בְּשִׁלְשָׁה לִגִּין כַּמַּיִם. אִי נְמִי, אִין שְׁאֵר מְשָׁקִין מְשַׁלְּמִין שְׁעוֹר מְקוֹה לְאַרְבָּעִים סָאָה כַּמַּיִם, דְּכַתִּיב מְקוֹה מַיִם, וְלֹא מְקוֹה שֶׁל שְׁאֵר מְשָׁקִין : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {י} הרמב"ם. וְאֵינָהּ אֶלָּא אֶסְמִכְתָּא. דְּמִשְׁמֹנָה עָשָׂר דְּבַר הוּא :
(עיקר תוי"ט).

רמב"ם לא אצטרך שאבאר כל פעם שהוא אמנם רצה לומר במשקים שבעה משקים וכבר ביארנו בראש טהרות שחצי פרס כביצה ומחצה וביארנו מדת הרביעית פעמים רבות והיות האוכלים כולן מצטרפים קצתן לקצתן וכן המשקים להשלים מהם השיעור מאמרו (ויקרא יא) מכל האוכל אשר יאכל ואמר (שם) וכל משקה אשר ישתה וגו' אמנם המקוה לא ישלם שיעורו בשאר משקים אמנם צריך שיהיו מ' סאה כולם מים לאמרו השם יתעלה (שם) מקוה מים ולשון ספרי מקוה מים לא מקוה כל המשקין כולם ולזה יפסלו המשקין כולן המקוה אם נשתנה מראהו כמו שקדם ולא יוסיף בשיעורו כמו שביארנו : (רמב"ם)

פרק י - משנה ח

אֶכֶּל אֶכְלִים טְמֵאִים, וְשֵׁתָה מִשְׁקִים טְמֵאִים,
טָבַל וְהִקְיָאָו, טְמֵאִים, מִפְּנֵי שְׂאִינָן טְהוֹרִים
בְּגוּף. שֵׁתָה מִיִּם טְמֵאִים, טָבַל וְהִקְיָאָם,
טְהוֹרִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵם טְהוֹרִים בְּגוּף. בָּלַע טַבַּעַת
טְהוֹרָה, נִכְנַס לְאֶהָל הַמֵּת, הִזָּה וְשָׁנָה וְטָבַל
וְהִקְיָאָה, הֵרִי הִיא כְּמוֹת שְׁהִיָּתָה. בָּלַע טַבַּעַת
טְמֵאָה, טוֹבַל וְאוֹכֵל בִּתְרוּמָה. הִקְיָאָה, טְמֵאָה
וְטִמְאַתּוּ {יא}. חָץ שֶׁהוּא תְּחוּב בְּאָדָם, בְּזִמְן
שֶׁהוּא נִרְאָה, חוֹצֵץ. וְאִם אֵינוֹ נִרְאָה, טוֹבַל {יב}
וְאוֹכֵל {יג} בִּתְרוּמָתוֹ :

ר"ע מברטנורה שֵׁתָה מִשְׁקִין טְמֵאִין. שְׂאָר מִשְׁקִין חוּץ מִמֵּיִם : שְׂאִינָן
טְהוֹרִים בְּגוּף. לֹא עֲלֵתָה לָהֶן טְבִילָה בְּטַבִּילַת הַגּוּף, דְּאֶכְלִין וּמִשְׁקִין חוּץ
מִמֵּיִם אֵין לָהֶם טְהוּרָה בְּמִקְוֵה. אֲבָל שֵׁתָה מִיִּם טְמֵאִין וְטָבַל, טְהוֹרִים

בגוף. שֵׁשׁ לָהֶן טְהוֹרָה בַּמְקוֹה עַל יְדֵי הַשָּׁקָה : הֵרִי הִיא כְּמוֹת שְׁהִיְתָה.
טְהוֹרָה כְּמוֹת שְׁהִיְתָה, שֶׁהוּא מְצִיל עָלֶיהָ בְּעוֹדָה בְּלוּעָה שְׁלֹא תִטְמָא :
טוֹבֵל וְאוֹכֵל בְּתֵרוּמָה. דְּטִמְאָה בְּלוּעָה אֵינָה מְטִמְאָה אַחֲרֵיהֶם : בְּזִמְנָה
שֶׁהוּא נִרְאָה. עַל גּוּפוֹ מִבְּחוּץ : טוֹבֵל וְאוֹכֵל בְּתֵרוּמָה. לֹא שֶׁנֶּאֱחָז חָץ טִמְאָה
וְלֹא שֶׁנֶּאֱחָז חָץ טְהוֹר, אֵינּוּ חוֹצֵץ בְּטַבִּילָה כָּל זִמְנָה שֶׁאֵינּוּ נִרְאָה : (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יא} **וְטִמְאָתוֹ**. אֲבָל בְּאֶכְלִין וּמִשְׁקִין טִמְאִים לֹא שָׂיֵךְ לְמִתְנֵי הַכִּי,
דְּהֵם אֵינָן מְטִמְאִין אָדָם אֶלָּא מִשְׁמֶנֶה עֶשֶׂר דְּבָר עַל יְדֵי אֶכְלָה וּשְׁתִּיָּה : {יב}
טוֹבֵל. וְלֹא דְמֵי לְבֵית הַסֵּתֵרִים דְּבַעֲיָנָן רְאוּי לְבִיאת מִים. הֲר"שׁ : {יג} **וְאוֹכֵל**.
לְעָרֵב. הֲרַמְבַּ"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר ביארנו שהמים לבדם בלתי שאר המשקין הם אשר יטהרו אם
נשאם בתוך זה המקוה ולכן אם טבל זה האיש ויש מים טמאים
באסטומכא יטהרו להגיעם בתוך המקוה והוא אמרו מפני שהם טהורים
בגוף לפי שנטהרו והם בתוך האצטומכא להגיען בתוך המקוה ולכן אם
הקיאן שמה יהיו טהורים וזה אשר בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת
לא תטמא הטבעת לפי שהוא מציל עליה וכן אילו אכל בשר המת ונכנס
לאהל לא יטמא האהל כמו שהתבאר באחד עשר מאהלות והיא בתוספתא
כלים הבלועין מצילין על הטהורין מליטמא והחץ אשר הוא תחוב בגוף הנה
יתראה קצהו בשטח הגוף ואז יהיה חוצץ כמו אילו היה על שטח הגוף והנה
ישקע בבשר וישוב תוך הגוף ולא יקפיד בו אז ואפילו היה חץ טמא : (רמב"ם)

